PARAPHRASE

VAN HET BOEK

DANIËL

DOOR

H. VELDKAMP

T. WEVER N.V. — FRANEKER

TER INLEIDING.

§ 1. HET BOEK DANIEL.

a. De hoofdpersonen

Daar niet Daniel, maar *Christus* de hoofdpersoon is van dit boek, is het minder juist, den inhoud ervan te karakteriseeren als de beschrijving van de lotgevallen van Daniel en zijn vrienden, hetgeen dan trouwens nog maar van de eerste zes hoofdstukken — het z.g.n. historische deel — waar zou zijn. Wat we hier lezen is een phase van den strijd tusschen Godsrijk en wereldrijk, uitloopend op den zegepraal van het eerste. In het eerste deel (h. 1—6) wordt dit *historisch*, in het tweede (h. 7—12) *profetisch* belicht.

De personen, die in dit boek voorkomen, hebben slechts beteekenis, in zooverre ze iets voor of tegen den Christus ondernemen.

De eerste, die het meest op den voorgrond treedt, is de man, aan wien dit boek dan ook zijn naam ontleent:

Daniel.

Dezen profeet treffen we elders in de Schrift nauwelijks aan. De schrijver van den brief aan de Hebreën heeft wellicht aan hem gedacht, toen hij schreef over degenen die door het geloof de muilen der leeuwen hebben toegestopt, maar noemt zijn naam niet uitdrukkelijk. Ezechiel noemt den naam Daniel tusschen Noach en Job, wier eventueele aanwezigheid in Jeruzalem de stad niet van den ondergang zou kunnen bevrijden, maar het is om meer dan één reden waarschijnlijk dat daar een andere, ons verder onbekende Daniel bedoeld is. De Heere Jezus heeft stellig veel in de profetieën van Daniel gelezen, en beroept zich ook op zijn uitspraken b.v. in Matth. 24 : 15; maar voor de kennis omtrent zijn persoon zijn we geheel op het geschrift van Daniel zelf aangewezen, — waarmee — dit zij terloops opgemerkt — *niet* gezegd is, dat heel het boek Daniel zooals het voor ons ligt, door Daniel zelf geschreven is. Zoo weten we dan dat Daniel reeds op zeer jeugdigen leeftijd, wellicht niet ouder dan 14 of 15 jaar tijdens de regeering van koning Jojakim met vele andere leden van den Judeeschen adel naar Babel is overgebracht. Daar treffen we hem nóg aan in het derde jaar van Kores, en hij moet dan stellig al tegen de 90 loopen. Met de andere ballingen is hij dus, toen het edict der vrijlating bij Kores' troonsbestijging kwam, niet teruggekeerd, omdat de Heere voor hem nog een taak in Babel had. Dan heeft hij dus de verschillende troonswisselingen, en ook den overgang van de Babylonische

naar de Medo-Perzische heerschappij meegemaakt als een sprekend getuigenis dat het koninkrijk Gods (waarvan hij vertegenwoordiger is) *blijft*, wat ook wisselt of verandert.

In tegenstelling met zijn tijdgenoot Ezechiel, die onder de ballingen, dus onder het volk arbeidde en woonde aan den oever van de rivier Chebar, treffen we Daniel in de hofkringen aan. Niet altijd treedt hij daar even sterk op den voorgrond. Door Nebukadnezar tot „opperste hoofd aller wijzen" aangesteld, schijnt hij onder diens opvolgers in vergetelheid te zijn geraakt, totdat onder Belsazar, die hem in 't geheel niet meer kende, door de koningin-moeder, die nog heugenis van het verleden heeft, weer de aandacht op hem gevestigd wordt ter gelegenheid van het geheimzinnig schrift op den wand. Daarna is het Darius de Meder, die hem weer tot hoogwaardigheidsbekleeder promoveert.

Het voornaamste is intusschen niet, hoe het Daniel verging, maar dat hij gelegenheid kreeg, op te treden als *drager van het licht der openbaring in de heidenwereld.* Dit had tengevolge dat het leven der volken eeniger mate onder den band van het Woord kwam, dat de Heere als een God der goden werd gekend en ook erkend in officieele staatstukken en decreten, terwijl het door Daniel gestrooide zaad onder de „wijzen", waarvan hij het hoofd was, veel later is ontkiemd in de komst der wijze sterrekundigen uit het Oosten naar het Kind van Bethlehem!

Getuige-zijn beteekent echter tegelijk martelaar-zijn, en van dat martelaarschap in den strijd tusschen licht en duisternis heeft Daniel ook ruimschoots zijn deel gehad.

Nebukadnezar.

Vertegenwoordigt Daniel het koninkrijk Gods, Nebukadnezar daarentegen representeert de koninkrijken dezer wereld. De wereldmacht is in hem belichaamd. Hij is daar niet alleen in z'n *droomen* mee bezig (het geweldige beeld waar hij het gouden hoofd van is, en de groote boom, welks takken tot den hemel reiken), maar ook in werkelijkheid laat hij een beeld oprichten, dat de aanbiddelijke staatsalmacht verzinnebeelden moet. Zijn brallende woorden „is dit niet het groote Babel, dat ik gebouwd heb", zijn klassiek geworden. Deze koninklijke hoogmoedswaan wordt met dierlijke waanzin gestraft. De toekenning van goddelijke eer aan zichzelf brengt van zelf mee de poging om elke andere Godsvereering uit te roeien, waarin Nebukadnezar een voorlooper van den antichrist is. De middelen daartoe zijn gruwel en bedrog, geweld en list. De list blijkt uit de goed-georganiseerde poging de voornaamsten van Juda te verbabyloniseeren (h. 1) en de „gruwel" uit de geweld-dreiging van den vurigen oven (h. 3). Zijn optreden in het boek Daniel eindigt met een koninklijke

proclamatie na zijn herstel, die wel in schijn den God des hemels eer geeft, maar in werkelijkheid dient tot zelfhandhaving.

Belsazar.

De tweede tegenstander van het koninkrijk Gods is Belsazar, van wien in het 5e hoofdstuk verhaald wordt. Hij is *niet,* zooals men zou kunnen vermoeden de zoon en opvolger van Nebukadnezar. Het feit, dat de „koningin" bij het feestmaal spreekt van „Nebukadnezar, uw vader" bewijst niet het tegendeel, want in Assyrische inscriptie's wordt ook Jehu de „zoon van Omri" genoemd. De „koningin" in h. 5 is dan ook niet Belsazar's vrouw, maar de koningin-moeder, waarschijnlijk dochter van Nebukadnezar, en echtgenoote van Belsazar's vader *Nabonedus.* De situatie is waarschijnlijk deze, dat Nabonedus, die onbekwaam was om te regeeren, uit het land verbannen was, en dat Belsasar zijn plaats in Babel innam.

Kan men Nebukadnezar de eer niet onthouden van een knap regent en organisator geweest te zijn, Belsazar daarentegen is geen bouwer, maar breker, een losbol, die als het land in nood is, niet beter weet te doen dan feest te vieren, en in tegenwoordigheid van zijn „grooten" en bijwijven de heilige tempelgereedschappen te ontwijden. De vijandschap tegen den Heere, die bij Nebukadnezar uitkwam in list en geweld, openbaart hij door een brutaal ontheiligen van het heilige Gods, waartegenover de Heere Zijn eer handhaaft door dezen goddelooze dienzelfden nacht te dooden.

Darius de Meder.

Uit de eigenaardige uitdrukking in h. 6 : 1 dat Darius het koninkrijk „ontving" en in h. 9 : 1 dat hij koning „gemaakt" was, blijkt wel, dat hij geen eigenlijke koning was, maar 'n soort stadhouder of onderkoning. Wellicht was hij een generaal, de aanvoerder van het Perzische leger, dat eerst Nabonedus versloeg, en daarna Babel innam, waarbij Belsazar werd gedood. Van hem is sprake in het 6e hoofdstuk van Daniel, dat in de meeste bijbels het opschrift draagt: Daniel in den leeuwenkuil. Toch ligt daar het zwaartepunt niet. Wel is op te merken, dat de vijanden van het koninkrijk Gods over diverse middelen beschikken, om de gedachtenis van den Naam des Heeren uit te roeien: vlammen van den oven én leeuwen — maar de hoofdzaak is, dat een aanslag op de Kerk des Heeren wordt gepleegd door het *gebed* te verbieden. Het historisch gedeelte *begint* met een poging tot verbabyloniseering, dus de kerk haar eigen *karakter* te ontnemen, en *eindigt* met een poging haar het *gebed* te ont-

nemen. Dit gebed is het *hart* der kerk, en in zooverre is er dus een duidelijke climax.

Indien er iets ter verontschuldiging van Darius mag worden opgemerkt, moet gezegd dat hij meer instrument is in de hand van de oversten en stadhouders — in laatster instantie van Satan — dan dat hij zelf de leidende figuur is. Het Satanische plan is door hem niet uitgedácht, maar wel uitgevoérd.

Kores.

Kores of Cyrus, die het edict der vrijlating heeft uitgevaardigd, treedt in het boek Daniel zelf niet handelend op. Naar hem wordt alleen gedateerd. Hij is het tastelijk bewijs, dat de Heere de harten der koningen neigt als waterbeken.

b. *Inhoud en indeeling van het boek.*

1. INDEELING.

De indeeling van het boek Daniel is heel eenvoudig. Ze is aldus:

A. *Historisch* gedeelte (h. 1-6)

B. *Profetisch* gedeelte (h. 7-12).

Deze twee deelen staan niet los naast elkander, maar vormen één geheel. Het historisch deel verhaalt van bestrijding en overwinning der kerk (in O. T. gestalte) en het profetisch deel zegt, dat het in de *toekomst* niet anders zal zijn. De eenheid van beide deelen komt voorts daarin uit, dat h. 7: de droom van Daniel der vier dieren volkomen correspondeert met h. 2: de droom van Nebukadnezar van het beeld. Uit de parafrase zelf zal blijken, dat Daniel geheel anders droomt dan Nebukadnezar, al gaat het over hetzelfde onderwerp. Evenzeer is er eenheid in de chronologie. Het historisch deel begint bij Nebukadnezar, en eindigt bij Kores. Het profetisch deel sluit zich weer bij h. 5 aan, en dateert naar de regeeringsjaren van Belsazar, en eindigt eveneens bij Kores. Eindelijk houde men in het oog, dat de onderscheiding: historisch en profetisch deel geen scheiding beteekent. Het historisch deel is profetisch, in zooverre in het „nu" ligt, wat worden zal, en het profetisch deel is historisch, in zooverre de daarin vervatte profetie ten deele reeds vervuld is, ten deele bestemd is, vervuld te wórden.

2. INHOUD.

In de volgende paragraaf over de beteekenis van het boek Daniel, dienen we op den inhoud nader terug te komen. We geven dien naar de gegevens van het boek zelf voorloopig als volgt weer:

A. *Historisch deel.*

HOOFDSTUK 1: De opvoeding van Daniel en zijn drie vrienden Hananja, Misael en Azarja aan het Babylonische hof.

HOOFDSTUK 2: De droom van Nebukadnezar van het beeld met het hoofd van goud, borst en armen van zilver, buik en lendenen van koper, beenen van ijzer, en voeten deels van ijzer en deels van leem. Hieronder worden de opeenvolgende wereldmachten: het Babylonische, Medo-Perzische, Grieksche en Romeinsche Rijk voorgesteld. Dit hoofdstuk verhaalt van het bankroet van de *wijsheid der wereld,* die niet in staat was, den droom uit te leggen, en van de *macht der wereld,* die verbrijzeld wordt door den „steen zonder handen afgehouwen", het eeuwigdurend koninkrijk van Christus.

HOOFDSTUK 3: De menschverheerlijking van Nebukadnezar door het gouden beeld in het dal Dura, waaraan de drie vrienden van Daniel weigeren mee te doen, en de verlossing van Christus uit den vurigen oven.

HOOFDSTUK 4: De koninklijke proclamatie van Nebucadnezar over zijn machtsdroom, zijn waanzin en genezing.

HOOFDSTUK 5: Belsazar's ontwijding van het heilig Tempelgereedschap, gevolgd door het waarschuwend „mene-tekel" en de voltrekking van het vonnis over Belsazar.

HOOFDSTUK 6: Het gebedsverbod van Darius en de overwinning des geloofs over de leeuwen, wier muilen in den kuil worden toegestopt.

B. *Profetisch deel.*

HOOFDSTUK 7: Daniels droom van de vier dieren.

HOOFDSTUK 8: Daniels visioen van ram en geitebok.

HOOFDSTUK 9: Het gebed van Daniel en de openbaring van de zeventig zeventallen.

HOOFDSTUK 10-12: De openbaring aangaande de toekomst van het volk.

C. *De taal van het boek.*

In hoofdstuk 2 : 4 komt de merkwaardige mededeeling voor, dat de Chaldeën den koning Nebukadnezar antwoordden in het Syrisch. Dit is het Arameesch, de volkstaal die o.a. ook door den Heiland gesproken is. Men zal dit wel zoo moeten verstaan, dat in h. 2 : 4 aan den rand van den tekst heeft gestaan: „in 't Syrisch" ten teeken *niet,* dat de Chaldeën in „'t Syrisch" spraken, maar dat hier het gedeelte van het boek Daniel begint, dat in het Arameesch geschreven is, doorloopende tot het einde van hoofdstuk 7.

De tekst van het boek Daniel was dus tweetalig: een gedeelte was in 't Hebreeuwsch en een gedeelte in het Arameesch geschreven. Men heeft dit aldus verklaard: het boek Daniel werd al spoedig in het Arameesch vertaald, om de algemeene verspreiding te bevorderen. Tijdens de vervolging van Antiochus Epiphanes zouden vele exemplaren vernietigd zijn, omdat deze vervolger der Joden het vooral op dit boek begrepen had, waarin hij als een verwoestende gruwel was aangekondigd, en zoodoende is er later één geheel samengesteld uit de overgebleven brokstukken van de Hebreeuwsche en de Arameesche editie. Als zoo'n „brandhout uit het vuur gerukt" wordt ons het boek Daniel nog dierbaarder.

§ 2. BETEEKENIS VAN HET BOEK DANIEL.

De beteekenis van het boek Daniel ligt vooral daarin dat het „Christum treibt", zooals Luther zou zeggen. Dit wil niet slechts zeggen, dat Christus' komst er in voorzegd wordt, waarbij dan vooral te letten is op de uitdrukking „Zoon des menschen" die aan Daniel 7 is ontleend, en de aankondiging van Zijn *dood:* de uitroeiing van den Messias in h. 9 : 26. Maar heel het boek Daniel, zoowel in z'n historisch als profetisch gedeelte is Messiaansch, Christocentrisch, in zooverre de voortreffelijkheid van het koningschap van Christus boven de koninkrijken dezer wereld heel den gedachtengang beheerscht. Het eerste is eeuwig en blijvend, de laatste zijn wisselend en voorbijgaand. Het is evenwel niet alleen de voortreffelijkheid van het een boven het ander, maar ook en met name de *antithese* tusschen Godsrijk en wereldrijk, vrouwenzaad en slangenzaad, die eigenlijk reeds in het eerste vers van het eerste hoofdstuk aan den dag treedt, waar Babel en Jeruzalem tegenover elkaar staan. Van de botsingen tusschen het Rijk dat *niet* en dat *wel* van deze wereld is, gewaagt feitelijk elke bladzijde.

Wat het *historisch* gedeelte aangaat, dat Christus het rijk der duisternis beschamen zal, is de duidelijke taal van drie der zes hoofdstukken: de alles vermalende steen uit hoofdstuk 2, de straf over Nebukadnezar in h. 4, en het gericht over Belsazar in h. 5. Dat niettemin de koninkrijken dezer wereld onder aanvoering van den vorst der duisternis zelf, niet ophouden, wanhopige pogingen te doen, het rijk des lichts te overwinnen, daarvan spreken de drie andere hoofdstukken 1, 3 en 6. Deze hoofdstukken zijn een illustratie van den Psalmregel: als hen geweld en list bestrijden, want van „list" spreekt de gelijkschakelingspoging van h. 1, van geweld de vurige oven van h. 3 en de leeuwenkuil van h. 6.

Hier komen natuurlijk nog tal van andere elementen bij, zooals b.v. de genade Gods, om het licht van Zijn openbaring ook te doen schijnen

in de heidenwereld, en de vermaning met name aan Nebukadnezar, om zich aan de heerschappij van Christus te onderwerpen, en in zijn regeering iets te vertoonen van Christus' heerschappij, door genade te bewijzen aan de ellendigen (h. 5 : 27; vgl. ook Ps. 72 : 3, 4).

Onder het aspect van den strijd tusschen Licht en duisternis kan men de hoofdstukken van het historisch gedeelte als volgt als één geheel zien:

HOOFDSTUK 1: de eerste aanval van „Babel" op „Jeruzalem" in de poging om de elite van Juda te verbabyloniseeren.

HOOFDSTUK 2: de tegenaanval van Christus: het licht der openbaring beschaamt de duisternis.

HOOFDSTUK 3: de tweede aanval van „Babel", nu door *geweld.*

HOOFDSTUK 4: Gods antwoord hierop: de geweldenaar wordt met machteloosheid geslagen: de man die heerschappij had over heel de wereld, verliest de heerschappij over zijn *geest.*

HOOFDSTUK 5: Niet de *Kerk* des Heeren, maar de Heere Zelf wordt aangevallen door de ontheiliging van het tempelgereedschap, waarop de Heere Zijn eer handhaaft in het gericht.

HOOFDSTUK 6: De laatste maar heftigste aanval op het gebed der gemeente door het geloof afgeslagen.

De beteekenis van het *profetisch* gedeelte is met name, dat het via Antiochus Epiphanes, type van den antichrist, in wien deze profetieën haar eerste vervulling vonden, heenwijst naar de groote verdrukking aan den avond der wereldgeschiedenis onder den antichrist zelf, èn naar de groote verlossing, die aan de kerk door Christus wordt geboden. Dit gedeelte bevat niet alleen waardevolle gegevens omtrent de voorbereiding, de hoedanigheid en de tactiek van den toekomstigen aartsvijand der kerk, maar ook de troostvolle belofte dat de kerk in haar druk niet zal versmachten. Daniel ontving uitdrukkelijk opdracht, wat hij gezien had, te verzegelen en toe te sluiten, d.w.z. er zorg voor te dragen, dat het voor het komend geslacht zou bewaard blijven.

Onder de schrikkelijke vervolging van Antiochus Epiphanes zullen de vromen er ongetwijfeld troost uit geput hebben, en hoemeer de dag des Heeren genaakt, en de druk der kerk toeneemt, des te meer zal de kerk des Heeren waardeeren, welk een kostbaar bezit het heeft in het ons nog veelzins onbekende boek Daniel.

DEEL I.

HISTORISCH GEDEELTE: DE STRIJD TUSSCHEN GODSRIJK EN WERELDRIJK (h. 1-6).

HOOFDSTUK I.

DE EERSTE AANVAL VAN BABEL OP JERUZALEM.

A. *De poging om de jeugd der „kerk" te verwereldlijken* (h. 1 : 1-7).

1 : 1 Het gebeurde in het zesde [1]) regeeringsjaar van Jojakim, die destijds koning van Juda was, dat Nebukadnezar, de koning van Babel een veldtocht tegen Jeruzalem ondernam, bij welke gelegenheid de heilige stad van rondom door de vijandelijke legers, die het beleg voor haar poorten sloegen, werd ingesloten.

2 Het duurde toen niet heel lang, of de stad werd ingenomen: Jojakim, de koning van Juda moest zich aan Nebukadnezar overgeven, terwijl bij die gelegenheid ook een gedeelte van de kostbare tempelgereedschappen den koning van Babel in handen viel [2]).

Dit alles was echter van den Heere, als straf over de zonden van vorst en volk.

Wat die tempelschatten betreft, deze liet Nebukadnezar overbrengen naar het land Sinear, het centrum van het oude, heidensche Babylon, waar men vroeger eens aan den bouw van den machtigen toren van Babel begonnen was. Daar stond nu een tempel van een van Nebukadnezars vele

---

[1]) Er is alle grond voor om aan te nemen, dat het *derde* jaar in den tekst op een verschrijving berust, en dat gelezen moet worden: het *zesde* jaar. De Hebr. letterteekens voor „derde" en „zesde" verschillen maar heel weinig. Men zie voor de nadere motiveering o.a. Aalders Korte Verklaring d. H. S. Daniel blz. 43—45.

[2]) Waarschijnlijk niet door plundering, maar als losprijs voor Jojakims leven.

afgoden; en in den waan dat hij behalve het volk en de hoofdstad van Juda ook den God van Juda overwonnen had, legde hij, ten teeken van dien triumf, de heiligheden van Jeruzalems tempel aan de voeten van zijn afgod in Sinears tempel neer.

3 Koning Nebukadnezar vergenoegde zich er echter niet mee, heilig *tempelgereedschap* naar zijn land te laten overbrengen: hij liet ook „heilige" *menschen* uit Israel naar Babel transporteeren, en met deze deportatie werd een zekere Aspenaz, de voornaamste van zijn hofdienaren belast. Daar het in Nebukadnezars bedoeling lag, Juda's volkskracht te breken door het van zijn toekomstige leidslieden te berooven, moest dit ballingentransport bestaan uit jonge menschen van koninklijken bloede en uit de hooge adellijke kringen [1]).

4 Deze knapen [2]), die nog gemakkelijk te vormen waren, moesten het keurcorps uitmaken van goed-bruikbare instrumenten in de hand van Nebukadnezar, geschikt om straks hun gaven en krachten in dienst te stellen van den heidenschen staat. Met het oog daarop moesten het jongens zijn van onberispelijke lichaamsgestalte, zonder eenig gebrek, en bovendien van uitnemenden geestelijken aanleg; jongelieden die blijk gaven van helder doorzicht en goed verstand. Van deze jonge menschen nu liet Nebukadnezar geen *gevangenen* maar *hovelingen* maken, die een keurige staatsopvoeding kregen ter voorbereiding van den hun wachtenden staatsdienst.

In de eerste plaats werd alle aandacht besteed aan hun *geestelijke* ontwikkeling, door hun geest te doordrenken van de gedachtenwereld der Chaldeën, gelijk dat in hun boeken te lezen stond. Behalve in die litteratuur werden zij ook onderwezen in de Chaldeeuwsche *taal*, met het doel hen de „tale Kanaans" zoo spoedig mogelijk te doen vergeten.

5 Maar ook aan de *lichamelijke* vorming werd veel aandacht besteed. In het minutieus uitgewerkt opvoedingsplan was niet alleen door den koning zelf vastgesteld wat ze

---

[1]) Dit oordeel was reeds door Jesaja aan Hiskia voorzegd.

[2]) Bij de Perzen kregen de jonge Page's van hun 14e tot hun 17e jaar een staatsopvoeding tot den hofdienst, en het is niet onwaarschijnlijk dat ook Daniel en zijn drie vrienden ongeveer van dien leeftijd waren, toen zij in Babel kwamen.

leeren moesten, maar eveneens voorgeschreven welke spijzen hun te eten, en welke dranken hun te drinken moesten gegeven worden, en het menu voor de koninklijke tafel, waar ze zouden aanzitten, was voor elken dag precies bepaald; want behalve aan hun moedertaal moesten zij ook aan de voorvaderlijke spijswetten ontwend raken — immers deze heilige Israëlieten moesten echte, heidensche Babyloniërs worden!

Deze staatsopvoeding nu zou drie jaar duren, en na beëindiging van deze driejarige vóóropleidingsperiode behoorden ze klaar te zijn voor de hen wachtende taak aan het koninklijke hof ten dienste van den staat.

6 Nu bevonden zich onder deze groep van weggevoerden behalve knapen uit andere stammen ook verschillende Judeërs, onder wie met name Daniël, Chananja, Misael en Azarja.

7 Het lag geheel in de lijn van het bovengenoemde gelijkschakelingsplan, dat de reeds eerder vermelde Aspenaz, die aan het hoofd van alle hovelingen stond, aan deze vier knapen in plaats van hun eigen namen Babylonische namen gaf, namen, die niet den lof van Israëls God vertelden, maar den roem van Babels goden bezongen.

Zoo noemde hij Daniël Beltsazar; Chananja gaf hij den naam Sadrach: Misael werd Mesach genoemd, terwijl Azarja voortaan Abednego zou heeten [1]).

B. *De poging verijdeld* (h. 1 : 8-21).

8 Wat nu Daniël betreft, zijn geloof verbood hem zeer beslist te eten van het vleesch, dat den afgoden geofferd was, en te drinken van den wijn, die voor de goden geplengd werd. Aangezien dit met de voorgeschreven spijzen en dranken het geval was, nam hij zich vast voor, in geen geval zich te bezondigen, door deze spijze en drank te nuttigen.

Dientengevolge wendde hij zich, mede namens zijn drie vrienden tot den oppersten hofdignitaris, om van hem gedaan te krijgen, dat zij er van werden vrijgesteld, om die

[1]) Het is niet waarschijnlijk dat de naam Beltsazar direct van den godsnaam Bel is afgeleid. Wel ligt in dien naam waarschijnlijk een gebed, tot dien god opgezonden.

koninklijke gerechten, waardoor ze zich zouden verontreinigen, te nuttigen.

9 Dit vriendelijk verzoek van Daniël viel in goede aarde; maar dit was van den Heere, die het hart van bedoelden hoogwaardigheidsbekleeder gunstig stemde en hem geneigd maakte, om Daniël ter wille te wezen.

10 Nebukadnezars kamerheer had evenwel één ernstig bezwaar, om aan het door Daniël gedane verzoek te voldoen, aan welk bezwaar hij op de volgende wijze uiting gaf: „mijn heer de koning heeft uitdrukkelijk verordend, dat déze voorgeschreven spijzen en dranken dienen genuttigd te worden. Nu zou het kunnen gebeuren, als ge u daar niet aan houdt, dat gij er minder welvarend zoudt uitzien dan de andere jongens van uw leeftijd en dan vrees ik, als een en ander na onderzoek aan het licht komt, dat ik mijn toegeeflijkheid tegenover u zelf met den dood zou moeten bekoopen."

11 Dit bezwaar wist Daniël te respecteeren, en daarom wendde hij zich in tweeder instantie tot den „melzar", d.w.z. een ambtenaar, die niet zoo hooggeplaatst was, en daarom ook minder verantwoordelijkheid had, een man, die door Aspenaz tot directe chef over Daniël, Chananja, Misael en Azarja was aangesteld.

12 Hem deed Daniël den volgenden voorslag: „als u ons, uw onderdanige dienaars, eens een proeftijd gaf van tien dagen, en u gaf ons gedurende dien tijd eens niets anders te eten dan moeskruiden, en niets anders te drinken dan water.

13 Na verloop van dien proeftijd zoudt u dan een inspectie kunnen houden, en ons uiterlijk vergelijken met dat der knapen, die de voorgeschreven gerechten nuttigen van de koninklijke tafel. Slechts tien dagen op de drie jaar kunnen toch moeilijk een bezwaar opleveren, en de melzar zou zich dan met eigen oogen kunnen vergewissen of die sobere leefwijze inderdaad een ongunstigen invloed heeft op onzen lichamelijken welstand. Mocht dit werkelijk het geval blijken te zijn, dan zoudt gij het altijd weer kunnen veranderen, en dan was er nog niets verloren."

14 Na dit pleidooi ging de melzar op Daniëls voorstel in, en hij gaf hun een proeftijd van tien dagen.

15 Toen deze proeftijd van tien dagen afgeloopen was, bleek het dat Daniëls geloof — namelijk dat de Heere nooit

teleurstelt degenen die naar Zijn ordinantiën begeeren te leven — niet beschaamd was: iedereen stond voor dit raadsel, dat die knapen die niets anders dan moesgroenten gegeten en water gedronken hadden, er veel beter en welgedaner uitzagen dan de anderen die een keur van spijzen van de koninklijke tafel genoten hadden.

16 Van dien tijd afaan behoefden zij niet meer de voorgeschreven gerechten te gebruiken noch den wijn te drinken, maar de melzar gaf hun uitsluitend moesgroenten.

17 Dank zij Gods bijzonderen zegen blonken deze knapen met hun vieren niet alleen uit in lichamelijke schoonheid, maar ook in geestelijke ontwikkeling. Zij ontvingen een bijzonder inzicht in allerlei vakken van wetenschap en overtroffen alle anderen in studie-aanleg.

En wat in het bijzonder Daniël betrof: de visioenen die hij in wakenden toestand zag, en de droomen die hij des nachts kreeg in den slaap, daarvan wist hij dank zij Gods bijzondere openbaring telkens de juiste uitlegging te geven, en op deze wijze werd hij door God voorbereid tot zijn toekomstige taak.

18 Toen nu de driejarige opleiding tot den staatsdienst voltooid was, zooals de koning dat had voorgeschreven, werden alle knapen door den opperste der hofdienaren aan Nebukadnezar voorgesteld.

19 Gedurende deze audiëntie onderhield zich de koning met ieder van hen afzonderlijk, en bij die gelegenheid kwam Nebukadnezar al heel spoedig tot de ontdekking, dat niemand van de andere jongelieden de vergelijking met Daniël, Chananja, Misael en Azarja kon doorstaan, zoodat ze uitstekend geschikt bleken om den dienst aan het koninklijke hof te vervullen.

20 Zij overtroffen echter niet alleen hun collega's. Neen, toen de koning hun een examen afnam in allerlei vakken van wetenschap, bleek het, dat zij zeker tienmaal kundiger waren dan alle geleerden en bezweerders in heel het rijksgebied van groot-Babylonië.

21 En Daniël, die reeds in Babel gekomen was onder Jojakim, bevond zich daar nóg in het eerste jaar van Cyrus' regeering als een tastbaar symbool van de waarheid dat „wie den wil van God doet, blijft in der eeuwigheid".

HOOFDSTUK II.

DE TEGENAANVAL VAN CHRISTUS.

A. *De wijsheid der wereld beschaamd* (h. 2 : 1-28a).

2 : 1 In het twaalfde [1]) jaar van Nebukadnezars regeering werd deze monarch eens door een merkwaardigen droom verontrust.

Die droom nam zoozeer al z'n gedachten in beslag, en bracht hem zoo geheel en al van z'n stuk, dat hij — uit dien angstdroom ontwaakt — het verdere van dien nacht klaar wakker lag zonder den slaap weer te kunnen vatten.

2 Zoo spoedig mogelijk wilde de koning van z'n onzekerheid en onrust verlost worden, en daartoe nam hij terstond bij het aanbreken van den morgen zijn maatregelen. Ofschoon hij van Daniëls wijsheid op de hoogte was, liet hij *hem* niet roepen, maar zocht eerst heil bij het heidensche intellect, en ontbood bij zich de vier faculteiten der geleerde wereld n.l. de „geleerden", de „bezweerders", de „toovenaars" en de „Chaldeën" [2]), want deze „wijzen" achtte de koning het best in staat, om hem een redelijke verklaring van zijn droom te geven.

Zonder verwijl gaven deze geleerden aan de koninklijke oproep gehoor.

Ze verschenen aan het hof, en stelden zich gezamenlijk op bij den troon, om af te wachten hoe en waarmee zij den koning van dienst konden zijn.

3 Toen ze daar voor hem geschaard stonden, zeide de koning tot hen: „ik heb een droom gedroomd, die mij ten

[1]) In verband met het feit, dat aan het slot van dit hoofdstuk Daniël benoemd wordt tot heerscher van het gansche koninkrijk, terwijl de opleidingstijd die drie jaar duren moest, onmogelijk voltooid kon zijn in het *tweede* jaar van Nebukadnezars regeering, zooals de tekst wil, moet dit „tweede" jaar ook wel op een schrijffout berusten, en zal wellicht het twaalfde jaar bedoeld zijn.

[2]) De „Chaldeën" waren misschien de vertegenwoordigers van de priesterklasse.

zeerste verontrust heeft. Daarom begeer ik over de beteekenis van dezen droom nader te worden ingelicht."

4 Toen waren het de voornaamsten onder hen, namelijk de „Chaldeën", die namens alle aanwezige geleerden het woord namen, en tot den koning zeiden [1]: „o, koning, leef in eeuwigheid; zoodra gij uwen knechten met den *tekst* van den droom in kennis hebt gesteld, zullen wij u prompt met den *uitleg* van dienst zijn.

5 De koning echter gaf daarop den Chaldeën het volgende bescheid: „Ik eisch van u, dat gij mij zegt niet alleen wàt ik gedroomd heb, maar ook wat deze droom beteekent. Als het namelijk waar is, wat ge altijd beweerd hebt, dat ge tot de goden in bijzondere betrekking staat, die u de verborgen dingen bekend maken, dan moet dit voor u een vrij eenvoudige opdracht zijn. Zijt gij *niet* in staat, mij tekst èn uitleg te geven van den droom, dan — en laat het u gezegd zijn, dat het geen looze bedreiging is, maar dat uw vonnis onherroepelijk vaststaat [2] — dan zullen uw ledematen stuk voor stuk van uw lichaam afgesneden worden, en van uw huizen zal niets dan een vuilnishoop overblijven, en de latere geslachten zullen slechts schande van u spreken.

6 Maar omgekeerd, indien gij mij precies kunt navertellen wat ik gedroomd heb, en zoo ge mij daarvan een redelijke verklaring kunt geven, dan zult ge vorstelijk door mij beloond worden: gij zult in dat geval rijke geschenken ontvangen, en in het genot gesteld van allerlei privilege's, en ge zult door iedereen geëerd worden.

---

[1]) Hier begint het „Arameesch" gedeelte van den tekst, dat doorloopt tot in hoofdstuk 7. Vandaar in den tekst de notitie „in het Syrisch" (d.i. in het Arameesch), een opmerking die den schijn wekt alsof de geleerden den koning in het „Syrisch" gingen toespreken, wat natuurlijk niet het geval was, maar die bedoelt, dat nu de Hebreeuwsche tekst voor de „Syrische" of Arameesche plaats maakt. Die opmerking stond eerst wellicht aan den rand, en is later abusievelijk in den tekst terecht gekomen (zie „ter inleiding).

[2]) Dus niet, zooals de Staten-vertaling: „de zaak is mij ontgaan". De droom wàs Nebukadnezar niet ontgaan, maar hij wilde zijn wijzen op de proef stellen. De koning had wel begrepen, dat de droom handelde over zaken van groot politiek belang, en nu wilde hij een waarborg hebben, dat hij niet bedrogen werd door een verzonnen verklaring. De kantteekenaren wijzen ook in die richting, door bij „de zaak is mij ontgaan" te noteeren: „of: er gaat een bevel van mij uit", (n.l. om de bedreiging ten uitvoer te leggen).

Hoewel het mij dus makkelijk zou vallen, u eerst te vertellen wat ik precies gedroomd heb, doe ik dat niet, omdat ik een degelijke en tegelijk billijke waarborg wil hebben, dat ge geen bedriegers zijt. Daarom begeer ik niet alleen de verklaring van den droom, maar ook den droom zelf uit uw eigen mond te hooren. Komt uw verslag van den droom uit — hetgeen ik controleeren kan — dan komt de uitlegging, die ik *niet* controleeren kan, ook uit."

7 De wijzen werden hierdoor danig in het nauw gebracht. Daarom oefenden zij nog eens grooten aandrang uit op den koning, om den droom toch niet opzettelijk voor hen te verzwijgen. „Zoodra gij," zoo herhaalden zij derhalve hun verzoek, „aan ons, uw onderdanige dienaren, zult hebben meegedeeld, wát gij gedroomd hebt, zullen wij u terstond met de uitlegging van dienst zijn."

8 De koning antwoordde hierop: „nu ge maar blijft aandringen, om den droom uit mijn mond te hooren, is het mij volkomen duidelijk geworden, dat ge niet in staat zijt, na te vertellen wat ik gedroomd heb.

Ik ben er dan ook van overtuigd, dat ge nu alleen maar zoekt tijd te winnen.

Immers, ge hebt heel goed begrepen, dat met mijn bedreiging niet te spotten valt, en dat mijn besluit onherroepelijk vaststaat, namelijk:

9 indien gij mij niet kunt vertellen wat ik gedroomd heb, dat in dat geval uw vonnis letterlijk zoo voltrokken zal worden, als ik u daareven heb voorgehouden.

Om aan dit onherroepelijk vonnis te ontkomen, draait ge er nu maar wat omheen, in plaats van er eerlijk voor uit te komen, dat ge onmachtig zijt, mij den droom na te vertellen.

Ge wilt mij nu persé den droom ontpersen, om een voor u gunstige wending in de situatie te brengen.

Mocht u dit gelukken, dan hebt ge nu natuurlijk al met elkaar afgesproken, mij een leugenachtige, door u zelf verzonnen verklaring op den mouw te spelden.

Nu dan — voor de laatste maal dring ik er bij u opaan, dat ge mij precies zegt wát ik gedroomd heb, opdat ik zoodoende kan weten, dat de uitlegging geen product is van uw eigen fantasie."

10 De Chaldeën, die heel wel inzagen dat het in dit geval niet aanging, zoomaar een *droom* te verzinnen, omdat hun bedrog dan direct aan het licht zou komen, waren toen wel gedwongen, openlijk hun onmacht te belijden.

Ze zeiden dat niet ronduit, maar antwoordden den koning, dat er geen mensch op den ganschen aardbodem te vinden zou zijn, die aan dergelijke onredelijke eischen, zooals Nebukadnezar ze stelde, kon voldoen.

Daarmee gaven ze reeds zijdelings toe, dat ze niet met de goden in verbinding stonden, en dat hun z.g.n. „geheime kunsten" op bedrog berustten.

Tegelijk poogden ze, de bedreigde straffen te ontgaan, door in het midden te brengen, dat nog nooit een koning of machthebber een dergelijke opdracht had verstrekt aan welken „geleerde", „bezweerder" of Chaldeër dan ook.

11 Voorts trachtten ze hun pleidooi kracht bij te zetten, door als argument aan te voeren dat, wat de koning van hen begeerde, ver uitging boven het vermogen van eenigen sterveling: de eenigen die aan het verlangen van den koning zouden kunnen voldoen, waren de goden zelf, maar die waren hier nu eenmaal niet aanwezig: hun woonplaats was niet op de aarde bij nietige stervelingen maar ver weg in de hoogte.

12 Door al deze redeneeringen waren Nebukadnezars oogen goed opengegaan voor het feit, dat zijn wijzen slechts bedriegers en ijdele grootspekers waren.

Daarover ontstak hij in heftige woede.

Dies gaf hij bevel, dat alle „wijzen" ter dood gebracht moesten worden; niet alleen zij, die op dat oogenblik vóór hem stonden, maar *al* de wijzen die zich in het rijksgebied van Babel bevonden.

13 Oogenblikkelijk werd toen een bloedplakkaat afgekondigd, waarin bepaald werd, dat al die wijzen, die den koning niet langer welgevallig waren, als staatsvijanden moesten worden beschouwd en uit den weg geruimd.

Meteen werden ook al aanstalten gemaakt, om aan dit vonnis uitvoering te geven.

Vanzelfsprekend vielen ook Daniël en zijn vrienden onder dit edict.

Zij waren wel niet aan het hof ontboden, maar om-

dat het gebod zich over alle wijzen in Babel uitstrekte, vielen zij ook onder deze strafbepalingen. Derhalve werden zij ook door de politie gezocht, om ter dood gebracht te worden.

14, 15 Toen nu de lijfwacht van den koning, die tot taak had dit doodvonnis ten uitvoer te leggen, onder aanvoering van hun commandant, Arjoch genaamd, ook in de woning van Daniël verscheen, en hem wilde arresteeren, verzette hij zich niet, maar vroeg den commandant — ongetwijfeld een verstandig en gepast optreden — of hij hem, Arjoch, een vraag mocht stellen. Daniël was namelijk geheel onkundig van hetgeen er in het paleis was voorgevallen, en daarom bevreemdde hem deze arrestatie zeer. Deed derhalve den door Nebukadnezar gezonden machthebber de verwonderde vraag, wat toch wel de oorzaak mocht zijn van dit strenge bevel van den koning.

Daarop lichtte Arjoch Daniël over het voorgevallene in bijzonderheden in, en vertelde hem, wat de reden was, dat hij hem moest gevangen nemen.

16 Toen Daniël aldus op de hoogte gebracht was van den stand van zaken, vroeg hij verlof, om alsnog door den koning te mogen worden gehoord.

In het paleis van Nebukadnezar aangekomen, verzocht Daniël den koning, of de ten uitvoerlegging van het doodvonnis nog niet even kon worden uitgesteld. Hij leefde namelijk in het vaste vertrouwen, dat God hem tijdens dit uitstel den droom en zijn uitlegging wel zou bekend maken.

Tot den koning zeide hij alvast, dat hij hem de uitlegging van den droom zou kunnen geven, indien hem een tijd van beraad werd toegestaan.

Daar bewilligde Nebukadnezar in.

17, 18 Nadat Daniël zich eerst naar den koning begeven had, ging hij vervolgens naar huis om zich te wenden tot zijn drie vrienden: Chanaja, Misael en Azarja.

Hij deelde hun eerst mee, hoe de zaken stonden, en stelde vervolgens voor, het niet te laten bij het indienen van een verzoek tot den koning, maar om gemeenschappelijk te bidden, en aldus een verzoekschrift in te dienen bij de Allerhoogste Majesteit Gods.

Waar de wijsheid der geleerden gefaald had, moesten

zij smeeken om de wijsheid die van boven is; en tegenover het onheilig geweld van Nebukadnezar moesten zij plaatsen het heilig geweld van het gebed. Hoewel God de Heere niet gehouden was, hun gebed te verhooren, moesten ze toch in het geloof vragen of het den Heere behagen mocht en of Hij zoo barmhartig wilde wezen, het onmogelijke mogelijk te maken, door den droom die hun nù nog verborgen was, te openbaren. Laten wij den Heere smeeken, aldus Daniël, of Hij zoo genadig wil zijn, niet alleen ons van den dood te redden, maar ook die „wijzen", voorzoover zij nog niet als slachtoffer van Nebukadnezars wreedheid gevallen zijn.

19 Na den geheelen verderen dag in gebed met den Heere geworsteld te hebben, legden zij zich des avonds ter ruste. Gedurende den nacht openbaarde de Heere toen aan Daniël het geheim van den droom en deszelfs verklaring.

Toen loofde en dankte Daniël den God des hemels.

20 God dankend voor de hem ten deel gevallen openbaring zeide hij: „De Naam Gods is waardig altijd geprezen te worden van eeuwigheid tot eeuwigheid; want Zijn *wijsheid* openbaart wat voor den mensch verborgen is, en Zijn *kracht* gaat alle menschelijke kracht te boven.

21 Alles toch, wat er in de wereld gebeurt, wordt door *Zijn* hand bestuurd: Hij zet koningen af, en stelt koningen aan al naar Hij wil, en de wisseling en opeenvolging der wereldrijken geschiedt niet willekeurig, maar is louter uitvloeisel van Zijn wijzen Raad.

Wijsheid, kennis en inzicht in deze verborgenheden zijn geen gaven, die de mensch uit zichzelf bezit, maar deze worden hem uitsluitend door God verleend.

22 Hij openbaart dingen, die voor het menschelijk verstand ondoorgrondelijk, en voor de menschelijke wijsheid verborgen zijn; want Hij weet alle dingen en niets is verborgen voor Hem. Hij weet alles, wat er in de duisternis omgaat: het donker heeft voor Hem geen geheim en het licht heeft bij Hem z'n woonplaats.

23 U, o God mijner vaderen, loof en prijs ik, omdat Gij mij in dit geval ook wijsheid gegeven hebt, en kracht hebt verleend; Gij toch hebt mij thans geschonken datgene wat wij van u gevraagd hebben door ons het geheim van den droom te onthullen, zoodat wij den koning den droom en

zijn uitlegging kunnen meedeelen, gelijk hij dat gevraagd heeft.

24 Zoodra de morgenstond aangebroken was, spoedde Daniël zich naar Arjoch. Dezen had de koning immers opdracht gegeven, om de wijzen van Babel ter dood te brengen, en het was Daniëls allereerste bedoeling, een verdere slachting te voorkomen. Hij deelde Arjoch derhalve mede, dat het niet meer noodig was, zijn opdracht ten aanzien van die wijzen te voltooien. Arjoch moest hem maar voor den koning geleiden, en dan zou hij, Daniël, den koning wel meedeelen, zoowel wát hij gedroomd had, als wat die droom beteekende.

25 Toen wist Arjoch niet, hoe spoedig hij aan dit verzoek van Daniël zou voldoen.

Zoodra hij in gezelschap van Daniël aan het hof verschenen was, gaf hij den koning te kennen wat hem wedervaren was; het was Nebukadnezar niet mogelijk geweest, van de wijzen te weten te komen wat hij gedroomd had, en wat die droom beteekende, maar hem, Arjoch was het na veel inspanning mogen gelukken iemand onder de Joodsche ballingen te vinden, die in staat gebleken was, licht in deze duistere zaak te ontsteken, en die man was nu deze Daniël!

26 Toen Arjoch uitgesproken was, richtte de koning het woord tot Daniël (dien hij beter kende onder den naam Beltsazar), en vroeg hem, of het inderdaad waar was, wat hem daareven door Arjoch was meegedeeld, en of hij werkelijk in staat was, hem te vertellen, welken droom hij gezien had — dat was voor Nebukadnezar namelijk het voornaamste, omdat de andere wijzen juist op dat punt gefaald hadden, daarom vroeg hij éérst naar den droom — en of hij inderdaad bij machte was, daar een redelijke verklaring van te geven.

27 Uit Daniëls antwoord op deze vragen van den koning bleek duidelijk, dat hij zich niet verheffen wilde op z'n eigen wijsheid, noch smalend wilde spreken over het faillissement van de „wijsheid" der hofgeleerden. Hij nam hen integendeel in bescherming, door op te merken, dat de verschillende klassen van wijzen: de „bezweerders", „geleerden" en „waarzeggers", eenvoudig niet kònden weten, wat de koning hen gevraagd had, omdat zij het *licht der*

openbaring misten. Zonder dat licht van de openbaring des Heeren zou het hem ook onmogelijk geweest zijn dit raadsel op te lossen, en zou deze verborgenheid voor hem een duister geheim gebleven zijn.

28a Maar er was — zoo ging Daniël voort — een God in den hemel, die de meest verborgen dingen bekend maakte, en Die Zijn helder licht liet schijnen daar waar de wijsheid dezer wereld in het duister moest blijven rondtasten. Het had dezen God behaagd, hem den droom en zijn uitlegging bekend te maken, en aan Nebukadnezar had Hij dóór dien droom een blik willen gunnen in de verre toekomst.

B. *De macht der wereld beschaamd.* (h. 2 : 28b-49).

28b Vervolgens ging Daniël er toe over, een resumé te geven van den droom zelf. Hij zeide: „dit is het, wat gij in uw droom gezien hebt.

29 *Wat u betreft,* o koning, toen gij u ter ruste begeven had, woelden er allerlei gedachten rond in uw hoofd — ge ziet, hoe uw verborgenste overleggingen bij den Heere bekend zijn — want uw gedachten waren bezig met de toekomst van uw rijk: allerlei bange vragen overvielen u: hoe het in de toekomst wel met uw koninkrijk gaan zou; of het stand zou houden tegen binnen- en buitenlandsche vijanden enzoovoort. Toen droomdet gij, en God die weet, en bekend maakt wat voor den mensch verborgen is, gaf u in dien droom op al deze vragen een antwoord. Uw droom is namelijk een onthulling van de komende wereldgeschiedenis.

30 *En wat mij betreft,* dat ik kennis draag van uw droom, is niet te danken aan de wijsheid, die ik van mijzelf bezit, of aan een inzicht waardoor ik boven al mijn medemenschen uitblink, maar dat is uitsluitend te danken aan de mij geschonken goddelijke openbaring.

Het is mij thans niet geoorloofd, dit talent der openbaring voor mijzelf te houden, doch ik heb de roeping, u met den inhoud er van in kennis te stellen, temeer daar ze tevens het antwoord bevat op de vragen, die er in uw hart aangaande de toekomst gerezen zijn.

31 Laat mij u dan eerst den droom mogen vertellen, zooals dat trouwens door u zelf gevraagd is.

Gij, o koning, zaagt in uw droom een kolossaal groot standbeeld; ge kondet alles heel goed onderscheiden, want het stond vlak vóór u.

Het bijzondere van dat beeld was allereerst, dat het buitengewoon hoog was, en verder, dat de stralende glans, die er van uitging buitengemeen schitterend was, terwijl eindelijk in de derde plaats de aanblik van dit beeld waarlijk schrikaanjagend was [1]).

32 Hoewel dit beeld één geheel vormde, was het samengesteld uit verschillende metalen [2]):

het hoofd van het standbeeld was van massief goud.
zijn borst en armen waren van zilver.
buik en lendenen waren van koper vervaardigd.
de beenen waren gemaakt van ijzer.

33 terwijl het geheel rustte op twee voeten, die gedeeltelijk van ijzer vervaardigd en gedeeltelijk uit leem geboetseerd waren.

34 Toen dit „droom"beeld zoo eenigen tijd voor u gestaan had, gebeurde er iets zeer merkwaardigs. Plotseling kwam er namelijk — ergens hoog uit de rotsen vandaan — iets naar beneden tuimelen. Het was een steen [3]), die echter niet

---

[1]) Deze *drie* verschillende trekken zijn al aanstonds van beteekenis. Straks zal blijken, dat met dit beeld de wereldmacht, en wel in het bijzonder de anti-christelijke wereldmacht bedoeld is. De groote *hoogte* stelt de macht daarvan voor, de stralende *glans* de heerlijkheid en cultuur, die in deze wereldrijken tot ontplooiing komen, en de *verschrikkelijke* aanblik is aanduiding van het *Gode-vijandige* der wereldmacht, zich openbarend in vervolgingen e.d.

[2]) Ook deze trek, dat het één beeld was, maar samengesteld uit onderscheiden grondstoffen, is van beteekenis. De anti-christelijke wereldmacht moge in den loop der eeuwen verschillende *vormen* aannemen, ze moge nu eens van goud, dan weer van zilver, koper of ijzer zijn; d.w.z. nu eens „democratisch" dan weer autoritair getint — het is in wezen één en hetzelfde „beeld". Teekenend is ook de geleidelijke degradatie van edele tot onedele metalen, eindigend in „ijzer en cement": met de cultuur wordt ook de ongerechtigheid steeds grooter, en alles loopt tenslotte uit op de openbaring van het „beest".

[3]) De tegenstelling tusschen de glinstering van het metalen beeld en de simpele steen is opvallend. Het beeld is symbool van de pompeuze pracht der wereldmachten — de steen daarentegen zinnebeeld van het rijk van Christus met het eenvoudige kruis als middelpunt. Was het beeld, door menschenhanden gemaakt, product van menschelijk vernuft, de steen wordt *zonder* menschenhanden afgehouwen: het koninkrijk Gods is niet van beneden, maar van boven, niet natuurlijk maar bovennatuurlijk, niet van deze aarde, maar uit God.

door een menschelijke hand uit de rots losgeslagen was, maar zich er blijkbaar zelf uit losgescheurd had.

Deze steen kwam met geweldige vaart naar beneden rollen, en ráákte het beeld op z'n meest kwetsbare plek: de half-ijzeren en half-leemen voeten. Met dit onvermijdelijk gevolg, dat die brooze voeten verbrijzeld werden.

35 Het kon natuurlijk niet uitblijven, toen dit voetstuk verbrijzeld was, dat heel het reusachtige gevaarte, dat op die voeten gerust had, eveneens ging wankelen, en vervolgens tegen de aarde te pletter sloeg.

De ruïne was zóó volkomen, dat het beeld niet slechts in stukken en brokken uiteen viel, maar dat alle bestanddeelen: ijzer, leem, koper, zilver en goud als het ware tot pulver werden vermalen — het leek wel of het kaf was, dat des zomers op den dorschvloer door den wind wordt meegevoerd — en ook hier kwam de wind, en veegde alles zoo finaal weg, dat er geen spoor meer te ontdekken viel van heel dat machtig-imponeerende beeld, dat daar zoopas nog in al z'n glorie stond.

Zoo verging het dit kunstproduct van menschelijk vernuft.

Maar met den *steen*, die lang zoo glinsterend niet was als dat beeld met het gouden hoofd, dien steen, van *boven* gekomen om het prachtbeeld te vernietigen, ging het heel anders.

Die steen bleef daar niet maar precies zoo liggen, doch werd al grooter.

Hij groeide uit tot een geweldigen berg.

Die steen verbrijzelde dus niet maar doelloos en zinloos, maar hij *kwam ruimte vragen en ruimte maken voor zichzelf.*

Zóóveel ruimte, dat er geen plaats meer overbleef voor *iets* anders. Want deze berg nam de geheele aarde in beslag [1]).

36 Dit nu is de droom, precies zooals gij dien hebt gezien.

---

[1]) Dit is een schoone zinnebeeldige voorstelling. De Heere verbrijzelt de wereldmacht met een *doel:* het koninkrijk der hemelen is bestemd, om heel de wereld met zijn heerlijkheid te vervullen, zoodat er tenslotte voor de goddeloosheid geen plaats meer overblijft.

Thans ga ik er toe over u te zeggen — waarnaar ge met zooveel spanning uitziet —, wat die droom beteekent.

37 Gij, o koning, die den titel voert van „koning der koningen",

Gij, die deze macht evenwel niet aan u zelf ontleent, maar aan den God des hemels, die u *bekleed* heeft met gezag, en *aan* Wien gij uw koningschap, macht, sterkte en eer te danken hebt,

38 Gij, die zulk een volstrekte en uitgebreide macht bezit, dat uw hand den scepter voert niet alleen over de menschen- maar ook over de dierenwereld, zoowel het gedierte des velds als het gevogelte des hemels in heel uw rijksgebied,

Gij, die bij de gratie Gods regeert over die allen

Gij zijt dat gouden hoofd.

Uw eigen beeld hebt gij in dat hoofd van goud uit den droom kunnen zien [1]).

39 Op het *goud* van het hoofd volgde het *zilver* van borst armen.

Evenals het goud duidt ook dit zilver een rijk aan, dat het uwe zal opvolgen, zoodra dat heeft opgehouden te bestaan.

Maar zooals zilver geringer in waarde is dan goud, zal ook dit rijk onaanzienlijker zijn dan het uwe [2]).

Vervolgens zaagt gij een derde metaal n.l. *koper*. Daaruit waren buik en lendenen van het beeld vervaardigd. Dit is wéér een ander, een derde wereldrijk, dat zich hierin met name van het tweede rijk zal onderscheiden, dat het

---

[1]) Als eerste van de opeenvolgende wereldrijken wordt dus het *Babylonische rijk* van Nebukadnezar genoemd.

[2]) In deze openbaring omtrent den loop der wereldgeschiedenis wordt onthuld, dat het *Babylonische rijk* zal worden opgevolgd door het *Medo-Perzische rijk*. Dat dit rijk bedoeld moet zijn, blijft uit drie overwegingen. 1° komt de beschrijving van Daniël, dat het onaanzienlijker was dan het Babylonische rijk daarmee overeen. 2° wordt in Daniël 8 het tweede rijk voorgesteld onder het beeld van een ram, met *twee* hoornen (de Medisch-Perzische heerschappij) dat door een geitenbok, d.i. den koning van Griekenland, zooals Daniël er uitdrukkelijk bijzegt, omver geworpen wordt. 3° de historie heeft dezen gang van zaken bevestigd. Het Babylonische rijk is gevolgd door het Medo-Perzische, en dat weer door het Grieksch-Macedonische.

zich over heel de wereld zal uitbreiden [1]).

40 Het vierde metaal, in het beeld aanwezig, was *ijzer.*

Daarvan waren de beenen en ten deele ook de voeten gemaakt.

Dit ijzer stelt een vierde wereldrijk voor, en het kan ook met recht een „ijzeren rijk" genoemd worden, omdat het zoo sterk en hard zal zijn als ijzer, dat alles verplettert en vermorzelt. Want zooals het sterke ijzer verbrijzelt, zoo zullen de geharnaste legers en de „ijzeren" soldaten van dat rijk met onweerstaanbaar geweld alles wat hun in den weg komt onder hun voeten vertreden [2]).

41 Ten slotte hebt gij gezien, hoe de voeten en teenen van het beeld uwer droomen gedeeltelijk uit pottenbakkersleem waren geboetseerd, en ten deele van ijzer waren vervaardigd.

Dit duidt op een vijfde of laatste periode in de geschiedenis der wereldrijken, voorzoover u die geschiedenis onthuld is.

Er zal dus nog een vijfde rijk komen.

Dit vijfde rijk zal evenwel niet gekenmerkt worden door dezelfde *eenheid,* die de vier voorafgaande rijken karakteriseerde.

Het zal integendeel een „gedeeld", wil men, een gemengd karakter dragen.

Eenerzijds zal het weliswaar zoo hard zijn als ijzer — dit is de beteekenis van de ijzeren bestanddeelen, die gij ontwaard hebt in de voeten van het beeld.

42 Maar anderzijds waren er ook „leemen" bestanddeelen in, die wijzen op broosheid en breekbaarheid.

Ge zaagt namelijk de teenen der voeten deels van ijzer en deels van kleileem.

Welnu, zoo zal dit rijk geen innerlijke eenheid vertoonen, maar een tweeslachtig karakter dragen; het zal ten

---

[1]) Van het „koper" wordt verder niets gezegd; wel weer van het „ijzer" dat nu volgt. Dat koperen rijk is ongetwijfeld het Grieksch-Macedonische rijk van Alexander den Groote, en de beschrijving van den droom komt ook geheel met de werkelijkheid overeen, omdat Alexander schier heel de wereld veroverde.

[2]) Men denkt hier terstond aan de geweldige macht van het „ijzeren" Romeinsche rijk.

deele hard en sterk zijn als ijzer, ten deele bros en breekbaar als kleileem [1]).

43 Gij hebt in uw droom gezien, dat de voeten van het beeld niet *half* van ijzer en *half* van leem waren, maar het was zóó, dat ijzer en kleileem *dooreen gemengd* waren.

Dit wijst er op, dat er wel ernstige pogingen gedaan zullen worden om in den weg van vermaagschapping en vermenging tot eenheid te komen, maar het zal toch niet gelukken op die wijze één samenhangend geheel te verkrijgen, evenmin als ijzer zich laat hechten aan leem.

44 Hoe schitterend nu ook al deze rijken zijn of zijn zullen, hun geschiedenis is toch geen andere dan opgaan, blinken en verzinken.

In tegenstelling daarmee zal de God des hemels een geheel andersoortig koninkrijk doen verrijzen, dat dán in ál z'n glorie komen zal, als die laatste koningen (voorgesteld onder ijzer en leem) hun tijd hebben gehad en Gods Raad hebben uitgediend.

Het geheel eenig karakter van dit koninkrijk kan wel hieruit blijken, dat het bij het beeld niet hoorde, de rijken van goud, zilver, koper, ijzer en leem dus ook niet ópvolgde, maar er tegen áánbotste, alle andere deed verdwijnen om voor zichzelf alleen plaats te maken.

Het eigensoortige van dit rijk zal zijn, dat het *eeuwig* is.

Het zal nimmer te gronde gaan.

Aardsche koninkrijken zullen er niet meer voor in de plaats komen.

Niemand anders zal ooit weer de macht in handen nemen.

---

[1]) Waar met den *steen* bedoeld is het Rijk van Christus, dat aan het einde der eeuwen aan alle wereldmachten een einde zal maken, moet met het vijfde rijk niet één bepaald rijk bedoeld zijn, maar de opeenvolgende machten die er verschijnen zullen ná het ijzeren Romeinsche rijk, dus tusschen de eerste en tweede komst van Christus. Hiermee komt ook de beschrijving van „ijzer vermengd met leem" overeen. Er zal wel een gedurig streven en grijpen naar de wereldheerschappij zijn (ijzer) maar dat pogen wordt steeds weer verijdeld door gebrek aan innerlijke eenheid en kracht (leem). Zoo kan men dus zeggen, dat er onder het symbool van dit beeld eigenlijk geen rijk en geen macht is, die *niet* bedoeld is. Het is *heel* de wereldmacht van het *hoofd* tot de *voeten* toe, van Nebukadnezar of tot den Antichrist toe, die onder den voetbank van Christus onderworpen wordt.

Het zal alle monarchiëen volledig doen verdwijnen, en er een eind aan maken.

Maar zelf zal het bestaan tot in alle eeuwigheid [1]).

45 Dit laatste en eeuwige Rijk nu is zinnebeeldig voorgesteld door dien *steen*, dien gij zich hebt zien losscheuren uit de rots zonder eenig menschelijk toedoen.

Uit dit laatste blijkt duidelijk, dat dit koninkrijk niet van deze wereld is — en deze steen was het, die het beeld met al z'n bestanddeelen van ijzer, koper, leem, zilver en goud verbrijzelde.

Dit alles wat ik u van den droom en zijn uitlegging meegedeeld heb, is geen fantasie van mij, maar openbaring van den hoogen God, Wien het behaagd heeft, den koning de toekomst te onthullen: dat is dan ook de eenige waarborg voor de waarachtigheid. Die droom was van den Heere, en dus geen bedrog; de uitlegging is eveneens van den Heere, en dus volkomen betrouwbaar."

46 Het feit, dat Daniël tekst èn uitleg wist te geven van den droom, maakte op den koning Nebukadnezar zoo'n ontzaglijk diepen indruk, dat hij hem goddelijke eer ging bewijzen. door terstond voor zijn voeten neer te vallen met het gelaat ter aarde gebogen. Daarna gaf hij bevel, dat Daniël offeranden en reukwerk gebracht moesten worden [2]).

47 Toen Daniël deze goddelijke eer afwees, zeide [3]) de koning: het is mij nu inderdaad klaar gebleken, dat uw God de hoogste en machtigste is van alle goden, en de Opperheer van alle koningen, Die de lotgevallen van vorsten en rijken bestuurt. Hij is het ook, Die alle geheimen kent, en openbaart wat voor menschen verborgen is, want anders hadt gij dit raadsel niet kunnen oplossen, waarmee alle wijzen van Babel verlegen zaten.

48 Ook vervulde de koning aan Daniël de belofte, die hij

---

[1]) Bedoeld is natuurlijk het „koninkrijk der hemelen", dat met de wederkomst van Christus voltooid is, als God alles zal zijn in allen.

[2]) Men kan Daniël hier zien als type van Christus Wiens eeuwige heerschappij hij gepredikt heeft, en voor Wien alle koningen der aarde zich zullen nederbuigen.

[3]) In den tekst staat: de koning *antwoordde*. Dit zal wel een antwoord geweest zijn op een woord van Daniël, waarin hij met beslistheid de goddelijke eer en de offeranden afwees, met heenwijzing naar den „God des hemels". Daar gaat Nebukadnezar dan nu nader op in.

den wijzen gedaan had, als ze den droom en zijn uitlegging hem konden bekendmaken.

Hij begiftigde hem namelijk met vele en groote geschenken.

Maar daar bléef het niet bij.

Daniël werd bovendien aangesteld tot „eerste minister" van heel het reusachtige Babylonische rijk, en werd zoodoende de tweede machthebber in dat rijk.

Ten slotte erkende Nebukadnezar zijn „wetenschappelijke verdiensten" door hem de waardigheid te verleenen van „overste" van alle klassen van wijzen, die er in Babel bestonden.

49 Van zijn hooge positie maakte Daniël geen misbruik, om zijn vrienden aan goede betrekkingen te helpen, maar voor den goeden gang van zaken wilde hij zich verzekeren van de medewerking van betrouwbare en loyale commissarissen van de provincie. Daarom verzocht en verkreeg Daniël van den koning de toezegging, dat Sadrach, Mesach en Abednego aangesteld werden als commissarissen des konings in verschillende provinciën, terwijl Daniël zelf het hoogste gezag bleef uitoefenen aan het koninklijke hof in de residentie Babel [1]).

---

[1]) In deze verheffing zijner vrienden is Daniël ook type van Christus; men vergelijke de belofte van de 12 tronen aan de apostelen.

HOOFDSTUK III.

DE TWEEDE AANVAL VAN BABEL.

A. *Het „geweld" van den brandenden vuuroven* (h. 3 : 1-23).

1 Niet lang bleef Nebukadnezar ervan onder den indruk, dat de Heere „een God der goden" was.

Toen hij namelijk het beeld uit zijn droomen vergeten was, liet hij een werkelijk beeld maken, nog veel schitterender dan hij op z'n leger gezien had.

Het had niet maar een gouden hóófd, maar was geheel van goud overtrokken.

Door dit beeld wilde hij de macht van den staat zichtbaar voorstellen.

Vandaar, dat het een reusachtig groot beeld moest zijn, dat de volgende afmetingen had: de hoogte was 60 el en de breedte 6 el, dat was dus ongeveer 30 bij 3 meter.

Dit beeld liet hij oprichten in het dal Dura, ergens in het rijksgebied van Babel gelegen.

2 Het was den koning Nebukadnezar er niet slechts om te doen, dat dit beeld er stond, maar er moesten ook hoogwaardigheidsbekleeders komen uit alle deelen van het rijksgebied als vertegenwoordigers van heel het volk, om dit beeld op plechtige wijze „in te wijden" [1]).

Voor dat doel belegde Nebukadnezar een massale bijeenkomst, waartoe de verschillende hooge functionarissen en staatsambtenaren werden opgeroepen: allereerst de rijkscommissarissen; vervolgens de commissarissen der provincie

---

[1]) Deze inwijdingsplechtigheid bestond waarschijnlijk daarin, dat zoo'n beeld werd gekleed en „gevoed", d.i. „levendgemaakt", om het zoodoende te kunnen aanbidden. Het was dus 'n soort *religieuze* plechtigheid, waarbij de staatsalmacht, in het beeld verzinnebeeld, tot staatsgodsdienst werd verheven.

en de leiders der districten; daarna de raadslieden der kroon en de hooge ambtenaren die met de finantiën belast waren; de vertegenwoordigers der rechterlijke macht met hun gevolg, kortom *alle* hooge staatsambtenaren uit het gansche rijksgebied van Babel.

Deze moesten allen verschijnen, om door hun tegenwoordigheid aan de inwijdingsplechtigheid luister bij te zetten.

3 Zonder verwijl werd aan deze koninklijke oproep gehoor gegeven.

Uit alle deelen van het rijksgebied kwamen ze tot deze massale betooging opzetten: de rijkscommissarissen, de commissarissen der provincie, de districtshoofden, de raadslieden der kroon, de hooge ambtenaren met de finantiën belast, de vertegenwoordigers der rechterlijke macht met hun gevolg, kortom *alle* hooge staatsambtenaren uit het gansche rijksgebied van Babel.

Deze allen kwamen in vol ornaat om te defileeren, ter gelegenheid van het inwijdingsfeest, voor het beeld dat de koning Nebukadnezar had laten oprichten.

Stram stonden ze daar in rij en gelid voor het beeld dat Nebukadnezar had laten oprichten.

4 Behalve dat aan deze rijksgrooten bevolen was om te kómen, was hun ook van tevoren precies voorgeschreven, hoe ze zich te gedragen hadden bij dit plechtige inwijdingsfeest. Daarvoor was alles tot in de kleinste bijzonderheden geregeld, tot zelfs het *oogenblik*, waarop ze moesten neervallen en aanbidden.

Hoe en in welke volgorde de plechtigheid moest verloopen werd omgeroepen door een heraut die een en ander met luider stem bekend maakte aan die rijksgrooten, de vertegenwoordigers van alle nationaliteiten, talen en rassen uit het groot-Babylonische rijk.

5 Vooreerst zou aan de eigenlijke plechtigheid der aanbidding een muzikale inleiding voorafgaan, om in de vereischte gebedsstemming te brengen — muziek van een geweldig groot orkest, saamgesteld uit alle mogelijke instrumenten als namelijk: blaasinstrumenten: horen en fluit; strijkinstrumenten: cither, harp en luit, voorts nog 'n saxofoon en allerlei snarenspel.

Zoodra dit geweldig orkest de eerste tonen inzette, zou dat het signaal zijn, dat alle aanwezigen als op commando moesten neervallen en zich in aanbidding ter aarde werpen voor het gouden beeld, dat de koning Nebukadnezar had laten oprichten.

6 Maar wee dengene, die den wil van Nebukadnezar, die *alles* liet oprichten en vaststellen in dat rijk, durfde weerstaan: klonk in het dal Dura de schoone muziek, er stond ergens elders een vurige oven te branden [1]) en ieder die het wagen durfde *niet* neer te vallen, en zich in aanbidding ter aarde te werpen, zou onverwijld in dien brandenden vuuroven geworpen worden.

7 Het spreekt wel vanzelf, dat meer angst voor het vuur dan blijmoedige gehoorzaamheid de sterke drijfveer was die allen bewoog, zich aan de strenge verordeningen van Nebukadnezar te houden.

Zoo zag men het gebeuren, dat stipt en punctueel, juist op het moment dat het groote orkest van horen en fluit, cither, luit en harp, saxofoon en alle mogelijke instrumenten inzette, alle vertegenwoordigers der onderscheiden nationaliteiten, rassen en talen neervielen, en zich in aanbidding ter aarde neerwierpen voor het gouden beeld, dat de koning Nebukadnezar had laten oprichten.

8 Deze inwijdingsplechtigheid nu gaf aanleiding tot een conflict, doordat eenige geheime agenten uit de Chaldeën, — ongetwijfeld uit haat tegen het Joodsche ras, en uit afgunst wegens de hooge positie, waartoe de Joden geklommen waren, — boosaardige beschuldigingen tegen de Joden inbrachten.

9 In de weigering van Sadrach, Mesach en Abednego namelijk, om dit beeld goddelijke eer te bewijzen — terwijl die drie nog wel door den koning tot zoo hooge positie verheven waren — vonden zij gereede aanleiding, zich tot den koning Nebukadnezar te begeven.

Zij spraken aldus tot hem: „o koning, leef in eeuwigheid.

10 Het zij ons o koning vergund, u in herinnering te bren-

---

[1]) Die oven is waarschijnlijk eenigermate te vergelijken met onze kalkovens, waar de slachtoffers van boven door een nauwe trechter ingeworpen werden, terwijl er zich beneden een deur bevond, om het vuur te stoken.

gen, dat gij een bevel hebt uitgevaardigd, dat iedereen op
het signaal van hoorn, fluit, cither, luit, harp, saxofoon en
allerlei muziekinstrument moest neervallen, en zich in aan-
bidding ter aarde werpen voor het gouden beeld.
11 Het zij ons niet minder vergund, u te herinneren aan
de strafbepaling, die gij er aan toegevoegd hebt, dat ieder
die aan dit bevel ongehoorzaam was, en die niet wilde neder-
vallen en zich in aanbidding ter aarde werpen, in den
brandenden vuuroven zou geworpen worden.
12 Nu moeten wij u tot ons leedwezen meedeelen, dat er
zich in uw land Joodsche mannen bevinden — waarlijk
niet de eersten de besten, maar mannen die zeer hooge en
invloedrijke posten bekleeden, wij bedoelen namelijk de
commissarissen der provincie in het Babylonische rijk, die
gij zelf tot deze hooge bestuursfunctie's hebt aangesteld:
Sadrach, Mesach en Abednego — die zich het vertrouwen,
dat gij in hen gesteld hebt, niet waardig hebben betoond.
Gij zult toegeven, dat de houding die deze mannen heb-
ben aangenomen, zeer afkeurenswaardig is, en met name in
zulke hooge functionarissen niet geduld kan worden.
Wat hebben zij namelijk bestaan?
In de allereerste plaats hebben zij voor u o koning
een groote geringschatting aan den dag gelegd, door uw be-
velen te negeeren.
Voorts is, wat iedereen altijd wel vermoed had, nu klaar
en openlijk aan het licht gekomen: uw *goden* erkennen zij
niet, en zij willen daar geen goddelijke eer aan bewijzen.
Want deze mannen, Sadrach, Mesach en Abednego, geroepen
om aan de inwijdingsplechtigheid van het gouden beeld deel
te nemen, hebben aan dien oproep niet voldaan, en ze heb-
ben geweigerd, zich in aanbidding ter aarde neer te werpen
voor het gouden beeld, dat gij hebt laten oprichten."
13 Op het hooren van deze mededeeling werd Nebukad-
nezar zeer toornig, en hij ontstak in gramschap over zoo-
danige gezagsondermijning van zijn hoogste ambtenaren, die
wel aanstekelijk moest werken op hun ondergeschikten.
Derhalve gaf hij bevel, dat Sadrach, Mesach en Abed-
nego voor hem geleid moesten worden.
Ook dit bevel van den koning werd oogenblikkelijk
uitgevoerd.

Het driemanschap werd vóór hem geleid.

14 Het eerste wat Nebukadnezar hun vroeg was, of het inderdaad juist was, wat hun door de aanklagers ten laste was gelegd, en of zij de rechtmatigheid der beschuldigingen erkenden.

„Sadrach, Mesach en Abednego" — aldus de koning — „hebt gij inderdaad geenerlei eerbied voor mijn goden, en weigert gij beslist, u in aanbidding ter aarde te werpen voor het gouden beeld, dat ik heb laten oprichten?

15 Welnu dan, indien de tegen u ingebrachte beschuldiging inderdaad gegrond is, zie, dan wensch ik niettemin u nog een klaar bewijs van mijn grootmoedigheid te geven: zoo ge alsnog bereid zijt, om op het geluid van horen, fluit, cither, harp, saxofoon en allerlei muziekinstrument, neer te vallen en u in aanbidding ter aarde te werpen voor het beeld dat ik heb laten maken, dan zal u nog gratie verleend worden, en blijft ge in het leven gespaard —;

Mocht dit evenwel niet het geval zijn, en blijft ge u halsstarrig verzetten door te weigeren u in aanbidding ter aarde te werpen, (hetgeen ik vooralsnog niet van u onderstellen wil), dan is het kwaad over u ten volle besloten, en zal het vonnis van den brandenden vuuroven aan u ten uitvoer worden gelegd. Uw ondergang is dan gewis, want er is geen god noch mensch die bij machte zal zijn, u uit mijn hand te verlossen."

16 Hierop antwoordden Sadrach, Mesach en Abednego als volgt: „hetgeen ons ten laste is gelegd, is volkomen juist, en wij hebben in 't geheel niets tot onze verontschuldiging in te brengen.

17 Dit, wat de beschuldiging zelf betreft.

En wat vervolgens uw herhaalde eisch van aanbidding aangaat, alsmede uw verklaring, dat geen macht ter wereld ons uit uw hand zou kunnen redden, daarop hebben wij dit antwoord: de kwestie, of onze God, Dien wij vereeren, *bij machte* is ons te bevrijden uit den brandenden vuuroven, en of Hij ons al of niet zou *willen* bevrijden uit uw hand, o koning, is een vraag dien wij thans gevoegelijk buiten beschouwing kunnen laten.

18 Die vraag is thans niet aan de orde, en wat voor ons de *uitkomst* zou zijn, kan onze houding niet bepalen. Wij

hebben thans uitsluitend met het *gebod* des Heeren te maken, en dan moge er niet de minste twijfel overblijven o, koning, ten aanzien van ons vaste voornemen, dat wij voor niemand anders knielen zullen dan voor God alleen; dat wij derhalve ook niet van zins zijn, aan uw goden goddelijke eer te bewijzen; en dat wij ons ook niet in aanbidding ter aarde zullen werpen voor het beeld, dat gij hebt laten maken."

19 Toen Nebukadnezar deze woorden van fiere geloofsmoed en standvastige trouw hoorde, werd hij door alles heen woedend, omdat hij in deze weigering niets anders dan brutaal verzet zag, daar men volgens zijn heidensch gevoelen heel goed meer dan één god kon vereeren.

Zijn gelaat, dat eerst nog vriendelijk stond, nam een grimmige uitdrukking aan tegen Sadrach, Mesach en Abednego. De reactie op hun moedige belijdenis was een bevel, om den oven zevenmaal zoo heet te stoken als gewoonlijk, opdat zij ondervinden zouden, dat met zijn heerscherswil niet te spotten viel.

20 Voorts gaf hij bevel aan eenige mannen, sterke kerels die in den krijgsdienst gehard waren, om Sadrach, Mesach en Abednego vast te binden, en hen aldus gebonden in den brandenden vuuroven te werpen.

21 Aan deze opdracht werd terstond voldaan. Zooals ze daar voor den koning stonden, gekleed en al met hun mantels, broeken en andere kleeren aan, en hun mutsen op, werden ze beetgepakt en vastgebonden, en in den brandenden vuuroven geworpen.

22 Aan het strenge bevel van den koning, om den oven zevenmaal heeter te stoken dan gewoonlijk, had men intusschen niet ongehoorzaam durven zijn. Maar dit bovenmatig heet stoken van den oven had tengevolge, dat de mannen, die Sadrach, Mesach en Abednego optilden en in den over wierpen, zelf dood neervielen vanwege de geweldige hitte der lekkende vlammen.

23 En zoo gebeurde het, dat deze trouwe dienstknechten Gods, Sadrach, Mesach en Abednego met hun driëen neergesmakt werden boven in den brandenden vuuroven, gekleed en al, en stevig gebonden.

B. *De verlossing door Christus van het geweld des doods* (h. 3 : 24-30).

24 Vervolgens liet de koning Nebukadnezar zijn zetel plaatsen in de nabijheid van den vuuroven, en zette zich daar neer met zijn gevolg, om het verloop van de executie van nabij te kunnen gadeslaan.

Doch het duurde maar even, of hij sprong doodelijk verschrikt van zijn koninklijken zetel op. Nòg vertrouwde hij z'n eigen oogen niet, en daarom informeerde hij bij z'n raadsheeren of er niet *drie* mannen in den oven geworpen waren en of die drie niet *gebonden* in den oven geworpen waren. Zij knikten daarop bevestigend en antwoordden den koning, dat er geen twijfel over bestond, of het was precies zóó gegaan.

25 Daarop antwoordde de koning, dat er dan stellig een groot wonder gebeurd moest zijn, want hij zag nu duidelijk niet *drie*, maar *vier* mannen; ze waren ook niet meer *gebonden*, maar bevrijd van hun banden wandelden ze midden door den vuurgloed heen, zonder dat ze van de vlammen ook maar eenigen hinder hadden. „En" — zoo voegde Nebukadnezar er aan toe, — „naar het uiterlijk te oordeelen zou ik die vierde mysterieuze gestalte houden voor een wezen uit de hoogere wereld... een godenzoon." [1])

26 Nadat Nebukadnezar dit gezegd had, liep hij tot vlak bij de deuropening van den brandenden vuuroven, en zeide tot die drie mannen [2]): „Sadrach, Mesach en Abednego, gij dienstknechten van den hoogsten God, treedt naar buiten en komt hier!"

Aan *dit* bevel van den koning behoefden Sadrach, Mesach en Abednego niet ongehoorzaam te zijn. Zij voldeden er terstond aan, en kwamen uit den brandenden vuuroven te voorschijn.

27 Toen zij uit den brandenden oven gekomen waren, kwamen alle hoogwaardigheidsbekleeders zich om de drie

---

[1]) In de heidensche mythologie kende men ook z.g.n. halfgoden: half-god en half-mensch. In werkelijkheid was deze onbekende „vierde man" die in de vlammen was neergedaald, de Zoon Gods vóór Zijn vleeschwording, Die straks in den vurigen oven dezer wereld zou neerdalen, om de zijnen van de macht des doods en der hel te verlossen.

[2]) De „vierde" was toen blijkbaar al weer verdwenen.

mannen verdringen, de commissarissen-generaal, de stadhouders, de landvoogden en de raadsheeren des konings, om hen nauwkeurig te observeeren. Inderdaad kwamen ze tot hun groote verbazing tot de ontdekking, dat ze in alle opzichten ongedeerd gebleven waren. Met hun eigen oogen zagen ze, dat het vuur geen macht had gehad over deze mannen, en dat hun lichamen geen brandwonden of blaren vertoonden; zelfs geen haar van hun hoofd was gezengd; ook de mantels, die zoo gemakkelijk vlam hadden kunnen vatten, waren volkomen intact gebleven; ja zelfs van brandlucht aan hun kleeren was geen sprake [1]).

28 Nebukadnezar, die door de aanspraak: „gij dienstknechten van den hoogsten God", reeds zijdelings den God van Sadrach, Mesach en Abednego als den Allerhoogste had geëerd, beleed [2]) dit nu ook openlijk en onomwonden.

Hij zeide: „geloofd zij de God van Sadrach, Mesach en Abednego, die Zijn engel [3]) gezonden heeft, en Zijn dienaren heeft bevrijd, die zich in vertrouwen geheel aan Hem hadden overgegeven, mijn koninklijk bevel hadden getrotseerd, en eerder hun lichamen aan den vuurdood wilden prijsgeven, dan op eenige wijze goddelijke eer te bewijzen of zich in aanbidding ter aarde neer te werpen voor eenigen god behalve hùn God.

29 Hierbij vaardig ik een koninklijk decreet uit, waarin uitdrukkelijk wordt bepaald, dat het in mijn gansche rijksgebied voor iedereen, van welk ras, nationaliteit of spraak hij moge zijn, verboden zal wezen, ook maar één woord te spreken ten nadeele van den God van Sadrach, Mesach en

---

[1]) Deze wondere bewaring is geen bewijs, dat *iedereen* zoo door den Heere bewaard zal worden. De geschiedenis der latere martelaren leert wel anders! *Dit* moest geschieden tot *Gods eer*, en als het tot Gods eer was geweest, dat de oven hun brandstapel geworden was, dan was dát gebeurd. We hebben steeds te vragen: wat is het meest tot Gods eer. Deze geschiedenis bewijst alleen, dat Christus de zijnen zoo bewaart, dat ze van „den tweeden dood" niet beschadigd worden.

[2]) In deze „belijdenis" blijft Nebukadnezar toch nog op zijn heidensch standpunt van veelgodendom staan. Hij beleed den Heere wèl als de *hoogste*, maar niet als de *eenige* God. Bovendien blijkt uit niets, dat hij het gouden beeld wegdeed.

[3]) Nebukadnezar, die eerst sprak van een „godenzoon", gewaagt nú van een „engel". Sadrach, Mesach en Abednego zullen hem wel nader hebben ingelicht.

Abednego, omdat er geen god bestaat, die zoo machtig is in het verlossen van Zijn dienaren als Hij.

Wie dit gebod overtreedt, zal in stukken gehouwen worden, en zijn huis tot een vuilnishoop gemaakt worden.

30 Het slot van dit alles was, dat Sadrach, Mesach en Abednego volkomen gerehabiliteerd werden, en dat de koning hun bijzondere privilege's gaf in hun functie in de provincie's van het Babylonische rijk [1]).

---

[1]) Het slot van dit hoofdstuk is de profetie van de volkomenheid van het Rijk van Christus, waarin de rollen zullen zijn omgekeerd.

HOOFDSTUK IV.

GODS ANTWOORD OP HET GEWELD: DIE DE HEERSCHAPPIJ OVER ALLE VOLKEN HEEFT, VERLIEST DE HEERSCHAPPIJ OVER ZIJN GEEST.

Wat nu volgt is de inhoud van een koninklijke proclamatie, waarin Nebukadnezar zijn onderdanen bekend maakte, dat hij van een aanval van verstandsverbijstering weer genezen was.

De bedoeling dezer proclamatie was, om een eventueel wantrouwen weg te nemen bij het volk, dat natuurlijk niet gaarne geregeerd wilde worden door een vorst, die niet wel bij zijn zinnen was.

A. *De inleiding op de proclamatie* (h. 4 : 1-3).

1 De koning Nebukadnezar spreekt allereerst als zijn innige wensch uit, dat alle onderdanen van zijn uitgestrekte, wereldomvattende rijksgebied, van welke nationaliteit of ras ze ook mogen zijn, en welke taal ze ook mogen spreken, een bestendigen vrede mogen genieten.

2 Aanleiding tot dit schrijven is, dat het mij dienstig voorkwam, algemeene bekendheid te geven aan de wonderbaarlijke dingen, die de Allerhoogste God [1]) mij heeft doen beleven, en waaruit ik duidelijk gezien heb, hoe groot en machtig deze God is:

---

[1]) Hier en elders in deze proclamatie, waar de koning den „God des hemels" prijst, blijkt dat hij nog geheel op het *heidensche* standpunt van het veelgodendom staat. Hij erkent God wel als den „allerhoogsten", maar niet als den „eenigen" God. Dat er van een wezenlijke verandering bij Nebukadnezar, ook na de strafoefening, geen sprake is, blijkt wel uit het feit, dat hij z'n koninklijke boodschap *begint* met een herinnering aan zijn *macht: hij* is de koning van alle „natiën, volken en tongen", en dáárop beroemt hij zich terwijl hij nog wel juist óm deze hoogmoed gestraft was!

3 De teekenen van Zijn Almacht, hoe geweldig zijn ze!
De wonderen die Hij verrichten kan, hoe ongelooflijk zijn ze!
En deze God, Die de grootste machtsdaden verricht, is tevens Koning over een Rijk, dat eeuwig is, en bezit een heerschappij, die onvergankelijk is.

B. *De inhoud van de proclamatie* (h. 4 : 4-36).

4 Het volgende dan is mij overkomen:
Ik, Nebukadnezar, genoot eindelijk na een periode van bloedige veldtochten, een welverdiende rust in mijn huis, en ik had mijn paleis weer betrokken, om mij te verlustigen in de welvaart en voorspoed van mijn land en volk.
5 Maar ziedaar: terwijl ik niets kwaads vermoedde werd ik plotseling opgejaagd uit mijn zoete rust door een schrikaanjagende droom; beanstigende droombeelden deden mij onrustig om en omwoelen op mijn bed, en de gezichten die ik in mijn slaap waarnam deden mij hevig ontstellen.
Het droomgezicht dat ik waarnam, benauwde mij dáárom zoo, omdat ik wel begreep dat het mij weinig goeds voorspelde, maar wàt er precies met mij zou gebeuren, doorzag ik niet.
6 Toen vaardigde ik een bevel uit, dat alle wijzen van Babel voor mij moesten verschijnen, om mij te zeggen, wat deze droom precies beteekende.
7 Op mijn bevel verschénen ook inderdaad alle beroepswaarzeggers namelijk: de „geleerden", de bezweerders", de „Chaldeeën", en de „waarzeggers".
Maar hoewel ik hun eerst uitvoerig vertelde wat ik gedroomd had, waren ze nòg niet in staat, mij een redelijke verklaring van den droom te geven.
8 Toen dan mijn „wijzen" gefaald hadden, liet ik tenslotte Daniël bij mij komen, een van de Joodsche ballingen, dezelfde die meer algemeen bekend is onder den naam Beltsazar, gelijk ik hem naar den naam van mijn God genoemd had. Van dezen wist ik, dat er voor hem geen geheimen bestonden, omdat hij in zeer nauwe relatie stond met de goden, die een ontoegankelijk licht bewonen.
Hèm vertelde ik toen, wat ik gedroomd had.
9 Aldus sprak ik tot hem:

„Beltsazar, gij die de meest eminente geleerde zijt, van wien mij bekend is, dat ge in nauwe betrekking staat tot de goden, die de onzienlijke wereld bevolken, — door géén probleem hoe ingewikkeld het ook is, laat gij u in het nauw brengen — deel mij toch mede wat de navolgende droom dien ik gezien heb, beteekent:

10 Toen ik mij namelijk ter ruste begeven had, en de gedachten die overdag in mijn hoofd omgegaan waren, in droomgezichten gestalte gingen aannemen, zag ik een boom van enorme hoogte midden op de aarde staan.

11 Het was een reusachtig hooge en sterke boom, zóó hoog, dat z'n toppen den hemel aanraakten, en zóó breed spreidden z'n takken zich uit, dat de geheele aarde zoover men zien kon, er door in beslag genomen werd.

12 Deze boom, die zooveel levensruimte voor zichzelf noodig had, wilde niettemin niet zelfzuchtig zijn, want hij beloofde voedsel en beschutting aan allen; immers, de lommerrijke takken waren zóó overvloedig met vruchten beladen, dat het scheen of alle levende wezens zich er wel mee konden verzadigen; voorts zocht onder de welwillend uitgespreide takken al het gedierte des velds beschutting, en in het loof nestelde al het gevogelte des hemels: Kortom, alles wat er leefde vond voedsel bij dezen boom.

13 Toen ik in mijn droom dien boom daar zoo breeduit zag staan als een geweldige, allesbeheerschende macht, gebeurde er plotseling iets vreemds: Uit de onzienlijke wereld daalde neer een hemelbode, een soort bovenaardsche verschijning, die er blijkbaar voor waken moest dat die boom niet in den hemel wies — deze gaf opdracht, dien hoogen boom te vernederen.

14 Want op luiden toon beval hij, dien boom om te houwen, alle takken af te kappen, hem van zijn bladeren te ontdoen, en de vruchten naar alle kanten te verstrooien: dientengevolge zou al het gedierte dat de schaduw van den boom gezocht had, haastig de vlucht nemen, en alle vogels die zich in de takken genesteld hadden, zouden angstig wegfladderen.

15 Een klein stompje van dien boom — zoo voegde die hemelbode er evenwel uitdrukkelijk aan toe — moest in den grond blijven staan; daar moest dan een metalen band

omheengelegd worden, van koper en ijzer vervaardigd, en zoo moest die boomstomp daar vereenzaamd achter blijven in het veld, midden tusschen het jonge groen: voortaan zou hij slechts door den dauw des hemels bevochtigd worden, terwijl hij met de dieren gelijk op moest deelen van het gras dat op het veld groeide [1])

16 Wat het „verstand" van dezen ‚boom" betrof — aldus ging de dreigende stem van den engel verder — daar zou zulk een radicale verandering in komen, dat van een „menschelijk" verstand geen sprake meer was; in plaats daarvan zou hij een „dierlijk" bewustzijn krijgen, en zeven tijdsruimten [2]) zouden er over verloopen, voordat er aan deze droeve toestand een einde kwam.

17 Dit vonnis over dezen „boom" — aldus besloot onheilspellend de hemelbode — staat onherroepelijk vast: „in den „raad der goden", die beschikken over het wel en wee der schepselen is dit aldus besloten, en alle hemelbewoners hebben er „amen" op gezegd [3]); zij hebben besloten dit vonnis te voltrekken omdat ze willen dat allen die op de aarde wonen, en getuigen zijn van de vernedering van dezen „boom", zullen leeren verstaan, dat de Allerhoogste de Souverein is van allen, en zelfs zeggenschap heeft over de koningen der aarde [4]): Hij stelt tot koning aan wie Hij wil

---

[1]) Hier begint de werkelijkheid al door het beeld heen te schijnen, en blijkt dat bij dien boom aan een *mensch* gedacht moet worden, die een tijdlang van het jonge groen des velds leven moet. Deze mensch is in casu natuurlijk Nebukadnezar zelf, aan wien straks „gras gelijk de runderen te eten zal gegeven worden" (vs 25). In het volgende vers treedt dit nog duidelijker aan het licht, waar van het „hart" d.i. het verstand van den „boom" gesproken wordt — en de strafoefening over den boom geleidelijk overgaat in de strafoefening over den mensch.

[2]) De *duur* van deze algemeen gehouden „tijdsruimten" wordt niet vermeld. Waarschijnlijk zal men wel aan zeven *jaren* te denken hebben.

[3]) De „hemelbode" heeft deze heidensche terminologie natuurlijk niet gebruikt. Men vergete echter niet, dat Nebukadnezar dezen droom oververtelt, en dat doet in bewoordingen die uit zijn heidensche denkwijze voortvloeien. Vandaar deze voorstelling van een „raad der goden". Daniël zal dit straks corrigeeren door te spreken van een „besluit des Allerhoogsten" (vs 24).

[4]) Hier wordt duidelijk, dat die „boom" niet alleen een mensch, maar een *koning* is. Uit Nebukadnezars weergave van den droom blijkt, dat hij dat ook wel begrepen heeft, en zelfs dat hij er *zelf* mee bedoeld was. In zóóverre was de zaak hem volkomen helder, en behoefde hij geen uitleg. Hij wenschte alleen maar zekerheid over de vraag, *waarin* het oordeel der vernedering zou bestaan.

en is zelfs bevoegd om lieden van allergeringste afkomst met de koninklijke waardigheid te bekleeden.

18 ✗ Dezen droom heb ik, koning Nebukadnezar, gezien.

Gij nu, Beltsazar, die den naam mijns gods draagt, zeg mij, wat die droom beteekent, waar al de wijzen uit mijn koninkrijk mij teleurgesteld hebben, omdat ze mij niet hebben kunnen zeggen wat de uitlegging is van dezen droom; ik ben er echter van overtuigd, dat gij er toe in staat zijt, omdat de geest der heilige goden in u woont."

19 Bij het hooren van dezen droom stond Daniël, genaamd Beltsazar, een oogenblik verbijsterd, want terstond doorzag hij, welk een vreeselijk Godsoordeel den koning te wachten stond. Hoewel Nebukadnezar de verdrukker was van zijn eigen volk, kreeg Daniël toch zoo met den koning te doen, dat het hem van ontroering en droefheid niet mogelijk was, z'n gedachten behoorlijk onder woorden te brengen.

De koning, die z'n ontsteltenis bemerkte, en daaruit begreep, dat hij de beteekenis van den droom doorzien had, probeerde hem aan het spreken te krijgen door hem eerst op z'n gemak te zetten. „Beltsazar," zei hij, „laat deze droom u toch niet al te zeer van de wijs brengen, en laat de uitlegging ervan u niet al te zeer ontroeren."

Toen nam Daniël het woord.

De koning moest niet meenen, dat zijn ontroering ongemotiveerd was, „Want, mijn Heer, de koning" — aldus Daniël — „deze zaak is zóó verschrikkelijk, dat ik wel zou wenschen, dat deze droom in vervulling ging voor degenen die u haten, en dat het oordeel daarin voorzegd, uw wederpartijders trof.

20 Die boom, dien gij gezien hebt, die zoo reusachtig hoog en sterk geworden was, zóó hoog, dat z'n toppen den hemel aanraakten, en zóó breed, dat z'n uitgespreide takken de aarde, zoover men zien kon, in beslag namen.

21 Die boom, wiens lommerrijke takken zóó overvloedig met vruchten beladen waren, dat alle levende wezens zich er blijkbaar wel aan konden verzadigen.

Die boom, onder wiens uitgespreide takken al het gedierte des velds bescherming zocht, en in wiens loof al het gevogelte des hemels nestelde.

22 ✗ Die boom, o koning... zijt *gij!*

Want *gij* zijt groot en sterk geworden!
Uw grootheid is zóózeer toegenomen, dat ge den hemel schijnt aan te raken!
En uw heerschappij reikt zóóver, dat ze zich uitstrekt tot de einden der aarde!
23 Dat nu de koning gezien heeft in den droom, hoe uit de onzienlijke wereld een hemelbode, een soort bovenaardsche verschijning die voor de heerlijkheid Gods te waken had, afdaalde naar de aarde;
hoe voorts die engel beval: „houwt dien boom om, en vernietigt hem, maar laat een wortelstomp in de aarde staan" — waar dan die metalen band omheengelegd moest worden van koper en ijzer, zoodat die boomstomp vereenzaamd in het veld bleef staan te midden van het jonge groen, slechts bevochtigd door den dauw des hemels, terwijl hij met de dieren gelijk op moest deelen van het gras dat op het veld groeide, totdat de strafperiode van zeven tijdsruimten verstreken was —
24 dat beteekent *dit*, o koning (en dit is niet een besluit van den „raad der goden", maar een besluit van den Allerhoogste!)
dat het volgende gericht over mijn Heer den koning in vervulling zal gaan:
25 dat gij, die heerschappij hebt over alle menschen, de heerschappij over uw geest zult verliezen: als een krankzinnige zal men u uit de menschelijk samenleving bannen, en ge zult als een dier leven [1]; onder het gedierte des velds zult ge u dan ook ophouden, en men zal u gras te eten geven, zooals de runderen gras eten; met de dieren zult ge 's nacht op het land verblijven, waar de dauw des hemels u bevochtigt. Dit zal zoolang duren, totdat de vastgestelde periode van zeven tijdsruimten voorbij is, en gij zult erkennen, dat de Allerhoogste ook over koningen te gebieden heeft, en heerschappij verleent aan wien *Hij* wil.
26 De ellendige toestand, waarin gij geraken zult, zal dus niet van *blijvenden* duur zijn. Er is namelijk bijgezegd, dat een wortelstomp van den boom in de aarde mocht blijven

---

[1]) Dit is waarschijnlijk het verschijnsel van lykotropie, waarbij de mensch zichzelf waant een dier te zijn.

staan. De beteekenis daarvan is, dat gij in uw koninklijke waardigheid zult worden hersteld van het oogenblik af, en onder voorwaarde dàt gij tot de erkentenis zult gekomen zijn dat Gód regeert uit Zijn heilige woning.

27 Waar de dingen nu zoo staan, o koning, zou ik u met grooten ernst willen smeeken, toch wel te willen luisteren naar dezen mijn raad:

Het u aangezegde oordeel is nog niet onherroepelijk.

Er ís nog een weg ter ontkoming, en dat is de weg van verootmoediging en bekeering.

Deze bekeering houdt in, dat gij breekt met uw zondig leven.

Laat af van uw antigoddelijk bedrijf van *zelfverheerlijking* en *geweldpleging* en oefen voortaan recht en gerechtigheid.

Laat in uw regeering iets doorschemeren van de regeering Gods (Wiens dienares elke overheid is) door barmhartigheid te bewijzen aan de ellendigen.

Dit is de eenige voorwaarde voor blijvende rust en vrede."

28 Toen nu de eene dag na de andere verliep zonder dat de bedreigde straf in vervulling ging, vergat de koning Nebukadnezar zijn angstigen droom. Ja, z'n hoogmoed werd zelfs zóó groot, dat de werkelijkheid dien droom nog overtrof. Daarom ging het woord Gods over hem dan ook stipt in vervulling.

29 Het was namelijk een vol jaar later (ook dit uitstel van een jaar had den koning dus niet tot bezinning kunnen brengen), dat Nebukadnezar wandelde op het platte dak van zijn paleis in Babel.

30 Toen hij vandaar af zijn blik liet gaan over deze prachtige wereldstad, kwam hij zoo diep onder den indruk van de geweldigheid van zijn eigen kunnen, dat hij ootmoedig neerboog voor den afgod boven alle afgoden: zijn eigen IK, en in zelfaanbidding en hoogmoedswaan sprak hij toen deze woorden: „Is dit niet het groote Babel, dat *ik* gebouwd heb tot een koninklijke woonstede, door de sterkte *mijner* macht, en tot eer *mijner* majesteit?"

X 31 Terwijl de koning nog bezig was, deze brallende woorden van zelfvergoding te spreken, werd Hij door God Zelf

in de rede gevallen: de stem van de aarde die den hemel aantastte werd tot zwijgen gebracht door een hoogere stem die als een donderslag uit den hemel viel.

Deze hemelstem sprak: „U wordt heden aangezegd
o koning Nebukadnezar, dat gij van nu af aan van uw
koninklijke waardigheid vervallen verklaard zijt.
32 Bovendien zult gij uit de menschelijke samenleving gestooten worden, en gij zult leven als een dier onder de dieren: men zal u gras te eten geven als de runderen. Deze vernedering zal zoo lang duren, totdat gij na verloop van zeven tijdsruimten tot de erkentenis zult gekomen zijn, dat de Allerhoogste ook over koningen te gebieden heeft, en heerschappij verleent aan wien *Hij* wil."
33 De Heere, die geen Zijner woorden ter aarde doet vallen, voegde terstond de daad bij het woord, want deze hemelstem was nog niet uitgesproken, of het bedreigde vonnis werd reeds aan Nebukadnezar voltrokken [1]): hij werd door een plotselingen waanzin overvallen en deswege van de menschen geisoleerd. Daar hij in z'n krankzinnigheid meende dat hij een rund was, voegde hij zich bij het redelooze vee en at gras gelijk de koeien; 's nachts sliep hij op het open veld, zoodat z'n lichaam door den dauw werd bevochtigd. Z'n uiterlijk werd geheel verwaarloosd, zoodat z'n haren wiesen als leeuwenmanen, en zijn nagels aangroeiden als arendsklauwen.
34 Toen evenwel de vastgestelde straftijd voorbij was, kwam bij mij, Nebukadnezar, de mensch weer van onder het dier te voorschijn, en ten teeken van terugkeer van het menschelijk denken sloeg ik mijn oogen op tot God in den hemel. Tegelijk met deze erkentenis van Gods majesteit en grootheid keerde, zooals de Heere beloofd had, ook mijn verstand weer geheel terug.

Toen prees ik God en ik loofde en verheerlijkte Zijn Naam: ik erkende Hem als Dien die eeuwig leeft, en alleen onsterfelijkheid bezit; die boven alle goden verheven is,

---

[1]) Hier gaat de koninklijke proclamatie van den 1en in den 3en persoon over, omdat hetgeen nu verhaald wordt, buiten Nebukadnezars bewustzijn is omgegaan. In het volgende vers is zijn verstand teruggekeerd, en spreekt hij weer in den 1en persoon.

Wiens heerschappij een eeuwige heerschappij is, en Wiens koninkrijk duurt van geslacht tot geslacht.

35 Ook erkende ik de *souvereiniteit* Gods, wijl bij Zijn macht die van alle bewoners der aarde in het niet verzinkt. Zijn souvereine wil bestuurt het sterren- en engelenheir, en beschikt zóó absoluut over het lot van alle inwoners der aarde, dat niemand Zijn macht kan weerstaan, terwijl ook niemand recht heeft, Hem tot verantwoording te roepen, zeggende: Wat doet Gij?

36 Toen ik mijn verstand teruggekregen had, keerde ook de glans en luister mijner koninklijke waardigheid weer terug: nadat ik in mijn paleis teruggekeerd was, kwamen mijn ministers en andere hoogwaardigheidsbekleeders hun opwachting maken, en mij evenals vroeger raadplegen in regeeringszaken, zoodat ik ook in feite weer in mijn koninklijke waardigheid werd hersteld, ja mijn koninklijke luister werd nog grooter dan ze ooit tevoren geweest was.

C. *Theodicee* (h. 4 : 37).

37 Nu verstaat gij, waarom ik deze proclamatie begonnen ben met een lofprijzing van den Naam des Heeren [1]). Door dezen Naam nogmaals op te heffen, wensch Ik, Nebukadnezar, ten aanhoore van al mijn onderdanen, groot te maken en te verheerlijken dien God, die de koning des hemels is. Ik doe dat, door Hem in 't bijzonder te prijzen in Zijn deugden van *waarheid* en *gerechtigheid:* in Zijn doen is Hij waarachtig, door te doen alles wat Hij gesproken heeft, en in al Zijn wegen is Hij strikt rechtvaardig, óók en juist dan als Hij de hoogmoedigen weet te vernederen [2]).

---

[1]) Zie vs 2 en 3.

[2]) Hoe weldadig deze woorden ook aandoen, ze zijn toch nog geen bewijs van waarachtige bekeering. Afgezien van het einde van Nebukadnezar, dat daartegen pleit, hebben we ons te herinneren, dat deze heele proclamatie niet *bedoelt* God te verheerlijken, maar het door geesteskrankheid geschokte gezag en vertrouwen te herwinnen.

HOOFDSTUK V.

DE DERDE AANVAL, NU NIET OP HET VOLK DES HEEREN, MAAR OP DEN HEERE ZELF, DOOR ONTHEILIGING VAN HET TEMPELGEREEDSCHAP, EN DE ZELFHANDHAVING DES HEEREN DOOR HET GERICHT.

A. *De ontwijding van het heilige* (h. 5 : 1-4).

1 Toen Nebukadnezar al geruimen tijd gestorven was, en zijn kleinzoon [1]) Belsazar tijdens afwezigheid van zijn vader [2]) in Babel het bewind voerde, richtte deze eens een grooten maaltijd aan voor zijn rijksgrooten; het getal der gasten liep in de duizend [3]). En terwijl het land in oorlog was, hield hij zich onledig met wijndrinken in tegenwoordigheid van die duizend.

2 Toen Belsazar uitgelaten was van den wijn, gaf hij bevel, het gouden en zilveren tempelgerei te halen, dat zijn grootvader Nebukadnezar weggevoerd had uit den tempel te Jeruzalem, en naar Babel overgebracht. Zijn bedoeling daarmee was, de tempelvaten, die de Heere voor *heilig* gebruik had afgezonderd, te profaneeren [4]) op dit drinkgelag, want daaruit zouden dan de koning en zijn rijksgrooten, zijn vrouwen en haremslavinnen wijn drinken — zóózeer was de levenstoon dus gedaald, sinds het woord

---

[1]) Als de koningin straks Nebukadnezar zijn „vader" noemt, is dit te verstaan in den zin van „voorvader". Men zie hierover de inleiding.

[2]) Nabonidus namelijk. Over de reden van Nabonidus' afwezigheid loopen de meeningen uiteen. Misschien was hij in ballingschap, misschien ook te velde in een oorlog tegen de Meden en Perzen. Het slotvers van dit hoofdstuk toont, dat dit oorlogsgevaar acuut was.

[3]) Voor ons besef is dit een buitensporig groot getal; aan de Perzische hoven was het echter zeer gewoon.

[4]) Reeds van heidensch standpunt gezien was dit misbruik maken van „heilige voorwerpen" van andere volken, heiligschennis.

des Heeren geen beslag meer legde op het hofleven[1]).

3 Terstond werd aan dit godslasterlijk bevel voldaan, en de gouden offerschalen werden gehaald, die uit den tempel, het huis Gods te Jeruzalem, weggevoerd waren. Daaruit dronken toen de koning en zijn rijksgrooten, zijn vrouwen en haremslavinnen.

4 Bij het rondgaan der bekers werden toen lofliederen gezongen ter eere van de afgoden; en deze goden die toch maar nietige afgoden van goud, zilver, koper, ijzer, hout en steen waren, werden hoog geprezen boven den — in hun oogen — verachtelijken God van Israël — den levenden God!

B. *Het schrift op den wand* (h. 5 : 5-9).

5 Het antwoord van God op deze tergende daad van heiligschennis liet niet lang op zich wachten, want op hetzelfde oogenblik verscheen — neen, niet God Zelf, doch alleen maar een paar vingers van Zijn hand, — die er als een menschenhand uitzag — en deze geheimzinnige vingers schreven iets op de met gips bepleisterde wand van des konings paleis, vlak tegenover den kroonluchter, die voor de koninklijke zitplaats hing; toen de koning naar boven keek, kon hij juist de palm zien van de hand, die de letterteekens neerschreef op den wand boven den koninklijken zetel.

6 Alleen reeds deze schrijvende vingertoppen Gods deden den koning zóó hevig schrikken, dat hij doodsbleek werd, en allerlei vreeselijke gedachten spookten door zijn hoofd; hij wilde opstaan van zijn zetel, maar hij kon niet, want alle kracht was uit zijn lendenen geweken, en zijn knieën stieten tegen elkander: hij was geheel verlamd van schrik.

7 In zijn doodelijken angst schreeuwde de koning toen om zijn wijzen: ze moesten allemaal komen: de „bezweerders", de „Chaldeen", en de „waarzeggers", om hem de oplossing te geven van dit duister geheim.

Om maar zoo spoedig mogelijk van zijn angst verlost te worden, bleek de koning bovendien tot de royaalste be-

---

[1]) De drager van dit woord, Daniël, was blijkens het vervolg een vergeten burger geworden.

looningen bereid; zij, die de wijzen van Babel in het paleis hadden te ontbieden, moesten er namelijk bij zeggen: iedereen, hetzij hij tot het gilde der wijzen behoort of niet, die deze vreemde letterteekens zal kunnen lezen, en mij zal kunnen verklaren, wat ze beduiden, zal in een koninklijk-purperen mantel gekleed mogen gaan, en hij zal het bijzondere onderscheidingsteeken van den „gouden keten" om zijn hals mogen dragen, en hij zal den titel mogen voeren van „derde in het koninkrijk" [1]).

8 Aan dezen oproep gaven terstond al de wijzen van den koning gehoor, en zij verschenen in het koninklijk paleis.

Maar hoe ze het hoofd ook braken over dit geheimzinnig letterschrift [2]), ze konden die letterteekens niet ontcijferen, laat staan er een verklaring van geven.

9 Door dit negatieve resultaat groeide de ontsteltenis van den koning Belsazar nog meer, en hij zag krijtwit. Maar niet alleen de koning, ook de rijksgrooten verkeerden in de grootst mogelijke verwarring: de goddelijke schriftuur, in Sions zalen zoo goed bekend, bleef voorloopig in Babels feestzaal een duister en dreigend geheim.

C. *Het intermezzo* (h. 5 : 10-12).

10 Naar aanleiding van het ongewone rumoer aan het hof, begaf zich de koningin-moeder van de door haar bewoonde paleisvleugel naar de feestzaal.

Nadat zij geïnformeerd had, wat er gaande was, en gehoord had, wat de koning en zijn rijksgrooten gezegd hadden, kwam zij binnen.

Allereerst gaf zij den koning de verstandige raad, de les der *historie* ter harte te nemen.

Aldus namelijk sprak zij: „o, koning, leef in eeuwigheid; laten toch die schrikaanjagende gedachten u niet van

---

[1]) Dit is misschien de aanduiding van de een of andere hooge bestuursfunctie. Het is ook mogelijk, dat de uitdrukking: „derde in het koninkrijk" er op zinspeelt dat Belsazars vader Nabonidus feitelijk de eerste was, Belsazar, zijn plaatsvervanger, de tweede, en de eventueele uitlegger van het schrift de derde.

[2]) De tekst laat er zich niet over uit, of het een soort hieroglijphenschrift was, dan wel letterteekens van een, den Chaldeen onbekende taal.

streek brengen, want er is in 't geheel geen reden voor, dat ge zoo beangst zijt.

11 Er bevindt zich namelijk een man in uw koninkrijk, in wien de geest der heilige goden woont, en in wien in de dagen van uw grootvader Nebukadnezar gevonden werd verlichting, inzicht en wijsheid, als het ware aan de goddelijke wijsheid gelijk.

Deze man is nu wel in het vergeetboek geraakt, maar uw grootvader, de koning Nebukadnezar, is zoo verstandig geweest, dezen kundigen man, die woorden van goddelijke wijsheid sprak, een vooraanstaande positie te geven, door hem aan het hoofd te stellen van de „geleerden", de „bezweerders", de „Chaldeën" en de „waarzeggers".

12 Aangezien nu deze Daniël, dien de koning den naam Beltsazar gegeven heeft, een buitengewone geest is, een man die over enorm veel kennis en inzicht beschikt, een die droomen weet uit te leggen, verborgenheden te onthullen, en knoopen te ontwarren, zoo adviseer ik u, dezen Daniël weer voor het voetlicht te roepen, en hij zal u de uitlegging te kennen geven."

D. *De uitlegging van het schrift* (h. 5 : 13-29).

13 De koning luisterde naar dezen raad, en liet Daniël oogenblikklijk voor zich brengen.

Toen Daniël binnengekomen was, zeide de koning tot hem: „zijt gij nu die bewuste Daniël van de Joodsche ballingen, die de koning, mijn grootvader uit Juda naar hier gedeporteerd heeft?

14 Zijt gij dus die man, van wien ik zooveel gehoord heb — men heeft mij namelijk verteld dat de geest der goden in u woont, en dat gij versierd zijt met gaven van verlichting, inzicht en wijsheid.

15 Welnu dan, ik heb hier bij mij laten komen de wijzen en de bezweerders, om dit schrift, dat ge hier op den wand ziet, te lezen, en mij er een verklaring van te geven, maar zij zijn niet in staat om een behoorlijke uitlegging van deze woorden te geven.

16 Van u heb ik evenwel gehoord, dat gij wèl de gave der uitlegging bezit, en in staat zijt, knoopen te ontwarren.

Nu dan, als gij dit letterschrift kunt lezen, en mij de

uitlegging daarvan kunt bekend maken, moogt ge in een purperen koningsmantel gekleed gaan, en het onderscheidingsteeken van den „gouden keten" om uw hals dragen, en ge zult den titel en de waardigheid van „derde in het koningrijk" ontvangen."

17 Hierop antwoordde Daniël.

In zijn antwoord gaf hij den koning onmiddellijk te verstaan, dat het loon der profeten niet was gelegen in geschenken, maar in geloovige aanvaarding van de boodschap des Heeren.

„Uw geschenken," zoo zei hij, „moogt ge zelf houden, en met uw gaven moogt ge anderen vereeren — ook zonder dàt zal ik deze letterteekens voor den koning ontcijferen, en hem zeggen, wat ze beteekenen.

18 Laat mij echter, voor ik hiertoe overga, u iets mogen meedeelen uit de rijke lessen der historie.

Gij weet, o koning, hoe het met Nebukadnezar gegaan is.

Groot was de macht die hij bezat, want God de Allerhoogste had aan uw grootvader koninklijke luister en grootheid, eer en majesteit verleend.

19 Zóó onbegrensd was zijn macht, dat tengevolge van de hem door God verleende souvereiniteit alle volken, natiën en tongen voor hem sidderden en beefden; hij kon souverein beschikken over het levenslot van al zijn onderdanen, want hij liet dooden die hij wilde, en hij liet leven die hij wilde; hij verhoogde die hij wilde en vernederde die hij wilde.

20 Het was echter om zijn zonde van *zelfverheffing* dat hij ondervinden moest, dat God de Allerhoogste niet met Zich laat spotten. Want toen zijn hart zich dermate verhief, dat hij zich Gode gelijk waande, en ondanks alle waarschuwingen in dat kwaad bleef volharden, ja zelfs zijn hoogmoed tot het uiterste dóórvoerde, is hij — dit was de straf op zijn zonde — van zijn koningszetel afgestooten en van zijn koninklijke waardigheid vervallen verklaard, en men heeft de eer van hem weggenomen.

21 Ja, hij werd zelfs uit de menschelijke samenleving weggebannen, en voor een menschelijk verstand kreeg hij een dierenverstand in de plaats; hij zocht het gezelschap

van wilde ezels; men gaf hem gras te eten als de runderen, en daar hij 's nacht in het veld sliep, werd zijn lichaam door den dauw des hemels bevochtigd.

De bedoeling van deze vernederende straf was dat hij tot de erkentenis zou komen, dat God de Allerhoogste de Koning is van alle koningen, en dat Hij over de menschen tot koning aanstelt wie *Hij* wil.

22 Ondanks dit waarschuwend voorbeeld der historie, waarmee ge heel goed bekend zijt (ge hebt waarlijk in onwetendheid niet gehandeld!) hebt gij, Belsazar, kleinzoon van dezen ongelukkigen Nebukadnezar, uw hart niet willen vernederen voor God, maar ge hebt Hem integendeel door brutale heiligschennis getergd.

23 *Dit* was het ergerlijke van uw daad: tegen den Heere des *hemels*, die àlle macht bezit, en àlles bestuurt hebt gij u verheven; de heilige offerschalen van Zijn huis heeft men voor u gebracht, en gij, en uw rijksgrooten, uw vrouwen en haremslavinnen zijn daaruit gaan drinken; door lof en eer te brengen aan de stomme afgoden die van zilver en goud, koper en ijzer, hout en steen gemaakt zijn, die evenmin zien kunnen als hooren, en van alle kennis verstoken zijn, hebt gij den levenden en waarachtigen God gelasterd en onteerd — *dien* God nog wel, die ú den levensadem gegeven heeft, maar ook elk oogenblik kan ontnemen; Die ook over heel uw levenslot beschikt — dien Almachtige hebt gij niet verheerlijkt!

24 En alleen reeds deze zonde van nalatigheid, dit niet-verheerlijken van God, roept het oordeel van den hemel af. De Heere Zelf is zich ermee gaan bemoeien, want van Hem was de palm van de hand dien gij gezien hebt, en van Hem zijn de letterteekens die daar op den wand geschreven staan.

25 Die letterteekens, die op den wand geschreven staan, lees ik aldus:

geteld
geteld
gewogen
en aan stukken [1])

---

[1]) Dit schijnt de beste vertaling van het: mene, mene, tekel ufarsin. „Mene" wordt herhaald, omdat de volle nadruk er op vallen moet, dat 's konings dagen

26 En dit is de uitlegging van deze woorden:
„geteld" wil zeggen: God heeft de dagen van uw koningschap geteld en er een eind aan gemaakt. God is aan de sluitpost van uw levenrekening gekomen.
27 „gewogen" wil zeggen: Gods oordeel is niet lichtvaardig: Hij heeft uw dagen en daden niet slechts geteld, maar den inhoud er van gewógen, of het voldeed aan Zijn eisch. Maar in deze zuivere weegschaal van God zijt ge te licht bevonden, omdat uw leven *God* niet tot inhoud had.
28 „stuk" [1]) wil zeggen: uw Chaldeeuwsche rijk zal in twee stukken gebroken worden. Het houdt als zoodanig op te bestaan, om vervangen te worden door het tweelingrijk van Meden en Perzen."
29 Deze „vernuftige" vondst van dezen Joodschen balling, die natuurlijk (naar de koning meende) alleen zon op wraak tegen Babel, kon Belsazar zóó goed waardeeren, dat hij bevel gaf Daniël, ondanks zijn onheilsboodschap, met de beloofde eereteekenen te versieren: men trok hem het purperen koningskleed aan, en deed de gouden keten om zijn hals.

En hoe weinig Belsazar die onheilsprofetie werkelijk gelóófde, bleek wel uit het feit, dat hij Daniël liet uitroepen tot den derden heerscher van het koninkrijk dat geen toekomst meer had.

E. *Het oordeel* (h. 5 : 30).

Dewijl het „amen" zijner ziel uitbleef op de waarschuwende stem des Heeren, in het schrift aan den wand, werd het vonnis terstond voltrokken, want in dienzelfden nacht werd Belsazar, de koning der Chaldeën, gedood [2]).

nu „geteld" zijn. „Upharsin" is een samenstelling van „u" en „pharsin". „U" beteekent „en", terwijl „pharsin" het meervoud is van „perez" (vs 28), dat „stuk" beteekent. Het eene Chaldeeuwsche rijk zou in twee stukken uiteenvallen: het Medisch-Perzische rijk. Het is intusschen niet onmogelijk, dat dit „perez" ook nog een toespeling bevat op het rijk der „Perzen".

[1]) Daniël verklaart nu alleen het enkelvoud: perez, wat natuurlijk op hetzelfde neerkomt als het meervoud: pharsin.

[2]) Over de wijze waarop Belsazar den dood vond, laat de Schrift zich niet uit. Het is wel waarschijnlijk, dat het Perzische leger, gebruik makende van het feest in het paleis, een onverhoedsche aanval op de citadel van Babel gedaan heeft.

HOOFDSTUK VI.

DE LAATSTE EN TEGELIJK HEFTIGSTE AANVAL OP HET GEBED DER KERK DOOR HET GELOOF AFGESLAGEN.

A. *De strik gespannen* (h. 6 : 1-10).

1 De dingen die nu volgen, gebeurden, toen het Chaldeeuwsche rijk plaats gemaakt had voor het Medisch-Perzische rijk, waarvan Darius de Meder de eerste koning was.

Deze Darius besteeg den troon op 62-jarigen leeftijd.

2 Hoewel zijn regeering dezelfde anti-goddelijke tendenz vertoonde als die van zijn voorganger, stak hij toch in vele opzichten gunstig af bij Belsazar.

Zoo was Darius een bekwaam organisator, die ten behoeve van den economischen bloei van het rijk, het land in 120 districten verdeelde; aan het hoofd van elk dier 120 districten stelde hij een commissaris.

3 Boven die 120 commissarissen stond dan weer een driemanschap van drie rijkscommissarissen, en Daniël was een van de leden van dit driemanschap.

De bedoeling van deze nieuwe ordening was, om te voorkomen, dat de koning benadeeld werd: de commissarissen der provincie moesten namelijk van de door hen geinde belastingen rekening en verantwoording doen aan den rijkscommissaris, omdat niet alle ambtenaren evengoed te vertrouwen waren.

4 Het bleek al spoedig in de practijk, dat Daniël zoowel z'n beide collega's als de 120 commissarissen in bekwaamheid overtrof, omdat hij een geniaal man was. Daarom dacht de koning er over, hem nog meer promotie te laten maken, en hem aan te stellen tot minister president.

5 Ontevreden over het feit dat een *Jood* zulk een hooge

post bekleedde, en jaloersch op zijn macht, gingen de stadhouders en commissarissen Daniël bespieden, op ze ook een fout of een misgreep bij Daniël konden vinden in de uitoefening van zijn ambt; op grond daarvan konden ze hem dan aanklagen bij den koning. Maar Daniëls practijk der godzaligheid was van dien aard dat ze, hoe ze hem ook bespioneerden, niets verkeerds konden ontdekken, of ook maar iets dat aanleiding tot klacht zou kunnen geven; want Daniël was getrouw, en daarom kon niemand hem betichten van iets, dat niet door den beugel kon.

6 Toen deze eerste poging om Daniël ten val te brengen mislukt was, ondernamen deze lieden een tweede, veel sluwere poging; ze overlegden: nu we dezen Daniël niet over zijn ambtelijke fouten kunnen laten struikelen, zullen we probeeren hem te laten vallen over zijn *vroomheid.* Ze begrepen namelijk heel goed dat Daniël even conscientieus de wetten van zijn God zou houden als de wetten des konings.

7 Daarom stuurden ze aan op een conflict tusschen de gehoorzaamheid aan God en den koning.

Met dit doel begaven zich alle rijksbeambten tot den koning.

Na hem begroet te hebben met een: „o koning Darius, leef in eeuwigheid!" legden ze hem met klem van redenen het volgende plan voor:

8 „Alle hoogwaardigheidsbekleeders van het koningrijk: stadhouders, commissarissen, raadsheeren en landvoogden, zijn na ampele bespreking tot de conclusie gekomen, dat het zeer bevorderlijk zou zijn voor den bloei en de eenheid des rijks, dat een koninklijk besluit werd uitgevaardigd, waarbij bepaald zou worden, dat het aan een ieder verboden zou zijn, gedurende dertig dagen aan eenig god of mensch een verzoek te doen, behalve aan u, o koning!"

Zulk een gebedsverbod zou, zoo oordeelden zij, in Darius' reusachtige rijk met z'n vele godsdiensten de gedachte: „Eén rijk, één godsdienst", ongemeen bevorderen.

Voorts zou dit edict, om het meer kracht bij te zetten, tevens bloedplakkaat moeten zijn, in dien zin namelijk, dat ieder die het overtrad in den kuil der leeuwen zou geworpen worden.

(Onbewust waren deze mannen instrumenten in de hand

van Satan, die bedoelde, het gebed voor Israël, waarvan de toekomst des volks en in laatster instantie de komst van den Messias afhing, te doen ophouden!)

9 Zóó drongen ze er dan bij den koning op aan, een dergelijk edict uit te vaardigen, en dat te doen in dezen vorm, dat de verordening het karakter zou krijgen van een onherroepelijk edict, in den geest van die wetten der Perzen en Meden, die niet ingetrokken konden worden.

10 De koning Darius, niet weinig gevleid, dat *hij* als de zichtbare vertegenwoordiger van den Rijksgod zou worden vereerd, en voorts in den waan gelaten dat onder alle rijksbeambten die „gezamenlijk" dit voorstel deden, ook Daniël behoorde, liet zich gemakkelijk in deze listig gespannen strik vangen: het edict werd opgesteld en het gebedsverbod uitgevaardigd.

B. *Daniëls geloofsgehoorzaamheid* (h. 6 : 11, 12).

11 Maar Daniël liet zich in dezen strik níet vangen.

Zoodra hij er kennis van gekregen had, dat dit gebod uitgevaardigd was — hij handelde dus welbewust en in de wetenschap dat de opgang naar de binnenkamer z'n ondergang beteekenen kon — haastte hij zich naar het verboden terrein: het bidvertrek van zijn huis, om te doen wat door menschen vérboden, maar door God géboden was.

Op het dak van zijn woning had hij een opperkamer, van waaruit men door het geopende tralievenster uitzicht had naar den kant van Jeruzalem, en daar placht hij driemaal 's daags (zooals voorgeschreven was) ootmoedig neer te knielen voor God, om zijn priesterlijke voorbede voor de verwoeste stad en het volk in ballingschap op te zenden, en om zijn God te loven te te prijzen.

Zonder ook maar in het minst bevreesd te zijn, dat men hem betrappen zou, maar ook wars van alle bravoure of provocatie, deed hij z'n gebed ook nu „gewoon" als altijd.

12 Daniëls tegenstanders, daarvan op de hoogte gebracht, kwamen toen met drómmen opzetten (de helden!) om den machteloozen (en machtigen!) bidder te bespieden; en inderdaad wisten ze hem „op heeterdaad" te betrappen, terwijl hij voor het open venster neergebogen lag in smeeking voor zijn God.

De overtreding van het gebod was dus duidelijk geconstateerd!

C. *De leeuwenkuil* (h. 6 : 13-21).

13 Terstond begaven ze zich toen naar den koning, om in verband met het koninklijk verbod hun aanklacht in te dienen.

Ze begonnen met den koning z'n eigen edict in herinnering te brengen, door hem de vraag te stellen: „hebt gij niet een verbod laten uitvaardigen dat ieder mensch, die gedurende dertig dagen aan eenig god of mensch een verzoek deed behalve aan u, o koning, in den leeuwenkuil zou geworpen worden?"

De koning antwoordde: „Inderdaad! En dat is onherroepelijk ook, overeenkomstig de wet der Meden en Perzen, die niet kan worden ingetrokken."

14 Daar gingen de aanklagers direct op in.

Ze zeiden tot den koning:

„Daniël, u weet wel, die Joodsche balling, dien gij zoo hoogacht, legt zijnerzijds voor u al heel weinig hoogachting aan den dag. Ja, dat hij zich aan u in 't geheel niet stoort, blijkt wel genoegzaam uit het feit, dat hij het door u uitgevaardigde edict totaal negeert; want alsof er niets aan de hand is, gaat hij gewoon door driemaal 's daags tot zijn God te bidden."

15 Toen de koning deze beschuldiging gehoord had, gingen zfn oogen open voor den strik dien ze zoowel Daniël als hem gespannen hadden. Daar was hij buitengewoon ontstemd over. Vandaar dat hij, insteê van Daniël onmiddellijk te vonnissen, alles in het werk stelde, om hem vrij te krijgen. Den geheelen dag, tot zonsondergang toe, zon hij op middelen om hem van den ondergang te redden.

16 Daniëls vijanden, die weifelende houding van den koning ziende, en beducht dat deze prooi hun nog zou ontsnappen, kwamen toen 's avonds nog eens bij den koning op spoed aandringen.

„Ge moet wel bedenken, o koning," aldus deze mannen, „dat het een vaste wet is bij Meden en Perzen, dat een gebod of besluit, dat de koning eenmaal uitgevaardigd heeft, on-

herroepelijk is. Aan het vonnis valt dus niets meer te veranderen, en Daniël moet sterven."

17 Ten einde raad gaf toen de koning bevel Daniël te halen, en in den leeuwenkuil te werpen. Tot Daniël wist de zwakke koning niets anders meer te zeggen, dan: „uw God, dien gij bestendig dient, die bevrijde u."

18 Nu bevond zich in den muur, die de uitgegraven open ruimte waarin de leeuwen zich bevonden omgaf, een opening of deur, die door een steen werd afgesloten.

Aangezien menschen die op God niet vertrouwen, elkánder gewoonlijk ook niet vertrouwen, moest deze steen verzegeld worden met het koninklijk zegel en dat der rijksgrooten, om te waarborgen, dat Daniël niet de minste gelegenheid werd geboden, om te ontsnappen.

19 Nadat zoo de executie tot in de kleinste bijzonderheden voltrokken was, begaf de koning zich naar zijn paleis. Maar dien nacht beleefde hij geen rustig uur. Hij kon niet eten en niet slapen, en 't was hem een ergernis als er maar iemand repte van muziek of iets dergelijks om eenige afleiding te bezorgen.

20 Den volgenden dag, zeer vroeg in den morgen als het begon te lichten, stond hij alweer op, en begaf zich in alle haast naar de gerichtsplaats: de kuil der leeuwen.

21 Toen hij tot dicht bij den kuil genaderd was, riep hij met droeve stem: „Daniël, gij dienaar van den levenden God, dien gij als uw God aanroept en bestendig dient, — reikte de macht van dien God ook zóóver, dat Hij u uit den muil der leeuwen heeft kunnen verlossen?"

D. *Dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof* (h. 6 : 22-25).

22 Hoewel Daniël wegens „revolutie" veroordeeld was, en deze eene nacht hem ook gemakkelijk tot een revolutionair had kunnen máken, bleek uit zijn eerbiedig antwoord: „o koning, leef in eeuwigheid", wel het tegenovergestelde.

23 Onder de snuivende muilen der leeuwen had hij een veel rustiger nacht doorgebracht, dan de koning op zijn bed in het paleis, omdat hij gelóófde. Dank zij dit geloof had hij niet allerlei schrikbeelden, maar . . . engelen gezien, „want," zoo ging Daniël voort „mijn God heeft op mijn

gebed Zijn engel gezonden, en die heeft de muilen der leeuwen toegesloten, en zij hebben mij geenerlei letsel toegebracht, omdat de Heere wist, dat ik onschuldig was, en ook tegen u, o koning, heb ik geen enkele misdaad begaan."

24 Op het hooren van deze woorden werd de koning zeer verheugd, en waar nu aan het edict voldaan was, kon het zegel van den steen worden verbroken en Daniël uit den kuil der leeuwen worden bevrijd, waartoe de koning dan ook onmiddellijk bevel gaf.

Toen Daniël uit den kuil tevoorschijn gekomen was, bleek dat hij geenerlei letsel van de leeuwen bekomen had... omdat hij op zijn God vertrouwd had.

25 Maar behalve groote vreugde over Daniëls behoud, was er ook heftige toorn in 's konings hart over zijn belagers. Daaraan gaf hij uiting, door bevel te geven, die mannen te halen die een aanklacht tegen Daniël hadden ingebracht. Als rechtvaardige vergelding moesten zij hetzelfde lot ondergaan, dat ze Daniël hadden toegedacht. Dientengevolge werden zij met hun kinderen en hun vrouwen in den leeuwenkuil geworpen. Nú bleef de muil der leeuwen niet gesloten! Want ze hadden den bodem van den kuil nog niet bereikt, of de leeuwen hadden zich reeds van hen meester gemaakt, om ze met huid en haar te verslinden.

E. *De koninklijke proclamatie* (h. 6 : 26-29).

26 Na dit voorval richtte de koning Darius zich tot alle volken, naties en tongen, die op de geheele aarde woonden, met de volgende proclamatie:

„Uw vrede zij groot!

27 Van mijnentwege wordt bevel gegeven dat men in de geheele heerschappij van mijn koninkrijk in siddering en vrees zal zijn voor den God van Daniël, want Hij is de levende God en blijvend tot in eeuwigheid, en Zijn koningschap is zoodanig dat het niet kan vernietigd worden, en Zijn heerschappij duurt tot aan het einde.

28 Hij bevrijdt en redt, en doet teekenen en wonderen in den hemel en op de aarde, Hij die Daniël uit de klauwen der leeuwen heeft bevrijd!"

29 En deze Daniël stond voortaan in hoog aanzien zoowel gedurende de regeering van Darius als onder die van Kores den Pers.

DEEL II.

PROFETISCH GEDEELTE (h. 7—12).

DE STRIJD TUSSCHEN GODSRIJK EN WERELDRIJK PROFETISCH-VISIONAIR BELICHT.

HOOFDSTUK VII.

DANIELS DROOM VAN DE VIER DIEREN.

A. *De vier dieren als beeld der opeenvolgende Gode-vijandige wereldmachten* (h. 7 : 1-8).

1 In het eerste jaar van Belsazar[1]), den koning van Babel, ontving Daniël. die totnogtoe steeds droomen van *anderen* onthuld had, zélf een droom.

Terwijl zijn oogen in den slaap gesloten waren, verlichtte de Heere zijn geestesoog, om hem door middel van een droom de gangen van zijn God en vorst door de eeuwen heen te onthullen.

Bij zijn ontwaken heeft hij toen dien droom opgeschreven, dat is te zeggen: alleen de hoofdzaken, waar het voornamelijk op aankwam, met weglating van allerlei min of meer bijkomstige details.

2 Hier volgt dan de beschrijving van Daniëls droom:
Terwijl ik sliep, zag ik in een gezicht de zee.

---

[1]) Van Belsazar is in h. 5 sprake geweest. Na zijn dood (h.5 : 30) is hij opgevolgd door Darius de Meder (h. 6). Waar nu echter het „historisch gedeelte" afgeloopen is, wordt de chronologische volgorde niet precies in acht genomen, en plaatst het begin van dit „profeetisch gedeelte" ons weer rustig eenige jaren terug.

Doordat een storm uit alle vier windhoeken[1]) tegelijk opstak, en de golven opzweepte, werd het één geweldige schuimende en bruisende massa... zóó borrelt en botst en kookt het gedurig op de „volkerenzee", en vooral als de volken met elkaar in oorlog zijn, lijkt het wel of de storm van vier kanten tegelijk is losgebroken.

3 Uit die zee dan, die ik in mijn droom zag, kwamen successievelijk vier, onderling zeer verschillend uitziende dieren tevoorschijn, precies zooals in de geschiedenis der volken het eene wereldrijk het andere opvolgt[2]).

4 Ik zag — als profeet des Heeren — zélfs in den droom, de dingen dus heel anders dan de heidensche koning. Die zag de opeenvolgende wereldmachten als schitterende en edele metalen van een beeld[3]), maar ik zag ze in de gedaante van roofdieren.

De „zee", die er eerst zoo kalm uitzag, bleek toen de storm opstak, een bergplaats van monsters te zijn, gereed om elkaar te verslinden.

Het eerste dier zag er uit als een *leeuw*, maar met gierenvleugels.

Toen ik echter eenigen tijd naar dit dier bleef kijken, bemerkte ik, hoe het een merkwaardige verandering onderging: z'n vleugels werden n.l. uitgerukt, zoodat de macht van dezen leeuw aanmerkelijk beknot werd... zóó gaat het trouwens alle aardsche machten; ze zijn alle vergankelijk, in tegenstelling met het eeuwig en onvergankelijk koninkrijk Gods.

Een andere merkwaardige bijzonderheid was, dat dit

---

[1]) In den tekst wordt gesproken van de „vier winden des hemels", waardoor te kennen wordt gegeven, dat de „hemel" niet neutraal stond (en staat) tegenover het gebeuren op de groote wereldzee, doch dat integendeel heel dit gebeuren, n.l. het opkomen der wereldmachten (dat straks beschreven zal worden) door God zelf wordt opgeroepen.

[2]) De „dieren" in den droom stellen de wereldmachten voor. Deze gedachte is ook ons niet vreemd: men denke slechts aan den Nederlandschen *leeuw! Wij* denken daarbij dan aan de *fierheid* van den leeuw, maar Daniël denkt hier speciaal aan minder mooie eigenschappen: het waren allemaal *roofdieren,* die hij zag. Daniël droomt zich in de toekomst geen vredesengelen, maar vervaarlijke *monsters,* het een al verschrikkelijker dan het andere. De ontwikkeling der geschiedenis loopt niet naar boven (humanisme) maar naar *beneden!*

[3]) Zie Daniël 2.

viervoetige dier op twee beenen overeind gezet werd, en dus een rechtopgaande gestalte kreeg, precies als een mensch, ja het kreeg zelfs een menschelijk verstand [1]).

5 En zie, een ander dier — dat was het tweede, dat uit de zee opsteeg — leek veel op een *beer*.

Terwijl dit beest nog bezig was, zijn pas bemachtigde prooi te verslinden, en drie halfafgekloven ribben nog in z'n bek tusschen z'n tanden waren, lag het alweer in de aanvalshouding, klaar voor den sprong, om een nieuw slachtoffer te bemachtigen.

Dit dier werd bovendien in z'n roofzucht aangemoedigd door een stem, die ophitste: „sta op, eet veel vleesch!"

Het rijk, door dit beest verzinnebeeld, was dus wel bijzonder agressief [2]).

6 Hierna zag ik nog een ander dier, en dit derde beest leek op een panter.

Deze snelle panter had bovendien nog vier vogelvleugels op z'n rug, en hij had vier koppen.

Uit het feit dat dit dier heerschappij werd gegeven, bleek mij duidelijk, dat het geen gewoon dier was, maar ook een wereldrijk voorstelde, een oorlogsmacht, waarin groote snelheid [3]) zich paarde aan enorme denk-

---

[1]) Dit zal wel een zinspeling zijn op het terugontvangen van Nebukadnezar van zijn verstand, nadat hij een tijdlang met de dieren des velds had vertoefd.

In overeenstemming met Nebukadnezars monarchieëndroom, waarin het gouden hoofd het *Babylonische rijk* voorstelde, zal men bij dit eerste dier, de leeuw, in eerster instantie ook wel aan de Babylonische wereldmacht moeten denken.

Men blijve bij die *historische* rijken echter niet staan.

Wie er n.l. op let, dat het „vierde dier" gedood werd, d.i. van het tooneel verdwijnt bij het laatste gericht, „als de boeken geopend werden" (vs 10 en 11) kan terecht de vraag stellen, welk rijk eigenlijk *niet* bedoeld wordt. De droom geeft een karakteristiek van de anti-goddelijke wereldmachten *door de eeuwen heen en van alle tijden*, tot den jongsten dag toe, die tenslotte hun geweld niet meer keeren tegen *elkander*, maar tegen de kerk (vs 25).

[2]) In eerster instantie is hier te denken aan het *Medo-Perzische rijk*, dat het Babylonische (de leeuw) opvolgde. Dit rijk was steeds op verovering uit. Verder past deze teekening op alle latere „roofstaten".

[3]) De logge beer maakte plaats voor den snellen panter, die bovendien nog vogelvleugels heeft aangeschoten: zinnebeeld van de „Blitzkrieg". Het *Grieksch-Macedonische rijk* van Alexander den Groote, dat het Medo-Perzische rijk opvolgde, was inderdaad „beroemd" om z'n snelle veroveringstochten.

Overigens zie men ook hier weer verder dan Alexander den Groote.

kracht [1]).

7 Hierna zag ik in den droom het vierde dier.

Dit dier zag er vreeselijk en schrikaanjagend uit, en was buitengewoon sterk.

Het had groote, ijzeren tanden, waarmee het alles opvrat en vermaalde; en wat het niet verslond, vertrapte het met z'n geweldige ijzeren pooten.

Dit dier kon ik geen naam geven, omdat het van alle bestaande dieren onderscheiden was.

Dit anonyme beest — het laatste wereldrijk dus, dat z'n totale macht keerde niet alleen tegen de andere wereldmachten, maar ook tegen Gods heiligen [2]) — had verder tien hoornen.

8 Toen ik aandachtig op die hoornen lette, zag ik hoe midden tusschen die hoornen weer een nieuwe, kleine hoorn oprees, en hoe er terwille van de levensruimte van dien nieuw-opkomenden hoorn eenvoudig drie van de tien aanwezige hoornen werden uitgerukt.

Deze hoorn had menschelijke oogen en een menschelijke mond, en die mond deed enkel grootspraak en niets ontziende snoeverij hooren... op déze hoogmoedige, antigoddelijke macht liep dus heel de ontwikkeling der geschiedenis uit [3]).

B. *Het wereldgericht.*

De vernietiging van de aardsche machten door de komst van den Zoon des menschen, en de vestiging van Zijn eeuwig koninkrijk (h. 7 : 9-14).

9 Toen ik nauwlettend bleef toezien, ontwaarde ik gelukkig nog iets anders dan roofdieren en monsters.

---

[1]) Na den dood van Alexander werd dit rijk onder *vier* machthebbers verdeeld. Vandaar de vier koppen, die ook symbool zijn van *vernuft* en denkkracht om booze dingen te verzinnen, zooals oorlogsmoordwerktuigen e.d.

[2]) Zie vs 21. Dáárin is het vooral „onderscheiden" van z'n voorgangers.

[3]) Dat met dit anonyme dier het rijk van den antichrist bedoeld is, is zonder meer duidelijk. Dit is *het* Beest uit de openb. v. Joh., wat nog duidelijker wordt, als we later „de waarheid van het vierde dier" (vs 19) vernemen. De ontwikkeling der geschiedenis is dus niet slechts dat de machten der wereld *elkaar* vernietigen, maar dat ze zich tenslotte keeren tegen de kerk van Christus. De totale oorlog tusschen wereldrijk en Godsrijk is de groote finale.

Er werden namelijk, — ter voorbereiding van een grootsche rechtszitting — troonzetels aangedragen.

Op een van deze tronen nam de Heere God Zelf plaats.

Zooals een „oude van dagen" eerbied inboezemt door z'n verschijning, zóó was ook deze verschijning des Heeren in menschengedaante indrukwekkend en majestueus: Zijn kleed was wit als de sneeuw, en Zijn hoofdhaar blonk als zuivere wol; Zijn troonzetel bestond uit louter vuurvlammen, en stond op een voetstuk van vlammende raderen.

10 Een stroom van vuur golfde voor hem uit, en hij was door een ontelbare schare van engelen omringd: duizendmaal duizenden dienden hem, en tienduizend maal tienduizenden stonden vóór hem.

Terstond nadat de Heere Zijn zetel had ingenomen, nam de rechtszitting een aanvang, en de boeken waarin opgeteekend stond wat een iegelijk gedaan had, hetzij goed hetzij kwaad, werden geopend.

11 Daar ik bij deze rechtszitting tegenwoordig was, bemerkte ik, dat allereerst vonnis geveld werd over het vierde dier, omdat een van de hoornen op zijn kop zulke snoevende en godslasterlijke woorden gesproken had.

Ik vernam voorts, dat het doodvonnis niet alleen uitgesproken, maar ook terstond voltrokken werd: het dier werd gedood, en het doode lichaam werd daarna met vuur verbrand.

12 Ook aan de andere dieren werd de heerschappij ontnomen [1]), zoodat ze ophielden te bestaan, want hun levensduur was tot op de minuut door God bepaald.

13 Toen ik in den droom nog langer bleef toezien, werd mijn oog geboeid door een verschijning op de wolken des hemels, die er uitzag als een „Zoon des menschen".

Deze begaf zich naar den troon, waarop de eerbiedwaardige Rechter van hemel en aarde gezeten was, en men deed hem voor Dezen naderen.

---

[1]) De moeilijkheid, die zich voordoet, dat de heerschappij der rijken, die reeds lang vóór het wereldgericht hadden opgehouden te bestaan, eerst met en door het wereldgericht een einde neemt, is aldus op te lossen, dat met de komst van het Messiaansche glorierijk een einde gemaakt wordt aan *alle* wereldlijke heerschappij, die uit het leven der volkeren opkomt (zie Aalders „Daniël" in de Korte Verklaring der H. S., blz. 148).

14 En hem werd heerschappij en eer en koninklijke macht gegeven, en alle volken, natiën en tongen dienden hem: zijn heerschappij was een eeuwige heerschappij die niet meer zou vergaan, en zijn koningschap was een onvergankelijk koningschap.

C. *De worsteling tusschen Christus en antichrist* (h. 7 : 15-27).

15 Toen werd de geest van mij, Daniël, zeer ontroerd over deze dingen, en wat ik gezien had in den droom deed mij ontstellen.

16 Daarom wendde ik mij tot een van de engelen, die rondom den troon geschaard stonden, en vroeg hem wat dit alles beteekende.

Deze gaf mij toen een uitlegging van het droomgezicht.

17 „Die vier groote dieren," zei hij, „stellen vier wereldrijken voor, die zich in den loop der geschiedenis van het volkerenleven zullen ontwikkelen op de aarde.

18 Dat daarná de heerschappij gegeven werd aan den „Zoon des menschen", beteekent, dat de uitverkorenen die *met* Hem zullen heerschen en deelen in Zijn koninkrijk, het koningschap in bezit zullen nemen tot in eeuwigheid, ja tot in der eeuwen eeuwigheid."

19 Toen wilde ik graag zekerheid hebben over het vierde dier, dat van al z'n voorgangers onderscheiden was, doordat het er buitengewoon vreeselijk uitzag met z'n tanden van ijzer, en z'n klauwen van koper, het beest dat alles opvrat en vermaalde en wat er daarna nog overbleef vertrad met z'n pooten.

20 Ook wilde ik graag nadere bijzonderheden weten over die tien hoornen, die zich op zijn kop bevonden, en over dien eenen kleinen hoorn, die midden tusschen de andere oprees, ten behoeve waarvan er drie andere hoornen uitgerukt waren, die hoorn die oogen had en een grootsprekende mond, en die geleidelijk grooter werd totdat hij alle andere in grootte overtroffen had.

21 Ik had ook gezien, dat deze hoorn oorlog voerde tegen de uitverkorenen, en hen overweldigde,

22 totdat daar een eind aan gemaakt werd door de verschijning van dien „oude van dagen", die de door den hoorn overwonnen uitverkorenen recht deed, en hen deed trium-

feeren, door hun het koninkrijk in bezit te geven.

Daarvan gaf de engel toen de volgende verklaring:

23 „Dat vierde dier is het vierde rijk, de laatste wereldmacht, die er op aarde zijn zal [1]), die daarin van alle vroegere koninkrijken verschillen zal, dat het alle staten en volken meedoogenloos onderwerpt in z'n zucht tot gewelddadige verovering, want hij zal heel de aarde verslinden, en met voeten treden en vermorzelen.

24 En wat die tien hoornen betreft: in dat rijk zullen tien heerschers of stadhouders op den voorgrond treden.

Terwijl tenslotte de beteekenis van dien eenen kleinen hoorn, die tusschen de tien andere oprees, deze is, dat later nog een ander zich naar voren zal dringen, die drie van de tien ten val zal brengen.

Deze laatste zal wezenlijk van al de anderen verschillen door zijn anti-goddelijk optreden.

25 Hij zal namelijk godslasterlijke woorden spreken tegen den Allerhoogste, en als vijand van God zal hij ook vijand zijn van Gods uitverkorenen, die hij zal trachten te gronde te richten door een soort zenuwenoorlog [2]) tegen hen te voeren, bestaande in voortdurende geraffineerde verdrukking.

Ook zal hij begeeren in Gods stoel te gaan zitten, in den waan dat het verloop der wereldgeschiedenis in *zijn* hand rust, en hij zal een totale omkeer teweegbrengen in de menschelijke samenleving.

Wat tenslotte de duur betreft van het regiem van dezen „goddelooze" de uitverkorenen zullen in zijn hand worden overgegeven een tijdruimte, twee tijdruimten en een halve tijdruimte [3]).

---

[1]) Hiermee is het rijk van den antichrist bedoeld, zooals met name blijkt uit het feit, dat het aan God en Zijn heiligen den oorlog zal aandoen (vs 25). Wel wordt dit toegeschreven aan één hoorn, die tusschen de andere oprees, maar met dien hoorn is toch geen later rijk bedoeld. In verband met de Openb. v. Joh. zal bij die tien hoornen of tien koningen wel aan helpers of stadhouders van den antichrist te denken zijn.

[2]) Er staat in den tekst letterlijk „verslijten" d.w.z., een geraffineerde vervolging, die de taaiste tegenstand tenslotte doet breken.

[3]) De duur van deze „tijdruimten" wordt niet nader aangegeven, en het is de bedoeling ook niet, dat wij die zullen uitrekenen. Het is zinnebeeldig bedoeld, in dezen zin, dat er eerst een periode (tijdruimte) van vervolging komt. Daarop

26 Maar dàn zal het wereldgericht worden gehouden, en men zal zijn heerschappij wegnemen, om die volkomen en voor altoos te niet te doen.

27 Dan keert het blad, en het koninkrijk en de heerschappij en de volledige macht over de geheele wereld wordt dan gegeven aan het uitverkoren volk van den Allerhoogste.

Dit koninkrijk zal niet, zooals de aardsche koninkrijken, tijdelijk, maar eeuwig van duur zijn en er zal geen enkele macht meer naast of tegenover staan, maar de gansche wereld zal aan de Heere en de Zijnen onderworpen worden.

28a Dit is het einde van den droom en zijn uitlegging."

D. *De indruk van den droom op Daniël* (h. 7 : 28b).

28b Toen werd ik, Daniël, met allerlei schrikaanjagende gedachten vervuld, en ik werd doodsbleek; maar de zaak bewaarde ik in mijn hart.

---

volgt een tweede periode, waarin de druk *verdubbeld* wordt (vandaar *twee* tijdruimten) terwijl in de laatste of derde periode de kerk geheel uitgeroeid zou worden, ware het niet, dat deze periode gewelddadig wordt afgebroken door de komst van Christus. Vandaar de door midden gebroken *halve* tijdruimte aan het slot.

HOOFDSTUK VIII.

HET VISIOEN VAN RAM EN GEITEBOK.

A. *De botsing tusschen de wereldmachten* (h. 8 : 1-8).

1 In het derde regeeringsjaar van koning Belsazar viel mij, Daniël, wederom een openbaring ten deel. Het was dus twee jaar na dien droom van de vier dieren dat ik nu een visioen kreeg, dat den droom der gedrochten nader toelichtte en aanvulde.

Het was van den volgenden inhoud:

2 Het geschiedde dat ik mij in visionairen toestand verplaatst zag in de onmiddellijke nabijheid van den burcht Susan, de hoofdstad van Elam, en wel aan den oever van den stroom Oelai [1]).

3 Toen ik mijn oogen opsloeg, zag ik een ram voor dien stroom staan met twee geweldige groote hoornen van ongelijke grootte.

Die twee hoornen zag ik op den kop van het dier groeien, maar dan zóó, dat eerst de kleinste en vervolgens de grootste hoorn zich aan mijn oog vertoonde.

4 Ik zag dat deze ram, die als een geweldige macht uit het oosten was komen aanstormen, met zijn hoornen al maar stootende bewegingen maakte in westelijke, noordelijke en zuidelijke richting, om zoo op drie fronten tegelijk z'n tegenstanders aan te vallen en neer te stooten.

Maar geen dier, waartegen hij den strijd aanbond, was tegen dezen ram opgewassen. Niet alleen, dat alle machten het tegen deze macht moesten afleggen, maar ook was er

---

[1]) Vermoedelijk een kanaal, dat de beide rivieren, die de stad omgaven, verbond.

geen andere macht in staat, om tusschenbeide te komen, en de aangevallenen uit zijn macht te bevrijden.

Zoo kon dan de ram willekeurig en naar eigen welgevallen handelen, want niemand versperde hem den weg.

5 Maar toen ik nauwlettend bleef toezien, kwam er uit de tegenovergestelde richting, uit het Westen dus, een geitebok aanstormen, die met zóó'n geweldige vaart over de aarde kwam aansnellen, dat hij den bodem nauwelijks scheen aan te raken.

Deze bok had maar één groote hoorn, die zich tusschen zijn oogen bevond.

6 Hij naderde den ram met de twee hoornen, die ik vóór den stroom had zien staan, en hij rende woedend en met volle vaart op hem in.

7 Ik zag hem met den ram slaags raken, en met verbeten woede op hem aanvallen, en hij verbrak z'n beide hoornen, zoodat de ram geen kracht meer over had en elken tegenstand moest opgeven. Vervolgens wierp hij den ram ter aarde, en vertrapte hem, en ook nu weer kwam er niemand tusschen beide, om den ram uit de macht van den geitebok te verlossen.

8 Nu werd op zijn beurt de geitebok uitermate hoogmoedig en trotsch, maar ook deze „macht uit het westen" werd — juist toen hij op het hoogtepunt van zijn macht gekomen was — weer plotseling verbroken; zijn groote hoorn brak namelijk af, en er kwamen vier andere voor in de plaats: zijn groote macht werd dus in vier kleinere opgelost en verbrokkeld [1]).

[1]) Zie vs 22.

Er is in dit visioen dus een voortdurende verschuiving van de machtsverhoudingen. Eerst berust de wereldheerschappij bij den ram, vervolgens bij den geitebok en diens plaats werd weer door een derde ongenoemde ingenomen. Of eigenlijk is dit de hoofdzaak niet. Wat op Daniël den meesten indruk maakte, was niet de sterkte, maar de *broosheid* der hoornen. Ze werden stuk voor stuk *verbroken*, en de machten de een na de andere vernietigd. De eindindruk van dit visioen is *nederlaag*. Zoo ziet Daniël, dat de oostelijke en westelijke machten *elkaar* verteren, om door deze zelfvertering den bodem te bereiden voor een laatsten koning die het „wonderlijk verderven zal" (vs 24).

Daarmee is in eerster instantie Antiochus Epifanes bedoeld, evenals met ram en geitebok op het Medo-Perzische en het Grieksch-Macedonische rijk wordt heengewezen (vs 20-22). Hierin vindt dit visioen echter slechts een *voorloopige* vervulling. De eindelijke vervulling is, dat de wereldmachten door eindelooze oorlogen den bodem bereiden voor het imperium van den antichrist.

Deze vier kleine hoornen waren gericht naar de vier windstreken.

B. *De antichrist* (h. 8 : 9-14).

9 Uit een van die vier hoornen kwam toen een andere hoorn te voorschijn, die in den aanvang maar heel klein was, doch langzamerhand grooter werd [1]), zóó groot zelfs, dat hij zich uitstrekte naar het zuiden en naar het oosten.

Het merkwaardige verschil met de vorige machten, die slechts *elkander* bevochten was, dat deze hoorn zich ook richtte tegen de heilige erve [2]).

10 Ja, zelfs kantte hij zich tegen den hemel, en hij haalde van de sterren des hemels naar beneden, om ze onder zijn voeten te vertreden.

11 Zelfs ontzag hij zich niet, den strijd aan te binden tegen de „Vorst van 's hemels legermacht" [3]): aan Hem werd namelijk de eeredienst van Zijn volk in den tempel ontnomen, doordat bevel gegeven werd, dat het ontsteken van het dagelijksch morgen- en avondbrandoffer moest worden gestaakt. Zelfs werd de tempel, de heilige woning Gods, verwoest [4]).

12 In plaats van deze eeredienst Gods zou een goddelooze Satansdienst worden ingesteld, en deze anti-goddelijke eeredienst zou de ware dienst des Heeren doen verdwijnen — want met zijn snoode plannen zal hij zeer veel succes hebben.

13 Toen hoorde ik twee engelen met elkaar spreken.

De eene engel vroeg aan den ander: hoe lang zullen die donkere en zware tijden duren, waar in dit visioen

---

[1]) Met dezen hoorn is evenals in het vorige hfst. in laatster instantie de Antichrist bedoeld. Dat deze hoorn *groeide* uit de andere hoornen, en langzamerhand grooter werd, vertolkt de gedachte, dat de antichrist niet zoomaar uit de lucht komt vallen: hij is resultaat van alles wat voorafgaat.

[2]) In den tekst staat: „tegen het Sieraad" of het land des Sieraads, waarmee Kanaän is bedoeld, waar Antiochus, de kwelgeest der Joden, veel verwoesting zou aanrichten. Hierin is hij type van den antichrist.

[3]) Hier blijkt heel duidelijk het anti-goddelijk karakter van dezen „hoorn".

[4]) Dit ziet in de eerste plaats op wat Antiochus met den tempel en de tempeldienst gedaan heeft, maar daarna ook op het onmogelijk maken van de geïnstitueerde kerkelijke eeredienst door den antichrist (Openb. 11).

sprake van is, namelijk dat de dienst van God gestaakt moet worden; en hoelang zal de ontzettende goddeloosheid van dien Satanischen eeredienst stand houden, en hoe lang zullen de sterren en Gods heilige woning vertreden worden?

14 De engel, aan wien deze vraag gesteld was, antwoordde daarop: tweeduizend en driehonderd avonden en morgens [1]) — dan zal het heiligdom weer in z'n normalen toestand hersteld worden.

C. *De verklaring van het visioen* (h. 8 : 15-27).

15 Toen ik, Daniël, dit visioen gezien had, en erover nadacht, wat de beteekenis ervan kon zijn, zag ik opeens iemand naast me staan, die er als een man uitzag.

16 Dit was de engel Gabriël, want ik hoorde een andere engel, die zich blijkbaar bij den Oelai bevond (want daar kwam de stem vandaan) duidelijk zeggen: „Gabriël, geef dezen het visioen te verstaan".

17 Toen kwam Gabriël naderbij, om dezen opdracht te volvoeren, maar toen hij op mij toetrad, werd ik zoozeer door zijn majestueuze verschijning verschrikt, dat ik op mijn aangezicht ter aarde viel.

Toen zeide hij tot mij: „let nu goed op, menschenkind, want in dit visioen is u geprofeteerd hoe het in den *eindtijd* zijn zal" [2]).

18 Toen hij zoo met mij sprak, viel ik bewusteloos ter aarde op mijn aangezicht; toen raakte hij mij aan, en deed mij weer opstaan.

19 En hij zeide: „Zie ik ga u nu meedeelen, wat er ge-

---

[1]) Hier wordt in avonden en morgens geteld in verband met het offer in den tempel, dat 's avonds en 's morgens placht ontstoken te worden, maar wat nu niet meer mocht geschieden.

Voorts moet men niet angstvallig tellen en dan beweren, dat de regeering van den antichrist zooveel dagen duren zal. De bedoeling van de symbolische duizend- en honderdtallen is, dat eerst alles tot volle ontwikkeling moet gekomen zijn, dat de maat is volgemeten, eveneens dat, hoe bang die tijd voor Gods volk ook is, de dagen precies bij God geteld zijn.

[2]) In verband met vs 19 is bij den „eindtijd" in eerster instantie te denken aan het einde der Babylonische ballingschap, maar daarna heeft het wijdere strekking, en wordt tevens geprofeteerd, hoe het zal zijn in den eindtijd der *wereld.*

beuren zal, als de goddelijke gramschap [1]) ten einde loopt. Want op den tijd van het einde dáárvan heeft dit visioen betrekking.

20 De ram, dien gij gezien hebt met de twee hoornen, stelt het koninkrijk van de Meden en de Perzen voor.

21 En die harige geitebok is de zinnebeeldige voorstelling van de Grieksch-Macedonische heerschappij: die groote hoorn, die zich tusschen zijn oogen bevond, is het eerste rijk,

22 en dat die eene hoorn verbroken werd, waarvoor er vier in de plaats kwamen, dat beteekent het volgende: vier koninkrijken zullen uit het eerste rijk ontstaan, maar deze vier missen de kracht, die dit Grieksche rijk eerst had, toen het nog ongedeeld was [2]).

23 Wat tenslotte die kleine hoorn betreft, die uit een van de vier hoornen te voorschijn kwam [3]), dat beteekent dit: als alle voorafgaande wereldmachten ten einde beginnen te neigen, en als onder het Bondsvolk afval en verwereldlijking een hoogtepunt bereikt zullen hebben [4]), dan zal er een vorst opstaan, die God niet vreest en geen mensch ontziet, en die in list en bedrog door niemand wordt geevenaard.

24 Deze zal er in slagen, zijn macht zeer uit te breiden, maar dit zal hij niet te danken hebben aan het feit, dat hij zoo *sterk*, maar dat hij zoo *slim* is.

Voorts zal heel zijn optreden buitengewoon verderfelijk zijn, en dit verderfelijke optreden zal ook nog met succes worden bekroond.

Want niet alleen zal hij z'n machtige *politieke* tegen-

---

[1]) Met deze „goddelijke gramschap" is kennelijk bedoeld de gramschap des Heeren, zooals die voelbaar werd in de Babylonische ballingschap. Aan het einde van deze zeventig jarige periode zou de Messiaansche heilstijd niet terstónd ingaan, maar zouden er eerst nog allerlei verschrikkelijke dingen gebeuren, waarop Daniël nu in dit visioen wordt voorbereid. We trekken deze lijn door naar het wereldeinde: Christus komt ook door „oorlogen en geruchten van oorlogen".

[2]) Dit ziet op de verbrokkeling van het rijk van Alexander den Groote in vieren, na zijn dood. Het is echter slechts „voorloopige" vervulling. Zie de noot bij vs 3.

[3]) Zie vs 9 v.v.

[4]) Men denke b.v. aan het proces van Helleniseering v. h. Joodsche volk onder Antiochus Epifanes, en wat *de* eindtijd betreft, aan het woord van Jezus: „de Zoon des menschen, als Hij komt, zal Hij ook geloof vinden op de aarde".

standers ten val weten te brengen, maar ook het volk des Heeren.

25 Bij voorkeur zal hij daarbij gebruik maken van bedrog, en omdat hij zoo buitengemeen geslepen is, zullen deze bedriegelijke practijken als regel succes hebben. Dat zal de oorzaak zijn dat hij steeds hoogmoediger wordt.

Ook zal hij velen, die niets kwaad vermoeden, onverhoeds ten val brengen.

Zelfs tegen den Heere der heeren zal hij opstaan [1]. Niettemin zal hij niet zegevieren.

Zonder menschelijk toedoen zal hij plotseling door den adem des Almachtigen worden neergeveld, want God laat Zich niet bespotten.

26 Ge kunt er van verzekerd zijn, Daniël, dat deze u ten deel gevallen openbaring over die „avonden" en „morgens" [2], waarachtig is.

Zorg er nu voor, dat deze openbaring niet verloren gaat want het kan nog vele dagen duren, alvorens een en ander in vervulling gaat... als dit alles dan gebeurt, kan ieder precies weten, wat hem te wachten staat".

27 Alles nu, wat ik gezien en gehoord had, greep me zóó aan, dat ik Daniël geheel uitgeput, en eenige dagen ziek was.

Daarna stond ik op, en deed weer gewoon mijn werk, dat ik voor den koning te doen had. Want wel was ik ontzet over dit gezicht, maar het bracht mij niet tot wanhoop. Ik wist mij te beheerschen, en niemand bemerkte iets van mijn ontroering.

---

[1]) Men zie voor Antiochus' vervolgingsmethoden Aalders, a.w. blz. 174.
[2]) Zie vs 14.

HOOFDSTUK IX.

DANIELS GEBED EN GODS ANTWOORD.

A. *De aanleiding tot het gebed* (h. 9 : 1-3).

1 In het eerste jaar van Darius, den zoon van Ahasverus, die uit het geslacht der Meden was, en dien men tot koning over het rijk der Chaldeën had aangesteld,

2 in dat eerste jaar dan van diens regeering, werd mijn aandacht getrokken door het feit, dat in de profetische boeken, met name in die van den profeet Jeremia, voorspeld was (naar het woord des Heeren, hem geopenbaard) dat de verwoesting van Jeruzalem zeventig jaar zou duren.

3 Derhalve zocht ik, Daniël, het aangezicht des Heeren, en ik verdiepte mij in het gebed, en in smeeking, om Hem, onder boetedoening en vasten in zak en asch, te herinneren aan Zijn beloften, en van Hem het herstel van Jeruzalem af te smeeken.

B. *De inhoud van het gebed* (h. 9 : 4-19).

4 Zoo bad ik tot den Heere mijn God, en deed belijdenis van schuld, en zonde: Och, Heere, gij groote en geduchte God, die evenwel ook genadig zijt op grond van uw verbond jegens allen die u liefhebben, en uw geboden in acht nemen.

5 *Wij* hebben gezondigd en uw wet overtreden; wij hebben misdaan, en zelfs verzet gepleegd, kortom wij zijn afgeweken van uw geboden en rechten.

6 Zonder ook gehoor te geven aan uw dienaren, de profeten, die in uw Naam waarschuwden, en opriepen tot gehoorzaamheid.

En dit kwaad school bij hoog en laag: bij onze koningen en vorsten, bij onze vaderen en bij al het volk des lands.

7 *Gij,* Heere, zijt recht in al uw weg en werk, maar *wij* staan schuldig, en *wij* hebben slechts reden, om ons diep te schamen en schaamrood te worden.

Wanneer dan ook heden ten dage de mannen van Juda

en de inwoness van Jeruzalem, en geheel Israël heinde en ver in alle landen verstrooid zijn, en verstooten door uw hand, dan hebben zij dit slechts te wijten aan de trouwbreuk, die zij tegen u gepleegd hebben.

8 Ja, Heere, *wij* hebben ons diep te schamen, onze koningen, onze vorsten en onze vaderen, ja wij allen, die tegen u gezondigd hebben.

9 Bij den Heere onzen God is barmhartigheid en vergeving; op die genade kunnen wij dan ook alleen pleiten, en geen recht kunnen we laten gelden, want wij hebben tegen Hem verzet gepleegd.

10 En wij hebben geen gehoor gegeven aan de stem van den Heere onzen God, die door middel van de prediking van Zijn dienaren, de profeten, ons opriep om te wandelen naar Zijn onderwijzingen.

11 Ja, geheel Israël heeft uw wet overtreden, en is afgeweken, zonder gehoor te geven aan uw stem; daarom is de onder eede gedane vervloeking over ons gekomen, zooals dat beschreven staat in de wet van Mozes [1]), den dienaar Gods, omdat wij tegen den Heere gezondigd hebben.

12 Zoo heeft God, door Zijn bedreiging ook ten uitvoer te leggen, Zijn woorden bevestigd, die Hij gesproken had over ons volk en zijn overheden, want Hij heeft rampen over ons doen komen, zóó groot, dat er onder den ganschen hemel niet zulke zware onheilen gezien zijn, als nu Jeruzalem getroffen hebben.

13 De bedreigingen, die in de wet van Mozes beschreven staan, zijn letterlijk over ons in vervulling gegaan, en die dreigingen zijn niet in staat geweest, ons tot bekeering te leiden, door af te staan van ongerechtigheid, noch om ons verstandig te maken, dat wij Uw wil deden. Dies werden de oordeelen ook niet van ons afgewend.

14 Omdat zoodoende bekeering onzerzijds uitbleef, heeft de Heere, die alles gadeslaat, geen oogenblik geaarzeld, al dit kwaad over ons te brengen, want rechtvaardig is de Heere onze God in alles wat Hij doet, want ondanks Zijn waarschuwingen zijn wij op het pad der zonde voortgegaan.

15 Nu dan, o Heer onze God, gelijk Gij vroeger ook al eens èn uw macht èn uw verbondstrouw hebt tentoonge-

[1]) Deut. 28 : 15 v.v.

spreid door uw volk uit Egypte te verlossen met een sterke hand, waardoor uw Naam is verheerlijkt en uw roem verbreid — een roem, die nog heden ten dage voortleeft — op dien Naam is het, dat wij pleiten, en niet op onze gerechtigheden, die er niet zijn, want wij hebben gezondigd en wij hebben misdaan.

16 Heere, laat toch uw toorn en uw grimmigheid afgewend worden van uw stad Jeruzalem, uw heilige berg, opdat de deugd uwer gerechtigheid uitschittere daarin dat uw volk verlost en uw vijanden gestraft worden, want het zijn uw vijanden, die een smet op uw Naam werpen, door te zeggen, dat Gij uw volk niet verlossen kúnt.

En weliswaar zijn onze zonden en de ongerechtigheden onzer vaderen oorzaak, dat uw Naam ontheiligd is, en dat Jeruzalem en uw volk tot een aanfluiting geworden zijn voor heel onze omgeving, maar wil Gij nochtans om uw Zelfverheerlijking den smaad wegwisschen die daardoor op uw Naam geworpen is.

17 Nu dan, hoor o onze God, naar het gebed van uw dienaar, en naar zijn smeeking, en wil den verbondszegen van uw „lichtend aangezicht" [1]) weer schenken aan uw verwoest heiligdom.

18 Neig mijn God uw oor naar mijn gebed, en geef gehoor, open uw oogen en aanschouw de verwoestingen van onze stad, neen, van uw eigen stad en tempel, want ze zijn uw eigendom en daarom is uw Naam erover uitgeroepen. Want de grond onzer smeekingen waarmee wij voor uw troon gebogen liggen, is niet gelegen in onze gerechtigheid, maar integendeel in uw barmhartigheden, die vele zijn.

19 Heere, geef gehoor, Heere vergeef, Heere luister toe, en herstel Jeruzalem, stel het niet uit om uwszelfs wil mijn God, omdat het gaat om *uw* stad, en om *uw* volk, uw eigendom, waarover uw Naam is uitgeroepen.

C. *Het antwoord op het gebed* (h. 9 : 20-27).

20 Terwijl ik nog bezig was te spreken in mijn gebed, en mijn zonde en de zonde van mijn volk Israël beleed, en terwille van het heiligdom mijns Gods mijn smeekgebed neerlegde voor den troon van den Heere mijn God,

21 midden onder het bidden dan, kwam de man Gabriël,

[1]) Vgl. de hoogepriesterlijke verbondszegen uit Num. 6 : 25.

dien ik in den aanvang van het visioen reeds gezien had, haastig op mij toesnellen en hij kwam vlak voor mij staan; dit was op het moment dat in den tempel het avondspijsoffer pleegde gebracht te worden.

22 Deze kwam, om met mij te spreken, en mij nader te onderrichten over de zaak, waarover ik tot den Heere gebeden had, want hij zeide: „Daniël, ik ben naar u toegekomen, om uw inzicht in deze zaak te verhelderen.

23 Toen gij namelijk nog maar pas begonnen waart met uw smeeking, had de Heere mij reeds een openbaring gegeven, en ik ben gekomen, om u hiervan mededeeling te doen, en u deze goddelijke boodschap over te brengen; dit is het antwoord dat de Heere u op uw gebed wil geven, omdat gij in bijzondere mate Gods gunst deelachtig zijt.

Dit is dan de boodschap des Heeren; en voor deze openbaring des Heeren vraag ik uw bijzondere aandacht:

24 Na afloop van een vastgesteld tijdperk, dat zeventig maal zeven perioden [1]) duren zal, gedurende welke uw volk en uw heilige stad van de goddeloosheid gezuiverd, van de zonde gereinigd, en van haar ongerechtigheid verzoend moet worden, en een eeuwige gerechtigheid zal worden aangebracht, zal de profetie in vervulling gaan, dat een geheel nieuwe dienst des Heeren zal ingesteld worden [2]).

25 Ge moet echter goed verstaan, dat dit tijdperk van zeventig maal zeven perioden weer in een drietal te onderscheiden is:

De eerste is een tijdvak van zeven perioden, die begint bij het oogenblik dat Jeremia [3]) zijn profetie van Jeruzalems herstel uitsprak en die eindigt bij het optreden van koning Kores, dien de Heere verkoren heeft, om voor den herbouw verlof te geven.

Het tweede tijdvak omvat twee en zestig perioden, en waar het eerste tijdvak vol smaad en verwoesting was, zal dit tweede gekenmerkt worden door het herstel en de opbouw van Jeruzalem.

---

[1]) De tijdsduur van deze perioden wordt niet nader aangegeven.

[2]) N.l. in plaats van de ceremonieele dienst. Dat de profetie in vervulling gaan zal beteekent, dat heel de O.T. profetie daarop uitloopt: de wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid zijn door Christus geworden.

[3]) Jeremia 29 : 10, ook het uitgangspunt van Daniëls gebed.

Dit herstel zal heel Jeruzalem omvatten met pleinen en grachten; maar deze herbouw zal geschieden onder zeer moeilijke omstandigheden.

Zoo zal dus het gebed, dat de Heere Zijn woord, door Jeremia gesproken, vervullen mocht, inderdaad verhoord worden.

26 Dan komt echter nog een derde tijdvak, dat de nog overgebleven laatste periode omvat.

Na het tweede tijdvak (dat van de 62 perioden) zal de Gezalfde (Messias) uitgeroeid worden [1]), Die niet voor Zichzelf, maar voor anderen zal sterven [2]).

Daarna zullen de onderdanen van een machtig vorst [3]) stad en tempel verwoesten, en in den stroom der goddelijke gerichten zal daarmee het einde komen.

Tot aan het einde dan van dit laatste tijdvak zullen er oorlogen zijn en verwoestingen, want alzoo heeft de Heere het vast besloten.

Zoo zal dan in dit laatste tijdvak het verbond des Heeren met Zijn volk z'n hoogtepunt bereiken [4]).

En op de helft van deze periode zullen de ceremonieele offers, de slachtoffers en spijsoffers, ophouden [5]).

En wat ten slotte de tweede helft van deze laatste periode betreft, waarin Jeruzalems verwoesting valt, in snelle opmarschen zal de geweldenaar aanrukken, links en rechts verwoestingen zaaiend, uitloopend op de volkomen vernietiging van Israël.

En over de verwoeste stad zullen nog al de oordeelen, die de Heere over haar besloten heeft, uitgestort worden" [6]).

---

[1]) Hier wordt de kruisdood van Christus geprofeteerd, waardoor blijkens vs 24 het volk van de zonde zou worden gereinigd en een eeuwige gerechtigheid aangebracht.

[2]) We kiezen hier voor de opvatting der kantteekenaars.

[3]) Kennelijk de Romeinen.

[4]) De uiterste krachtsinspanning van Gods liefde en trouw aan Zijn verbond is n.l. het zenden van Zijn eengeboren Zoon.

[5]) Het offer van Christus maakte daar een eind aan, en daarom scheurde het voorhangsel van den tempel.

[6]) Hiermee is wèl de ondergang van het *nationale* Israal, maar niet van het *geestelijk* Israël voorzegd. De ondergang van vleeschelijk Israël is juist de geboorte van geestelijk Israël. Wat in vs. 24 gezegd is over de eeuwige gerechtigheid blijft dus, ook na den nacht van vs. 25—27 ten volle van kracht.

HOOFDSTUK X.

DE STRIJD TEGEN DE GEESTELIJKE BOOSHEDEN IN DE LUCHT.

1 In het eerste jaar van Kores, den koning der Perzen, ontving Daniël, die ook Beltsazar genoemd wordt, een openbaring, waarin zware tijden voor het Joodsche volk voorzegd werden, waarvan de waarheid inderdaad later gebleken is.

Daniël begreep de beteekenis dezer openbaring, omdat hij een juist inzicht van den Heere in deze dingen ontvangen had.

2 In die dagen dan bedreef ik, Daniël, drie weken lang rouw, want ik was zeer bedroefd [1]). Ik vastte, at geen smakelijk brood, geen vleesch kwam in mijn mond, en geen wijn kwam over mijn lippen; ook zalfde ik mijn lichaam niet met olie [2]) totdat die drie weken om waren.

4 En op den vier en twintigsten dag der eerste maand, toen ik mij met een gezelschap aan den oever van de groote rivier de Tigris bevond, zag ik, toen ik mijn oogen opsloeg,
5 een man, gekleed in een linnen priestergewaad, en met een fijn-gouden gordel om de heupen.

6 Zijn lichaam was gelijk topaas, zijn gelaat schitterde als de bliksem, en zijn oogen flikkerden als vurige fakkels; zijn armen en voeten blonken als gladgepolijst koper, en het geluid van z'n stem klonk als het gedruis eener groote menigte.

---

[1]) Dat was „in die dagen" geen wonder. Daniël moet wel zeer bedroefd geweest zijn, dat in het *derde* jaar van Kores nog zoo weinig ballingen teruggekeerd waren, terwijl in het *eerste* jaar van Kores daartoe reeds verlof gegeven was. Bovendien leek de toekomst van zijn volk vanwege de tegenwerking der vijanden hem donker.

[2]) Zooals anders vóór den maaltijd gebruikelijk was.

7 Deze majestueuze hemelsche verschijning werd alleen door mij, Daniël, gezien, en niet door de mannen, die bij mij waren. Doch alleen reeds de indruk, die deze verschijning op mij maakte, was voldoende om mijn metgezellen zulk een groote angst aan te jagen, dat ze in groote verwarring wegvluchtten, om een veilige schuilplaats te zoeken.
8 Zoo bleef ik dan alleen over.
Toen ik nu deze majestueuze verschijning zag, bleef er geen kracht meer in mij over, en ik werd bleek als een lijk.
9 Toen begon die verschijning te spreken, en toen ik het geweldige geluid van zijn stem hoorde, viel ik bewusteloos voorover op den grond.
10 En zie, een hand raakte mij aan, waardoor ik weer uit mijn bewusteloosheid ontwaakte: ik richtte mij halverwege op, en kroop toen al waggelend op handen en voeten voort.
11 Daarna hoorde ik de hemelsche verschijning wéér met mij spreken, die zeide: „Daniël, gij gunsteling des Heeren, schenk nu al uw aandacht aan hetgeen ik tot u zeggen ga; kom nu recht overeind staan, want God heeft mij speciaal tot *u* gezonden met een belangrijke boodschap."
Toen hij deze woorden tot mij sprak, ging ik recht overeind staan, maar nog steeds beefde ik over al mijn leden.
12 Toen zeide hij tot mij: „Vrees niet, Daniël, want reeds op den *eersten* dag, dat uw gedachten zich begonnen te richten op de toekomst van uw arme volk, waarover gij niet gerust waart, en waarvoor gij toen het aangezicht des Heeren gezocht hebt in ootmoedig gebed, is uw gebed reeds *in* den hemel gehoord, en op uw gebed ben ik *uit* den hemel gekomen.
13 Dat ik niettemin niet reeds op dienzelfden eersten dag aan u *verschenen* ben, maar pas nú, aan het einde van uw vastentijd van drie weken, vindt z'n oorzaak in het feit, dat ik al die een en twintig dagen lang opgehouden werd, om strijd te voeren tegen een booze engel; het was díe booze engel die in 't bijzonder de opdracht had het Perzische volk en het Perzische hof op te hitsen tegen het Joodsche volk.
Doch zie, Michaël, een der voornaamste engelen, kwam mij te hulp, zoodat wij gedaan wisten te krijgen, dat die

daemonische invloeden ten nadeele van het volk der Joden gebroken werden in die Perzische kringen.

14 Ik ben echter niet alleen gekomen, om u deze goede tijding te brengen van de nederlaag der Satanische machten, maar ook om u in te lichten omtrent datgene wat uw volk in het laatst der dagen overkomen zal, want deze openbaring heeft betrekking op een nog per verwijderde toekomst."

15 Toen hij nu op déze wijze met mij sprak, sloeg ik vol ontzag mijn oogen ter aarde, en ik verstomde.

16 En zie, zooiets als een menschenhand raakte mijn lippen aan, waardoor ik weer in staat gesteld werd, om te spreken, en ik zeide tot dien, die daar voor mij stond: „Mijn Heer, het visioen dat ik gezien heb, heeft mij zeer pijnlijk getroffen, en schier geheel verlamd.

17 En hoe zou een gering persoon als ik ben, uw dienaar, in staat zijn te spreken met een hoog en verheven heer als gij zijt?

Bovendien ben ik van schrik schier verlamd, en mijn adem stokt in mijn keel."

18 Toen werd ik wéér aangeraakt door iemand, die op een mensch geleek, en daardoor keerde mijn kracht in mij terug.

19 En hij zeide: „Vrees niet, gij gunsteling des Heeren, vrede zij u en wees sterk. En terwijl hij met mij sprak, voelde ik mijn kracht in mij terugkeeren, en ik zeide: „mijn Heer spreke: ik gevoel mij thans sterk genoeg, de boodschap aan te hooren."

20 Toen zeide hij: „gij weet nu dus, met welk doel ik tot u gekomen ben. Straks zal ik terugkeeren, om den strijd met den vorst der duisternis in Perzië voort te zetten, en de aanvankelijke overwinning te voltooien; dan zal mij nog een nieuwe strijd te wachten staan tegen den vorst der duisternis in Griekenland, die in 't bijzonder de opdracht heeft, het Joodsche volk te verwereldlijken door de Grieksche geest van cultuur en beschaving [1]).

21 Maar eerst zal ik u — ter uwer vertroosting — bekend maken, wat in Gods raad besloten ligt, en waaraan het

[1]) Het z.g.n. Hellenisme. Deze daemon, in de St. Vert. „vorst van Griekeland" geheeten, zal het dus nog veel geraffineerder doen dan de „vorst van Perzië"; niet door geweld n.l., maar door list, door den godsdienst der vaderen te doen inruilen tegen den heerschenden wereldgeest.

woeden der duivelen niets kan veranderen. Laat mij hier nog aan toevoegen, dat ik dezen strijd met de duivelsche machten wel alleen te voeren heb, maar dat ik daarin geholpen zal worden door Michaël, den schutsengel van uw volk, waaruit voldoende blijkt, dat alles op het welzijn van uw volk zal uitloopen."

HOOFDSTUK XI.

VOORGESCHIEDENIS, OPTREDEN EN EINDE VAN DEN ANTICHRIST [1]).

A. *De voorgeschiedenis* (h. 11 : 1-20).

1 Thans zal ik [2]) er toe overgaan, u de goddelijke openbaring omtrent de toekomst bekend te maken, na er eerst nog aan herinnerd te hebben dat gelijk Michaël mij nù te hulp kwam, ik hèm wederkeerig tot steun en toevlucht geweest ben in het eerste jaar van Darius den Meder.

2 Hier volgt nu de openbaring van het toekomstig gebeuren [3]).

Eerst zullen er (na Kores) nog drie koningen regeeren over het Perzische rijk.

Dan zal er een vierde aan het bewind komen, die de rijkdommen van zijn land tot een hoogte zal opvoeren, meer dan al zijn voorgangers gedaan hebben; na zijn macht en rijkdom geconsolideerd te hebben, zal hij al de machtige hulpbronnen van zijn rijk mobiliseeren tegen Griekenland [4]).

3 Omgekeerd zal er later [5]) in Griekenland een heldenkoning ten tooneele verschijnen, die daar wraak over nemen zal, een koning die groote heerschapij zal uitoefenen, en met schier onbeperkte macht zal regeeren [6]).

---

[1]) De profetie ziet ook hier weer over Antiochus Epifanes heen naar den antichrist. De in dit hoofdstuk geprofeteerde en bedoelde Antiochus is type van den antichrist.

[2]) Nog steeds is de engel aan het woord.

[3]) Daniël 11 : 1-20 geeft een schijnbaar verward verhaal van oorlogen en geruchten van oorlogen, van opgaan, blinken en verzinken. Dit alles zal aan de komst van Antiochus voorafgaan, en is profetie van het „beginsel der smarten": de oorlogen die aan de komst van het wereldrijk van den antichrist voorafgaan.

[4]) Met deze „vierde" koning zal Xerxes wel bedoeld zijn.

[5]) Wat er nu volgt, geschiedde ± 130 jaar na de regeering van Xerxes.

[6]) Bedoeld is Alexander de Groote.

4 Maar nog maar nauwelijks is deze koning opgestaan, of zijn rijk zal in vier stukken uiteenvallen naar de vier windstreken.

Dit verdeelde rijk, dat aldus veel van z'n glorie en macht heeft ingeboet, zal niet aan zijn nakomelingen ten deel vallen, maar aan vreemden [1]).

5 Wat nu dit in vier stukken uiteengevallen rijk betreft, die koning die het zuidelijk deel er van toegewezen kreeg [2]), n.l. Egypte (het rijk van het Zuiden) zal zeer machtig worden, maar een van zijn generaals [3]) zal daarnaast een ander rijk stichten, dat het zijne in macht zal overtreffen, en zijn heerschappij zal geweldig groot zijn. Dit is het rijk van het Noorden [4]).

6 En na verloop van jaren zal er na een eindeloozen strijd tusschen de opvolgers van den koning van het Zuiden en dien van het Noorden een verzoening tot stand komen. Een dochter van een der koningen van het Zuiden zal namelijk uitgehuwelijkt worden aan de koning van het Noorden, met het doel een goede verstandhouding tusschen beide rijken te bewerkstelligen. Maar deze Egyptische prinses zal niet in staat blijken dit doel te bereiken; het kind uit dit huwelijk geboren, waarop alle hoop gevestigd was, zal sterven, en eveneens zal de prinses zelf omgebracht worden met heel haar Egyptische hofhouding. Evenzoo haar vader en haar echtgenoot [5]).

7 Daarna zal een bloedverwant der vermoorde prinses in Egypte, opstaan om wraak te nemen over het gebeurde. In een veldtocht tegen den koning van het Noorden zal hij niet slechts tot de vooruitgeschoven stellingen, maar tot *in* den burcht van den koning van het Noorden doordringen, en zich daar een sterke positie verschaffen.

8 Als buit zal hij de goden en godenbeelden en allerlei kostbaar tempelgereedschap van zilver en goud meevoeren

---

[1]) Alexander de Groote liet geen zoon na, en zijn rijk ging over op de vier veldheeren: Ptolemeus (Egypte) Seleucus (Syrië) Cassander (Macedonië) en Lysimachus (Thracië).

[2]) N.l. Ptolemeus I Lagi.

[3]) Seleucus.

[4]) Dit reikte van Kl. Azië tot den Indus. Dit heet in 't vervolg het rijk v. h. Noorden, terwijl het rijk v. Ptolemeus dat van het Zuiden heet.

[5]) Men zie voor de historische gebeurtenissen Aalders, a.w. blz. 233.

in ballingschap naar Egypte, en hij zal zijn machtspositie tegenover den koning van het Noorden eenige jaren weten te handhaven.

9 Daarna zal de koning van het Noorden tegen den koning van het Zuiden optrekken om revanche te nemen, doch hij zal onverrichterzake naar zijn eigen land terugtrekken [1]).

10 Dan echter zal een zoon van voornoemden koning van het Noorden militaire toebereidselen maken, een groote troepenmacht concentreeren tegen den koning van Egypte, en tegen hem oprukken — als een rivier die buiten zijn oevers treedt, zal hij alles overstroomen; na een korte onderbreking zal deze opmarsch worden voortgezet, en de Noordelijke troepen zullen oprukken tot aan een versterkte vesting [2]).

11 Dan keeren echter de kansen.

De koning van het Zuiden, verbitterd door de successen van de Noordelijke troepen, zal tegen den koning van het Noorden ten strijde trekken.

Laatstgenoemde zal wel een groot leger op de been brengen, maar deze troepen zullen de nederlaag lijden tegen den koning van het Zuiden.

12 Niettegenstaande het feit dat het heele Noordelijk leger dan eenvoudig zal worden in de pan gehakt en er tienduizenden zullen sneuvelen, zal de koning van het Zuiden niettemin zijn overwinning niet weten uit te buiten, omdat hij in zelfvoldaanheid op z'n lauweren gaat rusten.

Weer keert dan het blad.

13 Want de koning van het Noorden zal opnieuw een groot leger op de been brengen, grooter nog dan het eerste, en met dat groote leger tegen den koning van Egypte oprukken [3]).

14 Bovendien zal in die dagen de koning van het Zuiden met binnenlandsche onlusten te kampen hebben, waarbij ook Joodsche opstandeling zich zullen aansluiten, met het doel een bepaalde profetie in vervulling te doen

---

[1]) Idem blz. 234.
[2]) Idem blz. 235.
[3]) Idem blz. 236.

gaan [1]), maar deze revolutionairen zullen zelf ten val komen.

15 Wat voorts bovengenoemde expeditie van den koning van het Noorden betreft, deze zal een belegeringswal opwerpen tegen een versterkte stad, en deze innemen, en de Egyptische strijdkrachten zullen geen stand kunnen houden, zelfs de keurtroepen niet, en met geen mogelijkheid zal er weerstand kunnen worden geboden.

16 Doordat ook nauwelijks tegenstand wórdt geboden, zal hij met het oprukkende leger onbeperkte macht kunnen uitoefenen, en niemand zal tegen hem bestand zijn. Hij zal ook het Joodsche land bezetten en vandaar met Egypte afrekenen.

17 Voorts zal hij plannen beramen om met zijn volledige weermacht op te rukken, maar door de een of andere oorzaak zal dit plan in duigen vallen en zullen de kansen weer keeren. Daarna zullen echter beide groote tegenstanders tot een vergelijk komen door middel van een politiek huwelijk: de koning van het Noorden zal den koning van het Zuiden een vrouw uithuwelijken, echter met de heimelijke bedoeling Egypte ten val te brengen, doch dit zal geen succes hebben.

18 Na dit vredesverdrag met Egypte zal hij zich richten tegen de Kustlanden [2]), en vele er van innemen, doch een zekere generaal, die de kustlanden te hulp komt, zal dien smaad afwenden, en de aanvaller zelf zal op zijn beurt met smaad overdekt wordt.

19 Na dit smadelijk avontuur tegen de kustlanden, zal hij zich terugtrekken op de vestingen van zijn eigen land, maar daar zal hij ten val gebracht worden, zoodra het met zijn roem geheel gedaan zal wezen.

20 Deze koning uit het Noorden zal worden opgevolgd door een ander, die de berooide financiën van het rijk zal pogen te saneeren door belastingambtenaren rond te zenden, die de rijkdommen van het rijk als schatting moeten opeischen.

Binnen enkele dagen zal echter aan zijn regeering plot-

---

[1]) Wélke profetie deze Joden in vervulling wilden doen gaan door hun opstand, wordt niet gezegd. Zie verder a.w. blz. 237.

[2]) De eilanden van Kl. Azië en Griekenland.

seling een einde komen. Hij zal om het leven gebracht worden, niet door een woedende menigte, en ook niet doordat hij sneuvelt op het slagveld, maar op een andere, gewelddadige manier [1]).

B. *Zijn optreden* (h. 11 : 21-43) [2]).

21 In *zijn* plaats zal iemand opstaan, die aanvankelijk bij niemand in tel is, en wien men zoo hooge post nooit zou hebben toegedacht, doch hij zal komen zonder dat iemand er erg in heeft, en het koningschap door allerlei intrigues bemachtigen.

22 De kracht van de binnenlandsche oppositie zal hij vrij gemakkelijk kunnen breken, en zelfs zijn bondgenooten zal hij te slim af wezen.

23 Want zoodra deze zich met hem verbonden hebben, zal hij ze op bedriegelijke manier eenvoudig onder den voet loopen; op die manier zal hij zichzelf er heelemaal bovenop werken, en komt hij aan de macht, hoewel steunend op een kleine minderheid.

24 Zonder dat iemand er erg in heeft, zal hij zijn oog laten vallen op de vruchtbaarste landen om die bij zijn rijk te annexeeren.

Daarbij zal hij van de gedragslijn van zijn vaderen en voorvaderen afwijken in dezen zin dat hij zich zal voordoen als een sociaal weldoener, die met milde hand goederen uitdeelt onder het volk, goederen die hij intusschen door buit en roof verkregen heeft.

Eveneens zal hij zich militair goed voorbereiden om later versterkte vestingen te kunnen innemen — heel zijn gewelddadig optreden duurt echter niet langer dan God dat wil.

25 Hoe deze militaire voorzorgsmaatregelen hem te stade komen, zal blijken als later een groote oorlog uitbreekt: hij zal namelijk tegen den koning van het Zuiden optrekken met een groot leger.

De koning van het Zuiden zal de uitdaging aannemen,

---

1) Wélke, wordt niet gezegd. In het licht der historische gegevens is wellicht aan sluipmoord te denken. Zie Aalders, a.w. blz. 243.

2) Nu volgt een beschrijving van het optreden van Antiochus Epifanes als type en voorlooper van den antichrist.

en zich aangorden tot den strijd met een buitengewoon groot en sterk leger, maar hij zal dezen oorlog niet kunnen winnen, omdat er verraad in het spel komt.

26 Lieden uit de allernaaste en „vertrouwde" omgeving van den koning namelijk zullen hem door verraad afbreuk doen, zoodat z'n leger uiteenvalt, en er zullen massa's dooden vallen.

27 Na verloop van tijd zal er echter een betere verstandhouding komen tusschen deze twee koningen, althans voor het uiterlijke: ze zullen namelijk aan één gemeenschappelijke tafel plaatsnemen en zij spreken wel aangename woorden over en weer, maar deze woorden zijn leugenwoorden, en beantwoorden niet aan hun innerlijkste gedachten, omdat de een feitelijk zint op den ondergang van den ander.

Maar noch de een noch de ander zal z'n geheime bedoelingen kunnen bereiken, hoezeer ze beiderzijds ook verlangen naar een hun voordeelige oplossing, omdat naar Gods Raad dit einde eerst op den door Hem bepaalden tijd komen zal.

28 Daarna zal hij naar zijn land terugkeeren met groote buit. Op deze terugtocht naar zijn land zal hij in het Joodsche land zich vergrijpen aan den godsdienst der Joden, en daarna de terugreis naar zijn land voortzetten.

29 Op den door God bepaalden tijd zal hij evenwel nieuwe operatie's ondernemen tegen het Zuiden, maar dan zullen de kansen keeren, want deze keer zal hij lang zooveel succes niet hebben als de eerste keer.

30 Misschien zou hij het nog wel met z'n tegenstander klaargespeeld hebben, maar tegen een sterke Grieksche vlootmacht die zich tegen hem keert, zal hij niet opgewassen blijken, en daarvoor zal hij terugdeinzen.
Zijn gramschap over deze mislukte veldtocht zal hij luchten door allerlei geweldmaatregelen tegen het volk Gods.

Als hij namelijk van die veldtocht terugkeert, zal hij zich in de eerste plaats bedienen van de afvalligen uit het Jodendom als instrumenten om heel het Joodsche volk te gronde te richten.

31 Vervolgens zal hij een troepenmacht op de been brengen, en die zenden naar het Joodsche land om het heiligdom te bezetten en den tempel te ontwijden. Deze zullen aan

den openbaren eeredienst een einde maken en daarvoor een afgodische eeredienst in de plaats stellen.

32 En degenen, die reeds van het verbond waren losgewerkt, zal hij door mooie woorden en beloften tot algeheele afval brengen.

Daarentegen zal dat deel van het volk, dat aan den Heere getrouw blijft, kloek optreden en Gode meer gehoorzaam zijn dan de menschen.

33 Ja, diegenen onder het volk, die een recht inzicht ontvangen hebben in Gods Woord, zullen door woord en wandel ook op vele anderen een gunstigen invloed uitoefenen door hun den juisten weg te wijzen.

Niettemin zullen deze getrouwen in den lande als martelaars ten offer vallen aan zwaard en vuur, aan gevangenschap en uitplundering, vele dagen lang.

34 Maar als deze vervolging aan den gang is, zal er hulp komen opdagen, doordat een handjevol Joden de wapenen tegen den onderdrukker zal opnemen [1]), en dit zal weer tot gevolg hebben, dat vele Joden, die afvallig geworden waren weer met huichelachtige woorden zich bij het volk des Heeren zullen aansluiten.

35 's Heeren bedoeling met de vervolging onder het getrouwe deel van Gods volk zal zijn, onder het Joodsche volk loutering, reiniging en zuivering teweeg te brengen: er zal een duidelijke scheidslijn getrokken worden tusschen hen, die den Heere vreezen en hen die Hem niet vreezen tot aan den eindtijd, want aan deze zware tijden komt slechts op den door God vastgestelden tijd een einde.

36 Wat nu verder de vervolging van het volk Gods betreft, hij zal met groote willekeur optreden, deze koning, en hij zal in zijn hoovaardij zich verheven wanen boven iederen God, ja tegen den God der goden zal hij de gemeenste lastertaal uitbraken.

God zal dit ook nog toelaten, en hem voorspoed geven. Maar dit is uitsluitend te danken aan het feit dat wat in Gods raad besloten is, ook moet geschieden, want eerst moet Gods kastijding van Zijn volk haar volledige uitwerking gehad hebben.

37 Het regiem van dezen „vorst" zal een tijdperk van gods-

[1]) De Maccabeën.

dienstloosheid beteekenen, omdat hij de goden zijner vaderen zal vaarwel zeggen. Hij zal blaken van vijandschap tegen *elken* godsdienst, maar ook tegen de goddelijke ordinantiën, met name die van het huwelijk.

38 Intusschen zal hij niet *elken* godsdienst afschaffen, want aan één godsdienst zal hij een eereplaats geven: de eeredienst van den god der oorlogen. Dit is de god van het geweld, die zijn vaders niet gekend hebben: voor diens altaar zal hij eerbiedig neerknielen, en daarvoor onmetelijke offers brengen van goud en zilver en edelgesteenten en kostbaarheden.

39 Aan dezen god zal hij het succes toeschrijven die zijn operatie's hebben tegen de versterkte vestingen; en zijn gunstelingen zal hij met eerbewijzen overladen: hij zal onder deze intriguanten hooge staatsambten voor geld verkoopen, en landerijen uitdeelen.

40 Doch tegen het einde van zijn regeering zal de koning van Zuiden nog eens tegen hem oprukken, en de koning van het Noorden zal tegen hem aanstormen met alle land- en zeestrijdkrachten. En hij zal alle landen, die in zijn marschroute liggen doortrekken om ze te overstroomen zooals wateren den bodem der zee bedekken.

41 Op zijn veroveringstocht zal hij ook in het Joodsche land komen, en vele landen zullen bezet worden, maar juist de erfvijanden van Gods volk: de Edomieten, Moabieten en de kern van het Ammonietische volk, zullen aan zijn macht ontkomen en een betrekkelijke zelfstandigheid bewaren.

42 Hij zal de hand leggen op alle landen, en zelfs Egypte zal geen weerstand kunnen bieden.

43 Zoodat hij de beschikking zal krijgen over alle hulpbronnen van Egypte: de schatten van goud, zilver en allerlei kostbaarheden.

En Lybische en Ethiopische hulptroepen zullen meestrijden in zijn leger.

C. *Zijn einde* (h. 11 : 44-45).

44 Maar geruchten van onlusten in Oost en West zullen hem doen ontstellen, en zullen hem nopen, zich daarheen te begeven. Derhalve zal hij daarheen optrekken in groote

grimmigheid om velen te verdelgen en te verbannen.
45 Maar ditmaal heeft hij geen succes.
Terwijl zijn kostbare tent, die bijna een paleis leek, nog gespannen staat in het hoofdkwartier tusschen de Middellandsche Zee en Jeruzalem, komt plotseling zijn einde, en er is niemand, die hem helpt.

HOOFDSTUK XII.

DE GROOTE VERLOSSING.

A. *De groote verlossing* (h. 12 : 1-4).

1 In dien tijd nu, als het een periode van benauwdheid wezen zal, zooals er niet geweest is, zoolang er een volk heeft bestaan, tot op dezen tijd toe, als er geen redding meer te verwachten is van rechts of van links, dan zullen hemelsche hulptroepen van boven zich bij de vermoeide strijders op aarde voegen, om onder aanvoering van Michaël, den grooten engelenvorst, die de speciale taak heeft om het volk des Heeren te beschermen, de heiligen der laatste dagen met nieuwe geloofsmoed te bezielen; en zoodoende zal de dag van ondergang van den tegenstander de dag der verlossing van uw volk wezen, teweten van hen, wier namen bevonden worden geschreven te staan in het boek des levens.

2 Deze verlossing zal er niet alleen zijn voor degenen die dan nog in leven zijn, maar ook voor de velen die onder het woeden van den vijand het leven lieten: hoewel zij nu slapen in het stof der aarde, zullen ze straks ontwaken, sommigen tot het eeuwige leven, maar anderen, de goddeloozen namelijk, zullen opstaan met een lichaam waarin de zonde zich in al haar afschuwelijkheid afteekent.

3 Zij die in de dagen van vervolging trouw gebleven zijn, zullen dan glinsteren als de glans van het uitspansel, en die door hun godzaligen wandel velen voor den Heere gewonnen hebben, zullen blinken als de sterren, eeuwig en altoos.

4 En gij, Daniël, verzegel deze woorden en bewaar deze openbaring als een kostbaar document, want als die verschrikkelijke eindstrijd werkelijk aangebroken zal zijn, zullen velen begeeren van deze woorden Gods heilsbegeerig kennis te nemen, en men zal dan uit de leidingen Gods met

Zijn volk in de historie ongemeene kracht en troost putten in die donkere tijden.

B. *Tot hoelang?* (h. 12 : 5-13).

5 Ik, Daniël, zag, en zie behalve de eerste engel [1]) stonden er nog twee andere engelen, de een aan de eene zijde op den oever van den stroom, en de ander aan de andere zijde op den oever van den stroom.

6 En ik vroeg aan den engel, die met linnen bekleed was, en die zich bevond boven het water van den stroom: „hoelang zal deze verschrikkelijke periode duren van verdrukking van Gods volk, en wanneer zal er een einde komen aan deze wonderlijke gebeurtenissen?"

7 Toen hoorde ik den man met de linnen kleederen bekleed, die zich boven het water van den stroom bevond — terwijl hij zijn rechter- en linkerhand omhoog hief naar den hemel — zweren bij den Eeuwig levende, dat het einde van deze antichristelijke periode zou komen na een tijdruimte, twee tijdruimten en een halve tijdruimte [2]), dán namelijk als onder de mokerslagen van den antichrist aan den invloed en de geestelijke kracht van het volk Gods schier vernietigende slagen zouden zijn toegebracht.

8 Dit nu hoorde ik wel, maar ik begreep het niet, en daarom zei ik: „mijn Heer, wat zullen de laatste gebeurtenissen zijn in de reeks van voorzegde verschrikkingen in deze eindperiode?"

9 Toen antwoordde hij: „vraag nu niets meer; stel u tevreden met hetgeen gij gehoord hebt, want hiermee kunt ge u troosten: wat aan Gods volk ook zal worden ontnomen, het Woord des Heeren niet, want dit Woord is verzegeld en goed bewaard.

10 Door de inwerking van dat Woord op hun leven zullen velen gelouterd worden, maar de goddeloozen zullen doorgaan op hun zondige wegen: hun oogen zullen gesloten blijven voor de profetie, maar de verstandigen zullen bij haar licht wandelen.

11 Wat nu verder de duur der antichristelijke periode be-

---

[1]) Zie hfst. 10 : 5, 6.
[2]) Zie bij hfst. 7 : 25.

treft: vanaf den tijd dat de openbare eeredienst gestaakt zal moeten worden, en de afgodische eeredienst daarvoor in de plaats gesteld wordt, zullen er duizend tweehonderd en negentig dagen verloopen.

12 Welgelukzalig is hij, die blijft verwachten en volharden en raakt tot de duizend driehonderd en vijf en dertig dagen [1]).

13 En gij ook, Daniël, zet uw levensstrijd voort, en volhard tot het einde; als uw strijd zal gestreden zijn, zult gij rusten in het graf tot den dag der opstanding — dan zult ge eindelijk uw bestemming bereikt hebben, en uw aandeel verkrijgen aan de erfenis der heiligen in het licht — aan het einde der dagen!"

---

[1]) De bedoeling dezer getallen kán niet zijn, den dag des Heeren te berekenen, maar de nadruk moet vallen op het feit, dat de eindstrijd in *dagen* wordt uitgeteld. Het zullen benarde dagen zijn, maar 't is dan toch een kwestie van dágen. De gedachte, die er ligt in de zinnebeeldige getallen van het raken tot de 1335 dagen, kan vertolkt worden door wat Jezus zei: Wie volharden zal tot het einde, zal zalig worden Matth. 24 : 13.

INHOUD.

Pag.

Ter Inleiding 5

DEEL I.

HISTORISCH GEDEELTE: DE STRIJD TUSSCHEN GODSRIJK EN WERELDRIJK (h. 1-6).

Hoofdstuk I. De eerste aanval van Babel op Jeruzalem . 12
Hoofdstuk II. De tegenaanval van Christus 17
Hoofdstuk III. De tweede aanval van Babel 32
Hoofdstuk IV. Gods antwoord op het geweld: die de heerschappij over alle volken heeft, verliest de heerschappij over zijn geest 41
Hoofdstuk V. De derde aanval, nu niet op het volk des Heeren, maar op den Heere zelf, door ontheiliging van het tempelgereedschap, en de zelfhandhaving des Heeren door het gericht 50
Hoofdstuk VI. De laatste en tegelijk heftigste aanval op het gebed des Kerk door het geloof afgeslagen . 57

DEEL II.

PROFETISCH GEDEELTE: DE STRIJD TUSSCHEN GODSRIJK EN WERELDRIJK PROFETISCH-VISIONAIR BELICHT (h. 7-12)

Hoofdstuk VII. Daniëls droom van de vier dieren . . . 63
Hoofdstuk VIII. Het visioen van ram en geitebok 71
Hoofdstuk IX. Daniëls gebed en Gods antwoord . . . 77
Hoofdstuk X. De strijd tegen de geestelijke boosheden in de lucht 82
Hoofdstuk XI. Voorgeschiedenis, optreden en einde van den Antichrist 86
Hoofdstuk XII. De groote verlossing 95